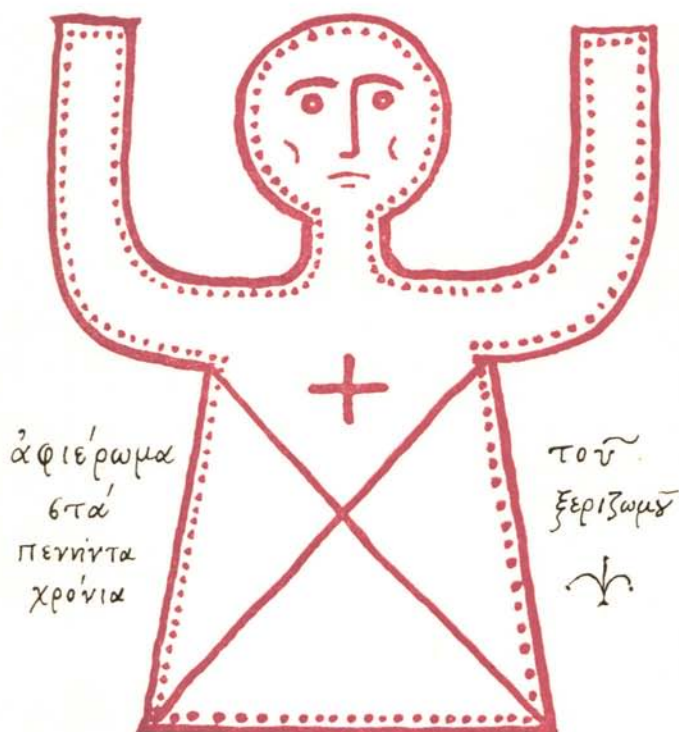

Γ. ΑΘΑΝΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΙΝΟΣ ΚΑΙ ΘΡΗΝΟΣ

Α Θ Η Ν Α

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ΑΙΝΟΣ ΚΑΙ ΘΡΗΝΟΣ

Copyright : Γ. Ἀθανασιάδη Νόβα, ἀκαδημαίκοῦ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Πρόλογος	7
----------------	---

Α.

ΠΡΟΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑ	23
ΜΙΣΟΣ ΑΙΩΝΑΣ	24
ΧΑΡΜΗ	26
ΑΙΝΟΣ ΚΑΙ ΘΡΗΝΟΣ	29
ΕΠΙΤΟΜΗ	36
ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟ ΑΓΝΑΝΤΕΜΑ	38
ΠΡΟΤΟΥ Η ΜΟΙΡΑΙΑ ΣΑΛΠΙΓΓΑ	40
ΠΟΛΕΜΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ	42
ΣΥ ΝΙΚΑ!	43
ΑΝ	45
ΕΓΙΝΕ ΠΡΑΞΗ Τ' ΟΝΕΙΡΟ	46
ΑΛΗ-ΒΕΡΑΝ	48
Ο ΜΑΡΜΑΡΩΜΕΝΟΣ	49
ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΑΜΗΛΑΤΗΣ	50
ΕΛΕΓΑ	51
ΝΕΚΡΙΚΗ ΠΟΜΠΗ	52
ΣΤΟΝ ΑΓΝΩΣΤΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ	53
ΛΥΓΜΟΙ	54
ΤΟ ΑΙΜΑ Κ' Η ΦΛΟΓΑ	55
ΕΤΣΙ ΘΥΜΑΤΑΙ ΤΟ ΚΑΚΟ	56
Η ΘΑΛΑΣΣΑ	58
ΑΙΩΝΟΜΑΧΟΣ	59
Ο ΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΨΥΧΩΝ	60
ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΦΩΝΕΣ	62
ΟΙ ΤΑΦΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΡΑ	63
Ο ΣΤΟΙΧΕΙΩΜΕΝΟΣ ΜΥΛΟΣ	64
Η ΣΚΟΥΡΙΑΣΜΕΝΗ ΚΑΜΠΑΝΑ	66
Η ΣΤΕΡΝΗ ΦΩΤΙΑ	67

ΑΠΟ ΚΤΙΣΕΩΣ ΣΜΥΡΝΗΣ	68
Η ΨΥΧΗ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ	69
ΑΓΙΑ ΦΩΤΕΙΝΗ	70
ΚΑΙ ΜΕ ΤΗ ΣΙΩΠΗ	71
ΟΝΕΙΡΟ	72
ΟΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ	73
ΣΥΝΤΟΜΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ Α'Γ'ΒΑΛΙ	74
ΘΡΑΚΗ	75
ΘΡΑΚΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ	77
ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ	78
ΚΟΤΥΩΡΑ	79
ΚΟΛΧΙΔΑ	80
Τ' ΑΠΟΡΦΗΤΑ ΚΑΣΤΡΑ	81
ΠΟΙΟΣ ΑΛΛΟΣ	82
ΦΡΟΥΡΟΙ	83
ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΞΕΡΙΖΩΜΕΝΩΝ	84
ΚΙΒΩΤΟΣ	86
ΧΑΜΕΝΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ	87
Ο ΘΑΜΜΕΝΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ	89
ΤΖ ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ ΤΟΥ 1923	90
Ο ΤΟΠΟΣ	92
Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΟ ΓΝΩΡΙΖΕΙ	96
Ο ΚΑΛΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ	98
ΕΥΧΟΣ ΓΕΡΟΝΤΩΝ	99
ΑΓΝΩΣΤΑ ΕΞΕΙΣ	101
ΜΕΜΦΙΔΕΣ	102
Ο ΤΡΕΛΟΣ	104
ΤΟ ΔΙΑΛΥΜΕΝΟ ΨΗΦΙΔΩΤΟ	105
Η ΣΤΕΡΝΗ ΠΑΡΑΜΥΘΟΥ	106
ΔΕΝ ΕΠΡΕΠΕ	109
ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΦΙΛΙ	110
Ο ΤΑΦΟΣ	112
Ο ΧΑΜΕΝΟΣ ΑΔΕΡΦΟΣ	114
ΜΕΣΟΝ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ	116
ΕΛΑΤΕ ΣΤΙΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ ΣΑΣ	117
ΟΡΚΟΣ	118
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ	119

ΟΙ ΡΙΖΕΣ	121
ΚΟΚΚΙΝΗ ΜΗΛΙΑ	122
ΑΓΑΠΗ	124
ΦΡΙΧΤΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥΤΟ ΠΟΥ ΘΑ ΠΩ	125
ΜΕΛΑΙΝΑ ΑΚΡΑ	126
ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΑ	127
ΑΠΟΛΟΓΙΑ	129
ΕΔΩ Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΖΗΣΕ	130
ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗ ΣΜΥΡΝΗ	132
Η ΜΑΤΩΜΕΝΗ ΠΕΤΡΑ	135
ΤΑ ΝΕΑ ΧΝΑΡΙΑ	136
ΙΑΛΕΜΟΣ	137

B.

Η ΟΡΓΗ ΤΟΥ ΕΧΤΟΡΑ	141
ΔΥΟ ΜΑΤΙΑ ΣΡ' Α'Ι'ΝΕΓΚΙΟΛ	142
ΣΕΛΚΙ-ΣΕΡΑ'Ι'	144
Ε'Υ'ΡΕΤ	145
ΑΝΕΜΟΣ	146
Ο ΚΑΛΟΣ ΜΟΥΧΤΑΡΗΣ	147
ΑΝΑΦΟΡΑ ΕΞΑΦΑΝΙΣΜΕΝΟΥ	148
ΣΤΙΣ ΟΧΤΕΣ ΤΟΥ ΠΟΥΡΣΑΚ	149
ΝΤΥΚΡΑΝΟΥΙ	150
ΣΙΒΡΙ ΧΙΣΣΑΡ	151
ΧΩΡΙΟ ΤΑΤΑΡΩΝ	152
Η ΤΟΥΡΚΑΛΑ ΤΟΥ ΑΣΑΓΙ-ΚΕΠΕΝ	153
Ο ΤΑΦΟΣ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ	154
ΕΚΕΙΘΕΝ ΤΟΥ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ	155
ΟΥΖΟΥΜΠΕΗ	156
ΙΝΛΑΡ-ΚΑΤΡΑΝΤΖΙ	157
ΚΑΛΕ-ΓΚΡΟΤΟ	158
ΤΟΥ ΛΑΒΩΜΕΝΟΥ ΤΟ ΚΟΡΜΙ	159
ΤΟ ΣΤΕΡΝΟ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ	160
Η ΣΦΑΓΗ ΤΟΥ ΣΙΠΥΛΟΥ	162

ΕΚΑΤΟΜΒΗ	163
Η ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΕΙΡΗΝΟΥΣΑ	166
ΤΟ ΚΑΡΑΒΑΝΙ ΤΗΣ ΦΥΓΗΣ	169
ΜΑΝΑ	171
ΟΙ ΖΩΝΤΑΝΟΙ Κ' ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ	172
Ο ΧΕΙΜΩΝΑΣ ΤΟΥ 1922	173
ΛΟΥΤΦΙΕ	174
Η ΝΙΟΒΗ	181
ΟΙ ΤΑΦΟΙ	184
Η ΞΥΛΙΝΗ ΦΛΟΓΕΡΑ	185
ΣΜΥΡΝΗ	187
ΠΡΟΥΣΑ	188
«ΔΥΟ ΑΔΕΡΦΙΑ»	189
ΟΙ ΘΡΗΝΟΙ	190
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	191
ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ ΤΗΣ ΕΛΠΙΔΑΣ	192
ΤΑ ΚΟΚΚΑΛΑ	193
Ο ΣΑΛΠΙΓΧΤΗΣ	195
ΡΕΜΒΑΣΜΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ	196
ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΜΟΝΟΛΟΓΟΙ	198

Εκαμα γνωριμιὰ μὲ τὸν Πόλεμο ἀπὸ τεσσάρων χρόνων παιδί.

1897. "Ακουγα νὰ λένε πὼς «ἔφτασαν οἱ Τοῦρκοι στὴ Λαμία».

Καὶ προσπαθοῦσα νὰ μαντέψω γιατί αὐτὸ ἦταν τόσο μεγάλο κακό, γιατί ἔπρεπε νὰ τρομάζω. Καὶ γιατί οἱ χωριανοί μου τραγουδοῦσαν μὲ τόσο πάθος τὸ τραγούδι τοῦ Σμολένσκη.

Οἱ δικοί μου κοιτοῦσαν μὲ τὰ κιάλια κάποια καράβια πὸ μαύριζαν στὸ φόντο τοῦ στενοῦ Ρίου-Ἀντιρρίου. «Ἀποκλεισμός», ἄκουγα νὰ λένε. Μὰ δὲν μποροῦσα νὰ πιάσω τὸ νόημα τῆς λέξης...

Τί μποροῦσε νὰ καταλάβῃ ἓνα παιδί τεσσάρων χρόνων; Καὶ ὁμως κρυφομάντενε κάπως ὅτι στὴ ζωὴ ὑπάρχει κάποιος μεγάλος, πανίσχυρος Ἄρχοντας, πὸ λέγεται Πόλεμος...

1912 - 1913. "Ὡστε μπορεῖ νὰ διαγεῖρῃ τόσον ἐνθουσιασμό, τόσο μένος, τόσην ἐθελοθυσία ἓνας πόλεμος; Κατεβαῖναν οἱ ἐπίστρατοι ἀπὸ τὰ χωριά τους μὲ χοροὺς

καὶ τραγούδια. Κάτω στὸ λιμάνι δὲν ἔκαναν ἄλλο παρὰ νὰ τραγουδοῦν καὶ νὰ χορεύουν πασίχαροι ὅσο νὰ ῥθῆ ἢ σειρά τους νὰ μποῦν στὸ καῖμι καὶ νὰ φύγουν. Νὰ πᾶνε ποῦ; Νὰ πᾶνε νὰ πάρουν τ' ἄρματα! Νὰ πᾶνε στὸν πόλεμο! Νὰ σκοτώσουν καὶ νὰ σκοτωθοῦν!

Νὰ εἰπῶ πὼς ἀνυπομονοῦσα νὰ τρέξω μαζί τους, νὰ πάρω κ' ἐγὼ ἓνα ὄπλο; Νὰ πάω κ' ἐγὼ στὸν πόλεμο; Θὰ ἦταν ψέματα. Νὰ εἰπῶ πὼς καὶ δὲν τοὺς ζήλευα; Θὰ ἦταν πάλι ψέματα. Κάτι σάλευε μέσα μου. Κ' ἦταν σὰ νὰ προσπαθοῦσα νὰ κάμω στενώτερη γνωριμιὰ κ' ἐχτίμηση τοῦ πολέμου. Μὰ ἡ Νίκη, οἱ Νίκες τὰ κανόνισαν ὅλα στὴ συνείδησή μου. Ἱερὸς τοῦτος ὁ πόλεμος! Φέρνει τὴ Δικαιοσύνη, τὴ Λευτεριά! Ἔθεσα κι ὁ ἀστράτευτος ἐγὼ τὴν πένα μου στὴν ὑπηρεσία του. Κ' ἔτρεξα νεαρὸς δημοσιογράφος στὴ Μακεδονία. Κ' εἶδα ἐνδοξη τὴ Σημαία μας. Εἶδα ταπεινωμένους τοὺς «ἐχθρούς» μας: Τούρκους, Βουλγάρους. Εἶδα λευτερωμένους τοὺς ἀδελφούς μας. Νὰ εἰπῶ πὼς δὲν μὲ ἀφίονισε αἴσθημα Ἐθνικῆς περηφάνειας; Δὲν θὰ ἦταν ἀλήθεια. Νὰ εἰπῶ πὼς ἐπισκίασε πολὺ τὴ χαρὰ μου τὸ μέγεθος τῆς ἀνθρωποθυσίας; Θὰ ἦταν ὑποκρισία. Τὴ νύχτα πὸν καθάρισε ὁ στρατὸς μας τὴ Θεσσαλονίκη ἀπ' τοὺς Βουλγάρους — ἤμουν ἐκεῖ — καὶ ποιὸς δὲν ὀραματίστηκε ψηλὰ στὸ Ἐπταπύργιο τὸ Βασίλειο Βουλγαροκτόνο;!

Ποιὸς ἔκαμε τὴν Ἑλλάδα ἐνδοξότερη, μεγαλύτερη, ἀσφαλέστερη; Ὁ Πόλεμος! Πῶς μποροῦσα νὰ τὸν καταδικάσω;

1914 - 1918. Νά με κ' ἐγὼ στρατιώτης. Μὲ κρυμμένη τὴν πένα, μὲ τὸ ὄπλο στὸ νῶμο. Μακεδονία. Συμμαχικὸ Μέτωπο. Πανσπερμία φυλῶν, γλωσσῶν θρησκευτῶν. Πόσο ξαλάφρωνε τὴν ἐλεύθερη σκέψη μου τὸ βᾶρος τοῦ ὑποχρεωτικοῦ γυλιοῦ! Καὶ τὸ βᾶρος τοῦ τίμου ὄπλου! "Ὁμως εἶχε βαρύνει πολὺ τὶς ψυχὲς ἡ παράταση τοῦ πολέμου. Ὁ πόθος τῆς Εἰρήνης ἀνέβαινε σὰν πρωινὸς ἀχνὸς ἐπάνω ἀπὸ τὰ χαρακώματα, τὶς σκηνὲς ἐκστρατείας, τοὺς νιόσκαφτους τάφους... Τὰ ὄράματα τῶν πατρικῶν σπιτιῶν γέμιζαν ὀλοένα καὶ περισσότερο τὰ κουρασμένα μάτια. Ἀνακωχή! Παραλήρημα χαρᾶς στὴ Γουμέντζα. Ξεφωνητὰ σ' ὄλες τὶς γλῶσσες τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀφρικῆς. Οἱ Δεκατέσσερες ὄροι τοῦ Οὐίλσονος! Εὐφορία πνευμάτων καὶ ψυχῶν! Εὐπιστε Ἀνθρώπε! «Ἐληξε πιά τὸ Κράτος τῶν πολέμων!» «Τελευταῖο πτώμα στὰ πεδία τῶν μαχῶν εἶναι — ιδέστε το! — τὸ πτώμα τοῦ Πολέμου!» «Ποτὲ πιά! Ποτὲ πιά! Ὁ Λοχίας ὁμως τῶν Εὐζώνων εἶχε κάτι χειρόγραφα στὶς τσέπες τῆς χλαίνης του. Νωπά, σύγκαιρα. Δὲν παρὰσούθηκε οὔτε μιὰ στιγμή ἀπὸ τὸ παραλήρημα. Ἐβλεπε μὲ χαρὰ τὸν πόλεμο ν' ἀποσύρεται μ' ὄλες τὶς αἱματόβρεχτες ἀποσκευές του καὶ μ' ὄλες τὶς τυπικὲς τιμὲς στ' ἀπρόσιτα καταφύγια ὅπου ἀναπαύεται κι αὐτὸς τὶς ὥρες τῆς Εἰρήνης — μητέρας του;, συζύγου του;, κόρης του; ἀδερφῆς του; — κανεὶς δὲν τὸ ἔχει ἐξιχνιάσει...

Κ' ἔγραφε σ' ἓνα ἀπὸ τὰ χειρόγραφέα του ὁ Λοχίας τῶν Εὐζώνων:

«Μὰ ὦ σεῖς πὸν νειρευτήκατε τὴν πιὸ μεγάλη Νίκη
θέλετε νὰ ᾿ναι ἀληθινὴ κι ἀγύριστη πιὰ ἢ φρίκη;
ἀφήστε τὶς Μανοῦλες μας νὰ γράφουν τὴ Συνθήκη!»¹

Δὲν τὴν ὑπόγραψαν, βέβαια, τὴ Συνθήκη τῆς Εἰρήνης
οἱ Μητέρες μας. Κι οὔτε θὰ τὴν ὑπογράψουν — φεῦ! —
ποτέ, μὲ τὸ στοργικὸ τους δάχτυλο βουτηγμένο στὸ αἷμα
τῆς καρδιάς τους...

Ἔγραφεν ἀκόμα σ' ἄλλο χειρόγραφο ὁ Λοχίας τῶν
Εὐζώνων:

.....
«Παρηγορήσου πρόσκαιρα, πολύπαθη ἀνθρωπότη:

Ἄχ! θὰ σημάνῃ ὁ πόλεμος τὴ σάλπιγγα ξανά
καὶ πάλι ἐσὸ θὰ ξαναἰδῆς τὴ νιότη σου στρατιώτη
καὶ πάλι θὰ θρηνηῶ ἐγὼ μὲ χῆρες κι ὄρφανά!»²

Αὐτὸ τὸ «πάλι» δὲν τὸ χρονολογοῦσε. Μὰ βέβαιο εἶ-
ναι ὅτι τὸ τοποθετοῦσε στὸ ἀπώτερο μέλλον, σ' ἄλλες
γενιές. Διαφεύστηκεν οἰχτρά. Τὸ «πάλι» ἐπῆλθε μετὰ
εἴκοσι περίπου χρόνια! Καὶ τὶς ἴδιες περιδίνησε γενιές
στὸν ἀνεμοστρόβιλο νέου χειρότερου, φριχτότερου πο-
λέμου.

Δὲν ξέρω σὲ ποιά ψυχολογικὴ κατάσταση βρέθηκαν
οἱ ὄνειροπόλοι τῆς Εἰρήνης. Ὁ Λοχίας τῶν Εὐζώνων,
ἀπόστρατος τώρα κι ἀπόμαχος, κατοχυρωμένος στὴν δι-

1. «Καιρὸς Πολέμου»—σελ. 89.

2. «Καιρὸς Πολέμου»—σελ. 94.

κή του θεωρία ὅτι ὁ πόλεμος δὲν θὰ λείψῃ ποτέ, δέχτηκε μὲ καρτερία κι ἀπαντοχὴ τῇ νέα θεομηγία. Μιὰ πὺν δὲν ξανάχε πάλι ὄπλο, ξαναπῆρε τὴν πένα του κι ἀνέβηκε στὰ βουνὰ τῆς Βόρειας Ἑπείρου νὰ θανμάσῃ ἀπὸ κοντὰ και νὰ ἐγκαρδιώσῃ, ἂν εἶχαν ἀνάγκη, κι ἂν τὸ μποροῦσε, τοὺς ἄλλους ἀδερφοὺς, πὺν ἔγραφαν μὲ τὸ αἶμα τους ἕνα νέον ἔπος ἐλληνικῆς δόξας. Ἔπος, πὺν τὸ εἶχε προβλέψει, ὅταν ἔγραφε τὸ 1922, στὴ Μικρασία, στὸ ποίημά του «Ὁ Σαλπυγχιτῆς»:

.....
«Μὴν ἀποκάμῃς, Σαλπυγχιτῆ, και μὴ λιγοπιστήσῃς!
Χιλιάδες νύχτες θὰ διαβοῦν, νύχτες σιγῆς και φρίκης·
μὰ θὰ ῥθῃ, θὰ ῥθῃ ἕνα πρωὶ πὺν ἐσὺ θὰ τοὺς χτυπήσῃς
μὲ τὴν παλιά σου σάλπιγγα τοὺς νέους σκοποὺς τῆς Νίκης!»¹

Τὸ μόνο πὺν δὲν πρόβλεψε και πάλι εἶναι τὸ πὺν ὁ νέος πόλεμος ἦταν τόσο πλησίον και πὺν οἱ «νέοι σκοποὶ τῆς Νίκης» θ' ἀντιλαλοῦσαν τόσο σύντομα στὰ Ἑπειρωτικὰ κορφοβούνια.

Μικρασία. Ὑστερα ἀπὸ τόση προεμπειρία πὺν εἶχε ἀποκρυσταλλώσῃ τὴ διάθεσή μου και τὴ στάση μου ἀπέναντι τοῦ Πολέμου, εὐκολο εἶναι νὰ μαντευθῆ μὲ πόση ψυχικὴ ἄνεση κι εὐφορία βρέθηκα στὴ Μικρὰ Ἀσία τὸ 1921, ἀνταποκριτῆς Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων («Πολιτείας», «Ἀθηναϊκῆς», κατόπιν και τοῦ Συμριναϊκοῦ «Θάρ-

1. «Εἰρμός» σ. 117.

ρους»). Δὲν εἶχα τὴν αἴσθησι καὶ τὴν ὄρεξιν οὔτε ἀνακτη-
 τικῶν, οὔτε κατακτητικῶν βλέψεων. Πίστευα πὼς μιὰ δυ-
 ναμικὴ ἐπικράτησι τῆς Ἑλλάδος ἐκεῖ, θὰ ἐξασφάλιζεν
 ἀκλόνητα τὰ ἱστορικὰ κληρονομικὰ δικαιώματα τῶν Ἑλ-
 ληνικῶν πληθυσμῶν, πὸν χιλιετηρίδες ὀλόκληρες εἶχαν
 ἀγωνιστῆ γιὰ τὸν ἐκπολιτισμὸ τῶν τόπων ἐκείνων. Πί-
 στευα πὼς ἡ κατοχύρωσι τοῦ Ἑλληνικοῦ στοιχείου στὴν
 Ἀνατολὴ θὰ ἦταν ἀναμφισβήτητα πρὸς ὄφελος καὶ τῶν
 ἄλλων ὄλων ἐκεῖ πληθυσμῶν. Πίστευα πὼς ἡ συνύπαρξι
 τοὺς ἦταν ἀναγκαία, θεμιτὴ, δημοιοργικὴ. Πίστευα πὼς
 ἓνα ἐγγυημένο μέλλον, χωρὶς φανατισμοὺς, χωρὶς μισαλ-
 λοδοξίες, χωρὶς σφαγὲς καὶ λεηλασίες, ἦταν εὐκταῖο καὶ
 κατορθωτό. Ὁ τόπος τοὺς χωροῦσε ὄλους. Γιατί νὰ διώ-
 χῃ ὁ ἓνας τὸν ἄλλον; Γιατί νὰ συζοῦν σὰν ἀδιάλλαχοι
 ἐχθροὶ καὶ νὰ μὴ βροῦν ἐπιτέλους τὴ χρυσὴ τομὴ τῆς ἀ-
 ληθινῆς συναδερφοσύνης; Δὲ μοῦ φαίνονταν ἀδύνατο
 στὶς ὄνειροπολήσεις μου ἓνα καθεστῶς συνεννόησις, ἀ-
 γάπης, συνεργασίας μὲ ἴσους ὄρους. Οἱ λαοὶ στὸ σύνολό
 τοὺς δὲν εἶχαν χαραχτῆρες ἀσυνταίριαστους. Ἄν συνέ-
 νωναν τὶς ἀρετὲς τοὺς, ἂν παραμέριζαν σιγὰ-σιγὰ τὰ κα-
 τάλοιπα τῆς μισαλλοδοξίας, ἡ ἁρμονικὴ συμβίωσι δὲν
 θὰ ἦταν δύσκολο νὰ θεμελιωθῆ βαθύτερα καὶ νὰ στερεω-
 θῆ καὶ νὰ ἐπιζήσῃ. Πρόβλεπα μιὰ Μικρασίαν εὐτυχέστε-
 ρην ἂν στόμωνε ἡ αἰχμὴ τοῦ Τουρκικοῦ ξίφους. Ἦμον
 βέβαιος ὅτι τὸ Ἑλληνικὸ ξίφος θὰ ἔμπαινε πρόθυμα
 στὴ θήκη του.

Μὲ τέτοιες ἰδέες, φρονήματα, συναισθήματα, ὄπλι-

σμένος μόνο με την πένα μου, παρακολούθησα την εκστρατεία του θέρους του 1921 μέχρι και πέραν του Σαγγαρίου. "Ασχετα προς τις πολιτικές εθύνες και της έναρξης και της κατάληξης της εκστρατείας, η νικηφόρα προέλαση του Στρατού μας στα ύψιπεδα της Μικρασίας είχε πραγματικό μεγαλείο. Για να το νιώση και να το εκτιμήση κανείς έπρεπε να ιδῆ με τα μάτια του να αναπτύσσονται οι Έλληνικες Μεραρχίες στις άχανεις εκείνες εκτάσεις με τόσο δυναμισμό, με τόσην ακρίβεια, με τόσην έντέλεια. Έκει, όσον ίσως, πουθενά άλλου περισσότερο, έθριάμβευσε η Έλληνική Άνδρεία, η Έλληνική στρατιωτική έπιστήμη και τέχνη, η Έλληνική όργάνωση. Και άπάνω άπ' όλα το φρόνημα, το ήθικό, η άλκή, η άντοχή, το πνεύμα αúτοθυσίας του "Άγνωστου Στρατιώτη!

Το πολεμικό κατόρθωμα του Έλληνικού Στρατού στη Μικρά Άσία, όταν συνυπολογιστούν και τόσες δυσμενεῖς έσωτερικές και έξωτερικές συνθήκες, είναι άπό τα μεγαλύτερα της νεώτερης Ιστορίας μας. Και δέν πρέπει να το συσκοτίζη η τραγική κατάληξη... Του άνήκει πᾶς Αῖνος!

Εἶχα ζήσει ταυτόχρονα άπό πολύ κοντά και την άλλη όψη του πολέμου, την όψη της άνθρωποσφαγῆς και της φρίκης. Φυσικό ήταν να μ' έπηρεάση σαν άνθρωπο. Στα ποιήματά μου που δημοσιεύτηκαν στην έξαντλημένη συλλογή μου «Εἶρόμός» και που άναδημοσιεύονται τώρα σαν Β. Μέρος στο βιβλίο αúτό, έθρήνησα με πολὺν πόνο, με

σπαραγμό, τὰ θυσιασμένα νιάτα... Πόσο μακρὰ ἄφηναν γιὰ πάντα τὰ τίμια κόκκαλά τους! Τὸ αἷμα τους ἄχνιζεν ἀκόμα καὶ τὸ πένθος τοῦ χαμοῦ τους ἦταν ἀπαρηγόρητο...

Ἄλλὰ ποιὰ παρηγοριὰ θὰ μπορούσε νὰ ἐπινοήση κανεὶς γιὰ τὴν ἀνομολόγητη τραγωδία τοῦ ξεριζωμοῦ; Τὰ πενήντα χρόνια πὺν πέρασαν μᾶς δίνουν τὴ δυνατότητα ν' ἀντικρύσουμε καθολικά, ἱστορικὰ τὸ Ἐθνικὸ Δράμα. Δὲν εἶχε σὰν τέρμα του μιὰ στρατιωτικὴν ἤττα, πὺν εὐκολὰ ἰσοφαρίζεται μὲ μιὰ νέα νίκη. Εἶχεν ἕναν ἀνήκουστο, χωρὶς προηγούμενο στὴν Ἱστορία, ξεριζωμό, πὺν δὲν εἶναι καθόλου εὐκολο νὰ ἰσοφαριστῆ μὲ ἄλλης μορφῆς ἀποκατάσταση. Τὸ 1453 κατὰπεσε τὸ μεγάλο ἀέτωμα. Τὸ 1922 ξηλώθηκε ἀπ' τὴ Βυζαντινὴ γῆ καὶ τὸ πιὸ μικρὸ θεμέλιο. Ὁ ξεριζωμὸς ἀπ' τὴν Ἀνατολὴ εἶναι ἕνα μοναδικὸ μαῦρο κεφάλαιο στὴν ἐθνικὴ μας ἱστορία. Καὶ στὴν Ἱστορία τῆς Ἀνθρωπότητος ὅλης πρέπει νὰ προστεθῆ. Τοῦ ἀνήκει πᾶς Θρηῆνος!

Ἄλλο ἂν ἀνθεξε ἡ Μητέρα Ἑλλάδα κι ἀνοιξε νέα ζωὴ στοὺς ξεριζωμένους. Ἄλλο ἂν οἱ ξεριζωμένοι ξαναβρῆκαν σιγὰ-σιγὰ κοντὰ μας τὴν ἀφανισμένη τους εὐτυχία. Μὲ σπαραγμένη καρδιὰ γιὰ τὶς Χαμένες Πατρίδες, ἔδειξαν στὴ νέα τους Πατρίδα δυναμικότητα καὶ σφρίγος, εὐψυχία καὶ δραστηριότητα ἀξιοθαύμαστη. Τόσο πὺν τελικὰ μπορεῖ νὰ βγοῦν πιὸ ζημιωμένες οἱ Χαμένες Πατρίδες παρὰ οἱ ξεπατρισμένοι τους. Ἐμεῖς ποναῖμε τοὺς τόπους ἐκείνους, πὺν ζήσαμε τόσοις αἰ-

ῶνες, πὸν συζήσαμε, ἂν θέλετε. Καὶ τὴν εὐτυχία τους ἐπιθυμοῦμε κ' εὐχόμαστε. Τὰ χώματά τους, γράφω ἄλλου, μπορεῖ νὰ ἔμειναν δικὰ τους, ἀλλὰ ἡ Ἱστορία τους μένει δική μας. «Καὶ δική μας», ἂν θέλετε. Ἐλλὰ μόνον δική τους δὲν μπορεῖ νὰ μείνη! Ἡ Ἐφεσος, ἡ Μίλητος, ἡ Πέργαμος, ἡ Ἁγιά Σοφιά δὲν ἀλλάζουν ἀρχιτέκτονα...

Πόνεσα τότε πολὺ. Ὅσο σὲ καμμιάν ἄλλη περίσταση τῆς ζωῆς μου. Γιὰ τὴν καταστροφή. Γιὰ τὸν ξεριζωμὸ. Χτυπήθηκα καὶ δάρθηκα. Λίγους μῆνες εἶχα ζήσει ἐκεῖ. Κι ὅμως, ὡσὰν νὰ εἶχα ρίξει κ' ἐγὼ δικές μου ρίζες, ἄκουγα τὴν ψυχὴ μου νὰ ὀλοφύρεται σπαραχτικὰ τὶς μέρες τοῦ ξεριζωμοῦ.

Στὴν καμπὴ τῶν πενήντα χρόνων, ἔστριψα νὰ ἰδῶ πίσω κι ὁ σπαραγμὸς ἀνανεώθηκε. Ἀνάβλυσαν ἀπὸ τὰ ἐνδόμυχα μου ἐφιαλτικὰ βιώματα. Μὲ παράσυραν. Ἐκαμα μόνος μου, καταμόναχος, μιὰ νέα δική μου πνευματικὴ ἐκστρατεία. Κι ἄφησα νὰ τρέξουν τὰ ἀναμνηστικά μου δάκρυα ἐλεύθερα. Γιὰ τὸ πὸν αὐτὰ ἔγιναν στίχοι δὲν ξέρω ἂν εἶμαι ὑπεύθυνος. Ἄν ἠττήθηκα κ' ἐγὼ σ' αὐτὴ μου τῆ νοερῆ ἐκστρατεία, ἔχω βέβαια τὴν εὐθύνη. Ἄλλὰ καὶ τὴν παρηγόρηση. Κάτι ὑπενθυμίζω. Ἄν δὲν ἱκανοποιῶ, προκαλῶ τουλάχιστο τὴ Μνήμη τοῦ Ἐθνους. Ἐθνη, πὸν λησμονοῦν, χάνουν τὸν ἱστορικό τους προσανατολισμὸ, χάνουν τὴ γραμμὴ τῆς πορείας τους. Καὶ πέφτουνε σὲ ἀποσύνθεση, πὸν τὰ ὀδηγεῖ σὲ ἀφανισμό, πὸν τ' ἀπορρίχνει ἔξω ἀπ' τὸ στίβο τῆς Ἱστορίας.

Τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος δὲν ἐλησμονήσῃ ποτέ! Γι' αὐτὸ ἐπέζησε. Οὔτε τώρα θὰ λησμονήσῃ. Γι' αὐτὸ θὰ ἐπιζήσῃ. Ὁ κλάδος πολεμικῆς δάφνης μπορεῖ νὰ τοῦ ἔπεφτε κάποτε ἀπὸ τὸ χέρι. Ὁ κλάδος εἰρηρικῆς ἐλιᾶς δὲν θὰ τοῦ πέσῃ ποτέ. Αὐτὸν κρατεῖ τώρα. Καὶ τὸ «Καράβι τῆς Ἑλπίδας»,¹ πὸν νομίζω πὼς συγκινεῖ τὶς πατριωτικὲς καρδιές, στολισμένον μὲ κλάδους ἐλιᾶς εἶναι...

.....

«Ἐλα χρυσὸ καράβι, ἔλα ξεφόρτωσε
Δός μας τὸ θησαυρό σου κι' ἄνοιξε τὰ πανιά
Ὅλοῖσα γιὰ τὴ Σμύρνη καὶ γιὰ τὰ Μοντανιά!»

* * *

Ἡ ἐπωδός μου θὰ ἤθελα νὰ εἶναι ὁ πόλεμος, γενικὰ καὶ ἀπόλυτα.

Μόλις εἶχα πατήσῃ τὸ 1921 τὸ Μικρασιατικὸ ἔδαφος, ἡ σκέψη μου ἀνάδραμε στὴν Τροία. Καὶ μοῦ φάνηκε πὼς ἄκουσα τὸν Ἔχτορα νὰ καταλήγῃ σὲ μιὰν ἔκρηξη ὀργῆς του:

«Ὁ πόλεμος ἄς λείψῃ, μὰ τὸν Ἄρη,
ἂν δὲν γίνεται μόνο μὲ κοντάρι!»²

Πρωτύτερα εἶχα κάνει ἔκκληση στοὺς εἰρηνοποιοὺς ἰσχυροὺς τῆς Γῆς: «Ἀφήστε τὶς Μανοῦλες μας νὰ γρά-

1. Συλλογὴ «Εἰρμός» σ. 114.

2. Συλλογὴ «Εἰρμός» σ. 67.

φουν τῆ Συνθήκη». Τώρα θὰ ἤθελα, ἀντὶ νὰ σφαιρομαχοῦν τὰ νιάτα τῶν λαῶν, νὰ κονταρομαχοῦν προσωπικὰ οἱ Ταγοὶ τους...

Μπορεῖ νὰ εἶναι οὐτοπιστικὲς καὶ οἱ δικές μου προϋποθέσεις γιὰ μιὰ θετικὴ ἐπιδίωξη ὀριστικῆς εἰρήνης. Ἄλλὰ δὲν εἶναι λιγότερο οὐτοπιστικὲς ὄλων τῶν ἄλλων ἀνευθύνων στοχαστῶν ἢ ὑπευθύνων διαχειριστῶν τῆς τύχης τῶν λαῶν.

Θυμᾶμαι πὼς ὅταν τελείωνε κάθε φορὰ ὁ Πόλεμος παραισθανόμουν ὅτι τὸν ἄκουγα, τάχα, νὰ ψιλοτραγουδοῦν ἀπερχόμενος, στίχους σαρκαστικoὺς σὰν τούτους:

«Εἶπε ὁ Πόλεμος: «Μικροὶ μου,
κράζετε πὼς εἶστε ἐχθροὶ μου·
Ἔτυχε νὰ μὴ σᾶς σπρώξω
νὰ χτυπῆστε τοὺς ἀπόξω;
Πολεμᾶτε πρὸς ἀλλήλους
καὶ σκοτώνετε ὁμοφύλους!»

Πολλὲς φορὲς ἀναρωτήθηκα ποιὸ νὰ ᾿ναι τάχα τὸ μόνιμο καθεστῶς τῆς Ζωῆς. Ἡ ἀπάντηση ἀκουγόταν ἀμυδρὰ — ὅμως ἔλεγεν ὅτι μᾶλλον ὁ Πόλεμος εἶναι τὸ μόνιμο καθεστῶς καὶ ἡ ὠραία του ἐξαίρεση, ἡ εὐτυχισμένη του παρένθεση εἶναι ἡ Εἰρήνη. Αὐτός, σὰν ἄντρας, κάνει τὴ κούρσα του στοὺς ἀνοιχτοὺς χώρους τῶν οὐρανῶν, τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θάλασσας. Ἐκείνη, σὰν γυναίκα, νοικοκυρεῖ τὸν κλειστὸ χῶρο τοῦ σπιτιοῦ μας καὶ τοῦ κήπου μας. Νὰ εἶναι ἄραγε ἔτσι; Μπορεῖ! Ἄν δὲν τὸ βλέ-

πομε ξάστερα καὶ συνειδητά, αὐτὸ δὲν μὲ παραξενεύει. Τὸ μυστήριον τῆς Ζωῆς στὸ εὐρύ του περιεχόμενον ἔχει τόσα καὶ τόσα ἄλλα πράγματα ποὺ μᾶς εἶναι ἀδύνατον νὰ τὰ πιάσουν οἱ πνευματικὲς μας κεραῖες καὶ νὰ τὰ διαπιστώσῃ ὁ λογικὸς μας ἔλεγχος...

Εἶναι φανερὸ πὼς εἶχε κατασταλάξῃ στὸ ὑποσυνειδητό μου ἢ αἴσθησιν—δὲν τολμῶ νὰ εἰπῶ ἢ πεποίθησιν—ὅτι ὁ πόλεμος δὲν εἶναι παρὰ ἓνα φυσικὸ φαινόμενο (ὅπως οἱ σεισμοί, οἱ κατακλυσμοί, οἱ ἐκρήξεις τῶν ἠφαιστείων). Σὰν τέτοιο, σχεδὸν ξεφεύγει κατὰ βάθος ἀπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ ἀνθρώπου, ὅσο κι ἂν εἶναι ἀπαραίτητος ἓνας ἄνθρωπος γιὰ ν' ἀνάγῃ τὴ θρναλλίδα... Καὶ δὲν ἀπομένει στοὺς συνειδητὰ ὑπευθύνους παρὰ τὸ καθῆκον τῆς φροντίδας νὰ τὸν ἀποτρέπουν ὅσο μποροῦν... ἀναβάλλοντάς τον. Νὰ περιορίζουν τὶς φρικαλεότητες του, κἀνοντάς τον ὅσο μποροῦν πιὸ τίμιον. Νὰ τὸν τερματίζουν τὸ γρηγορότερον, τιμωρώντας τοὺς ὑπαιτίους—ὅταν οὗτοι ἠττῶνται... Καὶ νὰ ξαναχτίζουν μὲ νέα ὁρμὴ ἐπάνω στὰ ἔλεινα ἐρείπια νέου κόσμου μὲ τὰ νέα μέσα ποὺ προμηθεύει πάντοτε—πατὴρ πάντων—ὁ πόλεμος...

Ἡ ἀγωνία τῆς ἀναδημιουργίας εἶναι τὸ ψυχικὸ ἔρμα, ἡ βαθύτερη χαρὰ τῆς Εἰρήνης. Ἡ δικαίωσός της μὲ τὴν ἀπολησμονιὰ τῆς φρίκης τοῦ πολέμου καὶ μὲ τὴν ψευδεπίδα τῆς μὴ ἐπανάληψός του. Μὲ τὴ συναδέλφωση, τέλος, ἣ ἔστω μὲ τὴν ἀναγκαστικὴ μόνον συνεργασία τῶν ἀλληλοσπαραχθέντων Λαῶν.

Δὲν διστάζω νὰ καταραστῶ τὸν πόλεμο. Ἄλλὰ νομίζω ὅτι καταριέμαι μαζί ὅλα τὰ κύτταρά μου, ὅλα τὰ αἱματοσφαιρίδιά μου, πὺ δὲν κάνουν τίποτε ἄλλο μέσα στὸ σῶμα μου παρὰ νὰ πολεμοῦν συνεχῶς καὶ ἀδιακόπως τοὺς ἐχθρούς των. Ὅτι καταριέμαι μαζί ὅλη τὴ Φύση, ζῶα καὶ φυτά, πὺ βρίσκονται σὲ διαρκῆ πόλεμο γιὰ τὴν ἐπιβίωσή τους. Στεριά καὶ θάλασσα πὺ ἀντιμάχονται, ὅπου ἐφάπτονται, ἀενάως μεταξύ τους. Ἀνέμους, πὺ διεκδικοῦν πολεμόχαρα ἄνωθὲ μας τὴν ἐπικράτησή τους. Μόνον τὸ Φῶς καὶ τὸ Σκότος φαίνεται ὅτι ἔχουν ὑπογράψει ἔκπαλαι κάποια διαρκῆ συνθήκη σταθερῆς ἀλληλοδιαδοχῆς, — ἀλλὰ κανεὶς δὲν ξέρει σὲ ποιὸν ὀφείλεται ἡ πρωτοβουλία καὶ ἡ ἐγγύηση: στὸ Φῶς ἢ στὸ Σκότος... Καὶ ποῦ θὰ σταματήση κάποτε ἡ ἀλληλοδιαδοχή. Σ' ἓνα λυκανγῆς ἢ σ' ἓνα λυκόφως;

Μήπως Πόλεμος καὶ Εἰρήνη ἀποτελοῦν ἓνα καὶ μόνον παράγοντα, μία καὶ μόνη ἐνιαία δύναμη στὴν ὑπηρεσία τῆς Ζωῆς; Μήπως τὸ Ἄνθος τῆς Ζωῆς εἶναι μονοκυτλήδονο; Καὶ στὸ ἔμβρυό του πόλεμος καὶ εἰρήνη εἶναι μονοσύστατα, χωρὶς καμμιά βαθύτερη διαφοροποίηση μεταξύ τους;

Πόσες ἀξίες δὲν κρύβει κ' ἡ Νύχτα μὲς στὸ σκοτάδι της! Ὅμως ὅλοι προτιμοῦμε τὴ μοναδικὴ ὑπεραξία τοῦ Ἥλιου μὲ τὸ φῶς του καὶ μὲ τὸ θάλπος του... Ἡ νύχτα εἶναι τὸ μεγάλο ὄχυρό, τὸ ἀσύλητο ἀσκητήρι τῆς γαλήνης. Κι ὅμως,—παράξενο—δὲν μᾶς ἀσφαλίζει αὐτὴ τὸ αἴτημα τῆς Εἰρήνης. Στοργικότερα τὸ περιθάλπει τὸ

φῶς τῆς ἡμέρας—ὅταν βρῖσκει δεχτικὲς συνειδήσεις καὶ
μπορεῖ νὰ διεισδύσῃ ἀμόλυντο στὸ ἄδυτο βάθος τους...

Στοὺς καιροὺς μας οἱ ἐλπίδες δὲν ἀποτίθενται πλέον
στὸ Βωμὸ τῆς Εἰρήνης ἀλλὰ στὸ Βωμὸ τοῦ Πολέμου.
Αὐτὸς καὶ μόνον μπορεῖ νὰ σώσῃ τὴν Ἀνθρωπότητα, ἐμ-
πνέοντας τὴν ἐφεύρεση ἀκόμα πιὸ καταστροφικῶν ὅπλων
ὥστε νὰ ἐνδέχεται νὰ τρομοκρατηθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς
θρυαλλίδας... Καί, ὅσον ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς παραμένει
τῆς Λευκῆς Φυλῆς γόνος, νὰ τοῦ ἐνσταλάξῃ τὴν φρικια-
στικὴν πεποίθησιν ὅτι νέος πόλεμος μὲ τὰ νέα μέσα θὰ
ἔχῃ σὰν βέβαιον ἀποτέλεσμα τὴν καθολικὴν ἐξόντωση τῆς
—Λευκῆς—Φυλῆς του. Καὶ τὴν παράδοση τῆς σκυτάλης
τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ στὶς Ἑγχρωμὲς Φυλές, πὺν
ἔχουν ὅλες τὶς πιθανότητες νὰ ἐπιζήσουν στὰ νησιά τους
καὶ στὶς ζοῦγκλες τους ὅταν θὰ ἀλληλοεξοντώνονται οἱ
Λευκοί.

Σῶσον ἡμᾶς, Πυρηνικὴ Βόμβα καὶ Ἀκτὶς Λέιζερ!

Εἰρήνη, Ἀπωλεσμένε Παράδεισέ μας, τερπνὸ καὶ ζω-
ογόνον χρονικὸ διάλειμμα τῶν μεσοπολέμων, ἃς εἶμα-
στε εὐχαριστημένοι πὺν ξαναβρίσκουμε κάθε τόσο τὶς
χλοερές σου παρυφές! Καὶ πὺν ἀπολησμονᾶμε πάντα
ὅτι εἶναι ἀπρόσιτος ὁ κεντρικὸς σου Ἀνθῶνας πὺν,
ὥστόσο, ἐκεῖνον νοσταλγοῦμε κ' ἐκεῖνον λαχταροῦμε νὰ
ἐπανακτήσουμε — ἂν τὸν εἶχαμε ποτὲ ἀποκτήσει στὴν
πραγματικότητα...

Εὐτυχῶς πὺν εἶναι ἀκατάλυτα σὰν τὰ Ὅπλα τοῦ Πο-
λέμου καὶ τὰ Ὀνειρα τῆς Εἰρήνης!

Γ.Α.

A.

Όλα τὰ ποιήματα τοῦ Α' μέρους ἔχουν γραφεῖ τὸ ἔτος 1972.

ΠΡΟΑΝΑΚΡΟΥΣΜΑ

Ξέρω· δὲν εἶμαι ὁ ραψωδός, πῶχω ἐντολὴ νὰ ψάλλω
τὸ Θρῆνο τοῦ ξεριζωμοῦ... Δεινὸ χειρότερο ἄλλο
— τριάντα αἰῶνες μάχεται — δὲ γνώρισε τὸ Γένος!
Θρῆνος τῶν θρήνων πρέπει του! Δὲν εἶμαι ὁ διαταγμένος...
Μὰ τόσο τότε πόνεσα, τόσο πονῶ κι ἀκόμα,
ποὺ στίχος βγαίνει ὁ στεναγμὸς ἀπ' τὸ πικρὸ μου στόμα
καὶ στοὺς ἀνέμους χάνεται τοῦ Πόντου καὶ τοῦ Αἰγαίου
σὰν φλοῖσβος τοῦ παλιοῦ καιροῦ στὰ κύματα τοῦ νέου...
Κρυφὸ σαράκι ὁ σπαραγμὸς, τὰ σπλάχνα μου κι ἂν τρώει,
ἀπελπισιᾶς ὁ λόγος μου δὲν εἶναι μοιρολόι.
Τὰ περασμένα, φωτεινὴ, ξετρέχει ὁ νοῦς, ἀχτίδα
καὶ φέρνει ἀπὸ τῆ ζήση τους τῆ νέα φέρνει ἐλπίδα.
Βαθιές, Πατρίδα, οἱ ρίζες σου, ψηλές οἱ κορυφές σου.
Δύναμη ἀντλεῖς ἀστείρευτη ὡς κι ἀπ' τὴ συμφορὴς σου.
Πῶς θὰ 'θελά σου οἱ νέες γενιές ζωῆς παλμὸ στὰ στήθη
νὰ κλείσουν τοῦ ξεριζωμοῦ κι αὐτὲς τὸ παραμῦθι!
Κι αὐτὸ νὰ μείνη σὰν μαγιά, νὰ μείνη σὰν προζύμι,
γιὰ μιᾶς Λαμπρῆς τὸ Πρόσφορο, στὴν Ἐθνικὴ μας Μνήμη...
Πρὶν γεννηθῆ ὁ Πολέμαρχος καὶ πρὶν ὁ Κυβερνήτης
ἄς γεννηθῆ, πολὺπαθη Φυλὴ μας, ὁ Προφήτης!
Κι αὐτὸς ἄς εἶναι ὁ Ραψωδός, ποὺ θ' ἀξιοθῆ νὰ ψάλλῃ
τὸ δράμα τοῦ ξεριζωμοῦ μὲ πλούσια ὠδὴ μεγάλη,
πένθιμη κι ἀναστάσιμη, ἀμάραντέ μου Κρίνε,
καθὼς ὀρίζει ἀνέκκλητα τὸ Ἱστορικό μας Εἶναι!

ΜΙΣΟΣ ΑΙΩΝΑΣ...

Μισὸς αἰώνας ἔδραμε ! Σὰν Θρύλος καὶ σὰν Μύθος
τῆς Νίκης τὸ κορύφωμα, τῆς συμφορᾶς τὸ βύθος...

Ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἔσμιξαν, καθὼς τὸ χρόνο ἐκεῖνο,
στὸ ἴδιο δάκρυ, θά 'λεγες, ὁ αἶνος μὲ τὸ θρῆνο.

Μὰ χίλιοι αἰῶνες κι ἂν διαβοῦν, στὸ λαβωμένο Γένος
ὁ αἶνος θρῆνος θ' ἀντηχῆ κι ὁ θρῆνος ἄλλος αἶνος.

Πενήντα χρόνια ! Καὶ πολλὰ καὶ λίγα, βάζει ὁ νοῦς μας.
Πολλὰ γιὰ μᾶς τοὺς ζωντανούς, λίγα γιὰ τοὺς νεκρούς μας.

Ἐφάνταστο κι ἀσύλληπτο πῶς θὰ περνοῦν οἱ Αἰῶνες
καὶ θὰ ἔναι δίχως Ἐνοιξη, καὶ θὰ ἔναι ὅλο Χειμῶνες...

Τὴν ὥρα τοῦ ξεριζωμοῦ — τί σπαραγμός! τί ὀδύνη! —
πανάρχαιες ρίζες στοὺς βαθιοὺς τοὺς λάκκους εἶχαν μείνει.

Ἐσύ, πού τὴν ἀνθρώπινη κρισολογᾶς πορεία,
πότιζε τίς βαθιόριζες, Βουλὴ Θεοῦ, Ἱστορία!

Κάμε τες νὰ μὴν ξεραθοῦν, κάμε νὰ κρυφοζήσουν
ὅσο πού νὰ ἔρθη μι' Ἐνοιξη κι αὐτὲς νὰ ξαναανθίσουν

νὰ βγάλουν ρόδα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ἀγάπης κρῖνα
νὰ στολιστοῦν οἱ τόποι μας καθὼς τὰ χρόνια ἐκεῖνα...

ΧΑΡΜΗ

Στὰ βάθη προελαύνουμε τῆς Μικρασίας
φορώντας τοὺς χρυσοὺς φακοὺς τῆς Ὀπτασίας
στοῦ θαῦμα ἐμπρὸς τῆς ἀναιώνιας παρουσίας...

Ἡ Μνήμη στὴ χιλιόχρονη ροὴ ἀναπλέει:
παλιοὶ Θεοί, νέοι Θεοί, τρυφές, ἐλέη,
εἰρήνης ἔργα ἐξαίρετα, πολέμων κλέη.

Βαθιά κι ἂν ρίζωσε ἡ Φυλὴ, τραχιὰ ἡ πορεία...
Τῆς Ὀμορφιάς, ὦ, δὲν ἀρκεῖ, μόνο ἡ Λατρεία
Τεῖχος τῆς μέγα καὶ φρουρὸς πιστὸς ἡ Ἀντρεία !

Χωρὶς θηκάρι τὸ σπαθί, βαρὺ τὸ Στέμμα,
οἱ θησαυροὶ ἀνεξάντλητοι, κρουνοὶ τὸ αἶμα
στοῦ χρόνου, στοῦ αἰωνόχρονου τὸ ρέμα-ρέμα...

Ἀπ' τῆς Κολχίδας τοὺς γιालοὺς ὡς μὲ τῆς Τροίας
ἡ χαραυγὴ χαμογελᾷ τῆς Ἱστορίας...

Μοσκοβολοῦν ἀπὸ τὰ μάκρη τῶν αἰώνων
τῶν Αἰολέων τ' ἀνθίσματα καὶ τῶν Ἰώνων...

Βουνὸ-βουνὸ ξανοίγοντας νέο μονοπάτι
στοῦ Εὐξείνου Πόντου τοὺς γιालοὺς οἱ Μύριοι νά τοι !

Ὁ Μεγαλέξαντρος ὄρμα, τὴ Γῆ τραντάζει
τὴν Ἱστορία σταματᾷ καὶ τὴν ἀλλάζει...

Τῶν Ἐπιγόνων του οἱ ἀδρὲς παραφυάδες
βλασταίνουν τὶς πολλές, μικρές, ὠραῖες Ἑλλάδες...

Οἱ Πτολεμαῖοι λαμποκοποῦν. Ὑψος καὶ βάρος
τῆς Ἀλεξάντρειας ἀποχτᾷ ὁ νέος Φάρος...

Ὁργώνει ἡ Ρώμη, σὰν δικός μας μισθοφόρος,
τοὺς τόπους τούτους τοῦ Χριστοῦ νὰ πέση ὁ σπόρος...

Τοῦ Κωνσταντίνου τὴν τομὴ κυρώνει ὁ Χρόνος
τοῦ Βυζαντίου ὑψώνεται λαμπρὸς ὁ θρόνος...

Ἀσία καὶ Δύση καὶ Βορρᾶς ὀρέγονται ὅλοι
ἐσένα, Βασιλεύουσα τοῦ Κόσμου, Πόλη!

Κ' ἐσένα, Χώρα, τῶν παλιῶν, τρίστρατο, Ἡπείρων
τοῦ πλούτου χρυσοπόταμο, σταμνὶ τῶν μύρων...

Ἄθραυστα αἰῶνες πάλεψαν τ' ἅγια μας τόξα!
Τῆ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τιμὴ καὶ δόξα!

Τοῦ Διγενῆ ἂν ἀπόλειπεν ἡ ἀντρίκεια πάλῃ
τοῦ Ἀνθρώπου ἡ Τύχη — ὦ Δύση ξυσί! — θέλ' ἦταν ἄλλη,
κι ὁ θαυμαστός ἀνθώνας σου δὲν θά 'χε θάλει!

Στὰ μαρμαρένια ἂν ἔπεσεν ἄλώνια Ἐκεῖνος
ποτίστηκε ἀπ' τὸ αἷμα του ὁ αἰώνιος Κρίνος!
Ὁ Βασιλιάς μαρμάρωσε, θέριεψε ὁ Θρηῆνος...

Ἀπότολμό μας ἔνοπλο μεγάλο βῆμα,
δὲν ξέρω ἂν ἦσουν ἄσκεφτο καὶ ποιοῦ τὸ κρῖμα,
τῆς χάρμης μας ὀρθόστηθο, ξέρω, τὸ κῦμα!

Ἡ μυστικὴ τὴν πρόσταξε φωνὴ τοῦ Γένους!
Ἔιχε ἡ Φυλὴ μας θησαυροὺς ἐκεῖ θαμμένους
κ' εἶχε ἀδερφοὺς — κι ἄλλους λαοὺς — σκλαβοδεμένους.

Φέρναμε σ' ὅλους Λευτεριά, φέρναμε Ἀγάπη
τὸ Δίκιο ἀναγορεύαμε μόνο Σατράπη
τῆς ἀδικιᾶς ξεσκίζοντας ὅποιο κιτάπι!

Συνεπαρμένοι ἀπ' τοὺς πυρσοὺς τῆς Ὀπτασίας
— Ἴδια ἢ πυρὰ καὶ τοῦ Τροπαίου καὶ τῆς Θυσίας! —
στὰ βάθη πολεμούσαμε τῆς Μικρασίας...

ΑΙΝΟΣ ΚΑΙ ΘΡΗΝΟΣ

Οἱ Ἑλληνικὲς Φάλαγγες
ἀπλώνονται
στὶς νωχελικὲς κοιλάδες,
στὰ βαθυχάραδρα βουνά,
στὰ οὐρανογείτονα ὑψίπεδα
τῆς Μικρασίας.
Ἄπλώνονται
σὰν μπρούντζινοὶ βραχίονες
μὲ ἀτσαλένια δάχτυλα
Γιγάντων...
Ἄνασκαλεύοντας τὰ πανάρχαια ἐδάφη
ψάχνουν ὡσὰν γιὰ νὰ βροῦν
ἀνάμεσα στοὺς δευτεροφύτετους βολβοὺς
παλιούς βολβοὺς πρωτοφύτετους
καὶ νὰ τοὺς ἀνεβάσουν πάλι
ἀπὸ τὰ σκοτεινὰ βάθη τῆς Γῆς
στ' Οὐρανοῦ τὸ φῶς καὶ τὴ βροχὴ
νὰ ζωντανέψουν οἱ ρίζες τους
ν' ἀνθίσουν πάλι καὶ νὰ καρπίσουν
ὅπως παλιά!
Καὶ παλιότερα! Καὶ παλιότερα!
Ἐχθροὶ τοῦ Πολέμου εἴμαστε ὅλοι.
Καὶ πρῶτες ἀπ' ὅλους οἱ Μητέρες μας!

“Όλες οί Μητέρες ὄλου τοῦ Κόσμου !
Δὲν τὰ γεννοῦν, δὲν τ’ ἀνατρέφουν
τὰ παιδιὰ τους
γιὰ νὰ σκοτώνη τό ’να τ’ ἄλλο !
“Όχι ! Σπαραχτικὰ ὄχι !
“Όταν οί Μητέρες μας εἶναι
ἄσπονδοι ἐχθροὶ τοῦ πολέμου
ποιός μπορεῖ νὰ ’ναι φίλος του;
Οὔτε σύ, Στρατηγέ !
Κι ἄς διατάζης ἀδίσταχτα
τὴν ἐξόρμηση, τὴν ἔφοδο...

Ἐχθρός του νιώθω κι’ ἐγὼ ἀδυσώπητος—
ὄμως
ἀπολέμητος στέκεται τοῦ Πολέμου ὁ Νόμος !
Πόσες φορές ἀναπόφευχτος !
Πόσες φορές καλοπρόσδεχτος !
« Ἄμυντικός » !
« Ἄπελευθερωτικός » !
Οἱ Ἐθνικὲς Σάλπιγγες
ἤχοῦν, θαρρεῖς τότε, ἀπὸ μόνες τους !
Πνεῦμα Ἐλευθερίας ἐμφυσᾷ.
Στεναγμοὶ ἐμφυσοῦν ἀδερφῶν σκλάβων.
Πόσες φορές δὲν τὶς ἀκούσαμε
μὲ γνήσιο, πηγαῖο ἐνθουσιασμό,
πολεμόπαθη Γενιά μου;

Μόλις βάδισα μὲ συγκίνηση
στὴν ἱερὴ γῆ τῆς Ἰωνίας
εἶδα μπροστά μου καταπρόσωπο
τὸν Πόλεμο.

Ἐντικρυστήκαμε σὰν παλιοὶ γνώριμοι
καὶ τὸν ἄκουσα νὰ μοῦ λέει χαμηλόφωνα:
«Ἐσύ, καλόπιστέ μου ἔχθρέ,
ποῦ μὲ κοιτάζεις κατάματα μὲ κατανόηση,
μὴ δειλιάσης νὰ μιλήσης θαρρετά.
Θαρρετά!

Κι ἄς μὴν παραδεχτοῦν τὰ λόγια σου!
Ἐκόμα κι ἂν σὲ ἀποστραφοῦν ὅσοι σὲ ἀκούσουν!»
Μά πῶς θὰ μπορούσα νὰ μὴ μιλήσω
εἰλικρινὰ καὶ θαρρετά
μπροστά σὲ τόση Ἐνδραγαθία;
Μπροστά σὲ τόσοι τάφους;
Αἱματόβρεχτη Ἐλήθεια, μὴ σωπάσης!
Συγκλονιστικὴν εἶχε μεγαλοπρέπεια
ἢ ἐξόρμηση τῆς Ἐλληνικῆς Στρατιᾶς.
Σὰν ἓνα Οὐράνιο Τόξο
ποῦ ἔπεσε στὴ Γῆ,
ἀναπτύχθηκαν οἱ Ἐλληνικὲς Μεραρχίες
ἀπὸ τῆς Ἰωνίας καὶ τῆς Βιθυνίας τ' ἀκρογιάλια
πρὸς τῆς Μεγάλης Φρυγίας τὰ βουνὰ
καὶ τὰ ποτάμια καὶ τοὺς ψηλόκαμπους.
Δὲν ἦταν ὀφθαλμαπάτη:
Εἶχεν ὁμορφῆναι τοῦ Πολέμου τὸ ἀθάρι!

Καὶ τὴν εἰκόνα του παισιῶναν
 χαρὲς κ' ἐλπίδες τῆς Ζωῆς,
 ὄχι τοῦ θανάτου τρόμοι καὶ θλίψεις!
 Τὸ γεγονός του
 δὲν μᾶς παρουσιάζονταν καθόλου σὰν ἀφύσικο!
 Δὲν ἦταν ἀντίθετο στὰ δασκαλεμένα μας.
 Ἐπαράδεχτο ἀπ' τὴ γνωστικὴ μας.
 Ἐπορρίψιμο ἀπ' τὴν ἐμπειρία μας.
 Δὲν ἦταν ἀνώμαλο.
 Ἐμοιαζε ἀπόλυτα ὀμαλό,
 φυσικό, προσδοκώμενο.
 Ἐπανεπιβεβαίωσις τῆς ζωῆς ποὺ ρέει
 πρὸς τελικὴ κατεύθυνση ποὺ
 μόνο αὐτὴ γνωρίζει...
 Μεγάλα, ὠραῖα λόγια
 λαλοῦσαν οἱ Ἡμερήσιες Διαταγὲς
 τοῦ Βασιλέως, τοῦ Ἀρχιστρατήγου.
 Ἦταν ὠραῖα, ἦταν μεγάλα
 μέσα στὶς μεγάλες ὠραῖες ἐκεῖνες ὥρες!
 Πρέπει νὰ τὸ ξαναποῦμε:
 Εἶχεν ὀμορφῆνει τοῦ Πολέμου ἡ ὄψη!
 Σὰν ἓνα σφριγηλὸ παλληκάρι φάνταζε.
 Κ' ἦταν ἄοπλος!
 Τὰ ὄπλα του τὰ εἶχαμε ἀρπάζει στὰ χέρια μας
 ἐμεῖς — καὶ οἱ ἄλλοι...
 Ἐστραφτε χαρμόσυνα ὁ χαλκὸς—οἱ Σάλπιγγες!
 Ἐστραφτε χαρμόσυνα τὸ ἀτσάλι—Λόγγες! Κανόνια

Ἐνέμιζαν χαρούμενες οἱ Σημαῖες
σὰν νὰ εἶχαν τὴ Γιορτὴ τους, τὸ Πάσχα τους!
Θρόιζαν δικούς τους παιᾶνες
αὐτοσχέδιους, συναρπαστικούς.
Ἐνοιγμένες Σημαῖες!
Ἐνοιγμένες Ψυχές!
Ἐνα φρόνημα. Ἐνας παλμός. Ἐνας σφυγμός.
Ἐνωχμός ἕνας! Ὁ ἴδιος:
«Παιῖδες Ἑλλήνων, ἴτε!»
Χάρμη! Χάρμη! Ἐπάρχεις!
Κυριαρχεῖς! Ἐνθουσιάζεις!
Καταπνίγεις κάθε δισταγμό! Κάθε λιποψυχία!
Πιστεύαμε πὼς κάπου ἐκεῖ παραπάνω
θὰ διασταυρωθοῦμε μὲ τοὺς Μυρίους!
Πιστεύαμε πὼς θὰ προφθάσουμε νὰ ἰδοῦμε
μὲ τὰ ἴδια μας τὰ μάτια
τὸ Μεγαλέξανδρο
νὰ κόβῃ μὲ τὸ ξιφὸς του
τὸ Γόρδιο Δεσμό!
Διακρίναμε παντοῦ τὰ ἔχνη
τῶν Βυζαντινῶν Ἀὐτοκρατόρων!
Καὶ βλέπαμε — ναί, βλέπαμε! —
τοὺς Ἀκρίτες τοῦ Διγενῆ
νὰ μᾶς ἀνοίγουν παντοῦ τὸ δρόμο
σὰν ταχτικὲς ἐμπροσθοφυλακὲς μας!
Δὲν διασχίζαμε ξένα ἐδάφη.
Ἐπὸ παντοῦ ἀκούγαμε

Ἑλληνικὲς φωνὲς προαιώνιες.
Εὐλογίαι Πατριαρχῶν.
Προσταγὲς πολεμάρχων.
Ἐμοιαζοῦσαν νὰ γίνονταν
μιὰ φανταχτερὴ
Ἀλλαγὴ Φρουρᾶς! Τίποτε ἄλλο.
Κι ἔμοιαζοῦσαν νὰ συνεχίζαμε
χωρὶς διακοπὴ
τὴν Ἱστορικὴ μας Διάρκεια!
Χωρὶς διακοπὴ!
Αἰώνων; Οὔτε μιᾶς στιγμῆς!
Οἱ Ἀξιωματοῦχοι μποροῦν νὰ εἶχαν
γραφτὲς Διαταγὲς στὰ χέρια τους.
Τὸ πλῆθος τῶν ἀπλῶν στρατιωτῶν
εἶχαν μόνο μιὰν ἀγραφή γενικὴ Διαταγὴ
στὴν ψυχὴ τους!
Καὶ τῆς διαταγῆς αὐτῆς τὸ κίνητρο
ἦταν πὺ μεγαλοουροῦσε!
Ἀνήκει κάθε τιμὴ στοὺς ἐπώνυμους Ἡγέτες.
Ἀλλὰ ποιὰ τιμὴ θὰ βρεθῆ
ἀντάξια
γιὰ τοὺς ἀνώνυμους ὀπλίτες;
Ποιὸς μεγαλοφάνταστος θὰ μπορέσει νὰ τὴν εὔρη;
(Καὶ ποιὸς μεγαλοουργὸς θ' ἀξιωθῆ νὰ τὴν ἀπονεύμη

“Οραμα φαντασμαγορικό ἀνεπανάληπτο !
‘Ιστορική ’Οπτασία ἀνεξάλειπτη !
Πραγματοποιούμενο ’Αναστάσιμο “Ονειρο !
Τί κι ἂν εἶχες διαρκέσει
τόσο λίγο στὸν ρέοντα χρόνο;
Στὸν Τόπο
ὕψώθηκες τὶς ὥρες ἐκεῖνες
κατακόρυφα !
“Ὡς τὸν “Αχρονο Χρόνο !
“Ὡς τὴν Αἰωνιότητα !
“Ὡς τὴν ’Αθανασία !

Πῶς σου ἔδω τὸ κάλλος;
Πῶς σου ἐκάμφθη τὸ σθένος;
Πῶς ἀπέπτη σου ἡ Νίκη;

Πῶς στὴν ἴδια τὴ λύρα
θ’ ἀποπνίξω τὸν Αἴνο
γιὰ νὰ κρούσω τὸ Θρῆνο;

ΕΠΙΤΟΜΗ

Στὰ ὑψίπεδα ἡ πορεία μας τῆς Μικρασίας
ὑψώνει νέους βωμούς καὶ δόξας καὶ θυσίας.

Τὰ βήματά μας — ὦ ἀναμνήσεις! κι ὦ ἐλπίδες! —
τίς τρεῖς μετροῦν, ξαναμετροῦν χιλιετηρίδες...

Βουνὰ καὶ κάμπους καὶ ποτάμια κι ἀκρογιαλῖα
μιὰ πολεμόχαρη ὁμορφαίνει ἀναγάλια.

Τῆς Λευτεριᾶς καὶ τῆς Ἀγάπης (νά ῥθε ἡ ὥρα;)
ἀχολογοῦν μηνύματα, φαντάζουσι δῶρα.

Σεβάσμια Ἡρώων Πνεύματα, Σκιᾶς Μαρτύρων
κόσμο ἀναδεύουσι ἐθνικῶν παθῶν καὶ ὀνείρων.

Στὰ σκλαβωμένα τοῦτα, αἰῶνες τώρα, ἐδάφη
πιδ ζωντανοὶ ἀπ' τοὺς ζωντανούς γιὰ μᾶς οἱ Τάφοι!

Σ' αὐτοὺς οἱ ρίζες τῆς Φυλῆς, σ' αὐτοὺς οἱ σπόροι...
Ἐκεῖ καὶ τὸ Βυζαντινὸ σπασμένο Δόρυ!

Δικὸς σου κληρὸς εἶναι!
Σκύψε καὶ πᾶρ' το κ' ὕψωσε το, Κωνσταντῖνε!

Ἐντεκα αἰῶνες ὄργωναν τὸν ὄσιον χῶρον
βαρβαρομάχες στρατιᾶς Αὐτοκρατόρων...

Ἡ πιδ στερνὴ Στρατιὰ ἐξορμᾷ! Νικᾷ. — Νικᾷ; ὦ Θεέ μου!
ἄστατες ποὺ κατάρτισες τίς τύχες τοῦ πολέμου!

Ἀπὸ ποῖο κάστρο ἀπόρθητο νὰ βίγλιζες, Ἀκρίτα,
τοῦ Δορυλαίου τὸ θρίαμβο, τοῦ Ἀλῆ-Βεράν τὴν ἦττα;

ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟ ΑΓΝΑΝΤΕΜΑ

'Ανέβηκα κι αγνάντεψα κατάκορφα στὸ Ἄργαῖο,
ποὺ ἄλλο ψηλότερο βουνὸ ἢ Μικρασία δὲν ἔχει,
ἀγνάντεψα στὰ πέρατα τοῦ Μύθου καὶ τοῦ Θρύλου:
'Οδηγημένοι ἀπ' τὸ λαμπρὸ τῆς γέννησῆς μας ἄστρο
τέσσερες Μάγοι φτάνουνε ζητώντας τὴν Ἑλλάδα:
'Ο Δαναός, ὁ Κέκροπας, ὁ Πέλοπας, ὁ Κάδμος.
'Ἄλλος ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο κι ἄλλος ἀπ' τὴ Φοινίκη
ἄλλος κι ἀπ' τὴ Φρυγία ἐδῶ, πρὶν βασιλέψῃ ὁ Μίδαας...
'Αγνώστων φέρνουμε Θεῶν δοκιμασμένα δῶρα.
Τὰ δῶρα καλοπρόσδεχτα κ' οἱ Μάγοι καλῶς ἤρθαν!
Θαρρεῖς αὐτοὺς περίμεναν τὰ γένη τῶν Ἑλλήνων:
τοῦ Προμηθεά εἶχαν τὸ φῶς, στὴ χρῆση ν' ἀσκηθοῦνε.
Γόνιμη γῆ ἂν δὲν εἶχαμε, γόνιμες οἱ ψυχές μας.
'Ο σπόρος ἀνθοκάρπισεν, ἄλλαξεν ὄψη ὁ κόσμος
κ' ἡ θάλασσα ἔγινε στεριά σπαρμένη ἀπὸ καράβια,
ποὺ φεύγουν καὶ ξανάρχονται εἰδίσιματα γεμάτα...

«—Τοῦ Κόσμου θεοχάραχτα μεγάλα σταυροδρόμια
σὲ θάλασσες καὶ σὲ στεριές, τὰ χνάρια μας μὴ σβῆτε!
Ἄφῃστε τα νὰ μαρτυροῦν πὼς ἀπ' τοὺς πρώτους πρώτοι
ἐμεῖς σᾶς ξεχωρίσαμε, σᾶς εἶχαμε προσφέρει
μὲ γνώση καὶ μ' ἐπίγνωση στοῦ Ἀνθρώπου τὶς ἀνάγκες
γιὰ τ' Οὐρανοῦ τοὺς θησαυροὺς καὶ γιὰ τῆς γῆς τὰ πλούτη...

«—Ἄν ἄλλοι χάθηκαν λαοὶ τοῦ Μύθου καὶ τοῦ Θρύλου
ἐμεῖς οὔτε χαθήκαμε κι οὔτε πού θὰ χαθοῦμε!
Γιατ' εἶναι οἱ τόποι ὡς μὲ βαθιὰ δικοὶ μας — ζυμωμένοι
μὲ τὸν ζεστὸν ἰδρώτα μας, μὲ τὸ γλυκὸ μας αἷμα!
Γιατ' εἶναι οἱ δρόμοι ὡς μὲ μακριὰ δικοὶ μας — ξανοιγμένοι
μὲ τὸ παρθένο σφρῖγος μας, τὸ ἀνήσυχό μας πνεῦμα!

«—Χθόνιοι Θεοί, δὲν βρίσκομαι κ' ἐγὼ σ' αὐτοὺς τοὺς τόπους
χωρὶς φωνές πού μὲ καλοῦν! Δὲν βρίσκομαι σὰν ξένος!
Κι οὔτε πού θ' ἀποξενωθῶ χίλιοι ἄς διαβοῦν αἰῶνες!
Ἄλλοῦ κι ἂν εἶναι ἡ σάρκα μου, ἐδῶ θά 'ναι ἡ ψυχὴ μου.
Θὰ τριγυρνῶ σὰν Φάντασμα φωτόχαρης Ἀγάπης
κι ὅλο καλὸ θὰ μελετῶ γι' αὐτοὺς τοὺς τόπους ὅλους
ὅποιοι κι ἂν εἶναι οἱ Ἄνθρωποι πού θὰ τοὺς κατοικοῦνε!»

Πῆγα, δὲν πῆγα, ἀδιάφορο — κατάκορφα στὸ Ἀργαῖο,
πού ἄλλο ψηλότερο βουνὸ ἢ Μικρασία δὲν ἔχει,
ὁ Μῦθος μὲ παραμυθεῖ κι ὁ Θρύλος μὲ θαρρεῖ!

ΠΡΟΤΟΥ Η ΜΟΙΡΑΙΑ ΣΑΛΠΙΓΓΑ

Προτοῦ ἡ μοιραία Σάλπιγγα μεθυστικὰ λαλήσῃ
μὴ δὲν ἀκούσαμε καλὰ τὴν πεπρωμένη κλήσῃ;

Μὴν ξάστερα δὲν εἶδαμε μὲς στοῦ καιροῦ τὸ πνεῦμα
τῆς Ἱστορίας τὰ σήματα καὶ τοῦ Θεοῦ τὸ νεῦμα;

“Ὅλους — ὦ Μνήμη ὀδυνηρή! — μᾶς εἶχε μαγεμένους
τ’ ὠραῖο τῆς Νίκης ὄραμα κ’ ἡ Λευτεριά τοῦ Γένους!

«Πάλι με χρόνους με καιρούς...» Λές νά'ρθε ὁ χρόνος πάλι:
'Ελεύθεροι οἱ παλαίχθονες κ' οἱ νέορτοι βασσάλοι ;

'Η λόγγη ὀνόματα ἱερὰ στὸ χάρτη ἔχει χαράξει:
Κοτύαιον ! Δορύλαιον !.. Ποιός τὰ 'χει πάλι ἀλλάξει;

'Ο Γόρδιος βρέθηκε δεσμός, Φρυγία, κατεμπρός μας
ξαναδεμένος βρέθηκε κι ἀπέραστος φραγμός μας !

Γυρίστε πίσω, Νικητές ! Γυρίζουν... "Ὁμως
τοῦ γυρισμοῦ στὸν πόλεμο γκρεμὸς ὁ δρόμος !

Γκρεμὸς ὁ δρόμος καὶ κυλοῦν... κυλοῦν σ' ἐκεῖνον
πανάρχαιες, βαθυρίζωτες, γενιές 'Ελλήνων !

Καὶ τώρα ἐκεῖ, καὶ τώρα ἐκεῖ τί τάχα μένει;
Οἱ Τάφοι μένουν μοναχὰ — βεβηλωμένοι !

Τοῦ ὀλέθρου μένει ὁ ἀπόηχος κ' ἡ στάχτη ἀπ' τὴ Θυσία,
προαιώνιε στίβε τραγικῶν ἀγώνων, Μικρασία !

ΠΟΛΕΜΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ἔρχονται ἡμέρες κρίσιμες καὶ πεπρωμένες ὥρες:
ἀπὸ τῆ σκέψη μιᾶς στιγμῆς καὶ τὴν ἀπόφασή της
κρέμεται ἡ Τύχη ἐνὸς Λαοῦ, ἡ Λευτεριά μιᾶς Χώρας.
Ποιὸς ἔκρουσε τὸ σήμαντρο τῆς ἐθνικῆς μας Μοίρας;
Κοτύαιον, πὺ ὡς προστάτες σου τοὺς Ταξιάρχες ἔχεις,
αὐτῶν ἤχοῦσαν σάλπιγγες, αὐτῶν ἀστράφταν ξίφη...
Ὁ Βασιλιάς, οἱ Ἄρχοντες, οἱ τεταγμένοι ὅλοι
ἐδῶ συναγρικῆθησαν, ἐδῶ ν' ἀποφασίσουν.
Μεγάλῃ τους ἡ ἀπόφαση, βαριά τους ἡ εὐθύνη!
Πρωτοσπαθάριε, Στρατηγὲ τῆς Μικρασίας ὅλης,
Γρηγόριε, πὺ ὁ τάφος σου στοῦ Κοτυαίου τὸ Κάστρο,
Ἐσύ, τῆς πείρας ὁ μεστὸς κ' Ἐσύ, τοῦ τόπου ὁ γνώστης,
πῶς δὲν «ἠγέρθης ἐκ νεκρῶν» γιὰ νὰ τοὺς ἀποτρέψης;

ΣΥ ΝΙΚΑ!

Κάστρα καὶ Μοναστήρια κ' Ἐκκλησιές,
Παλάτια ἔρειπωμένα, Τύμβοι, Τάφοι,
Πεδία μαχῶν, Ἡρώων πατημασιές,
ὅλα, τοῦ Βυζαντίου τ' ἀρχαῖα ἐδάφη,

ἀνθρώπινη ὡς ν' ἀπόχτησαν λαλιά,
τὸν Οὐρανὸ παρακαλοῦσαν κάτι:
"Ὅλα ζητοῦσαν, ὅλα: Βασιλιά!
Μεγάλο Βασιλιά καὶ Στρατηλάτη!

Πόσοι ἔχουν Βασιλιάδες μας διαβῆ!
Καὶ πᾶνε Ἄνατολῆς τὰ βήματά τους...
Ὁ χρόνος δὲν τ' ἀγγίζει, δὲν τὰ σβεῖ,
στ' ἀχνάρια προχωροῦνε τὰ δικά τους

οἱ φάλαγγές μας· σκίζουν τὰ βουνὰ
μὲ ἀπρόφταγη λαχτάρα πῶς νὰ φτάσουν
στὴν Κόκκινη Μηλιά! Σ' ἐκείνη, νά!
σ' ἐκείνη τ' ἄρματα τους νὰ κρεμάσουν!

Τί κι ἂν δὲ φτάσαν τούτη τὴ στιγμή;
Ποτὲ δὲν παραγράφεται ἡ θυσία!
Ψάλμοι, παιᾶνες μὰ κι ὄλολυγμοὶ
τὸν ὕμνο σου συνθέτουν, Μικρασία...

Ἦχὼ τοῦ Βυζαντίου ἢ προσλαλιά
ποὺ ἀντιλαλοῦσε τότε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη:
— «Σὺ νίκα! Στρατηλάτη Βασιλιά!».
Μιὰ δάφνη Τοῦ χρωστᾶμε κ' ἓνα δάκρυ.

A N . . .

Στ' ἀκρογιαλία, στὶς κοιλάδες, στὰ βουνὰ τῆς Μικρασίας,
ὅπου κι ἂν ἀντιλαλοῦσε νικητήριος παιάν,
ἀκουγότανε ἀπ' τὸ βάθος τῆς πλανεύτρας ὀπτασίας
ἓνα τραγικό, μοιραῖο, κρυφωσωπασμένο «'Αν. . .».

Στὰ χωριά, στὶς πολιτεῖες, στοὺς ναοὺς τῆς Μικρασίας,
ὅπου τρομαγμένα χέρια νεκροκάμπανο χτυπᾶν,
ἀντηχεῖ μέσα στὶς φλόγες τῆς ἀφάνταστης Θυσίας
ἓνα τραγικό, μοιραῖο, δάκρυα ποτισμένο «'Αν. . .».

'Αν, Πατρίδα, εἶχες Ἐκεῖνον Κυβερνήτη στὸ τιμόνι
κ' εἶχες ὅλα τὰ παιδιὰ σου μονοιασμένα, ὅπως χρωστᾶν,
λέει ὁ πόνος πῶς τῆς Νίκης δὲν θὰ σοῦ ἴσπαζε τὸ ἀξόνι!
Τώρα θὰ τὸ κλαῖς αἰώνια τὸ καταραμένο «'Αν. . .».

ΕΓΙΝΕ ΠΡΑΞΗ Τ' ΟΝΕΙΡΟ

Σεβάσμιος εἶπε πρόσφυγας — και τῆ στιγμῇ πού ἐμίλει
δακρύζανε τὰ μάτια του, σιγότρεμαν τὰ χεῖλη —
«Τώρα, καλά μου ἐσεῖς παιδιὰ κ' ἐσεῖς καλά μου ἐγγόνια,
τὸ παραμῦθι θὰ σᾶς πῶ γιὰ τὰ δικά μου χρόνια.
Ζούσαμε μ' ὄνειρα πολλὰ και μ' ἓνα πάνω ἀπ' τ' ἄλλα,
αὐτὸ ἦταν τῆς Πατρίδας μας τὸ μητρικὸ τῆς γάλα:
Τῆς Λευτεριᾶς μας τ' Ὀνειρο! πῶμοιαζε ὡσὰν εἰκόνα
μὲ τὸν Δικέφαλον Ἄετὸ και μὲ τὸν Παρθενώνα...

Ἔγινε πράξι τ' Ὀνειρο, πῆρε σπαθί, ντουφέκι,
στὴ Σμύρνη μᾶς ξανάφερε — παρέχει και παρέχει...
Ὅπου Σταυρός, ὅπου Ναὸς κι ὅπου ἀκουσμένο Μνημα
φετερούγισέ μας ἡ ψυχὴ και δούπησε τὸ βῆμα.
Νικᾶμε! Λευτερώνουμε! Ἀγάπη διαλαλοῦμε...
Δὲν ὑπνοφантаζόμαστε, μὲ πίστη ἀναπολοῦμε:
Μακροὺς αἰῶνες — και σκλαβιᾶς αἰῶνες πού μετρᾶνε
περσότερο ἀπ' τῆς Λευτεριᾶς, τί ἀργά, βαριά περνᾶνε—
αἰῶνες ἡ Φυλὴ μακροὺς εἶχε ριζώσει, θρέψει
στοὺς κήπους πού καλοὶ θεοὶ τὴν εἶχανε φυτέψει.
Οὔτε ὁ ἀνθός, οὔτε ὁ καρπὸς ἐκεῖ τῆς εἶχαν λείψει
και στὴ χαρὰ τῆς λευτεριᾶς και στῆς σκλαβιᾶς τὴ θλίψη.
Δημιουργίες κι ὄλεθροι, νίκες και δόξες κ' ἤττες,
ναυτίλοι κ' ἔμποροι, σοφοὶ και καστροπολεμίτες,
ἀδιάκοπη παρέλαση, ἀπέραντη πορεία...

(ὦ, πόσο πνεῦμα ἑλληνικὸ στοιχίζεις, Ἱστορία!)

Ἐνα πρῶι μᾶς γλύκανε τῆς λευτεριάς τὸ χᾶδι
καὶ μᾶς φαρμάκωσε ἢ σκλαβιά, θαρρεῖς, τὸ ἴδιο βράδου.
ὦ, ἄς ἦταν τοῦτο μοναχά! Τά 'χαμε πικρομάθει
τὰ σκιάχτρα τῆς ὑποταγῆς καὶ τῆς σκλαβιάς τὰ πάθη...
Μὰ τώρα τὸ χειρότερο μᾶς εἶχε περιμένει.
Δὲν ξανακούστη συμφορὰ φριχτότερη ἀπὸ κείνη!
Σκλαβώθηκαν οἱ τόποι μας, σκλαβώθηκαν τὰ σπίτια
κ' ἐμεῖς δὲν σκλαβωθήκαμε! Σὰν ἄφτερα σπουργίτια
μᾶς ἔδιωξαν ἀπ' τὶς φωλιές! Σὰν ἄχρηστες τσουκνίδες
μᾶς ξεριζῶσαν ὅλους μας ἀπ' τὶς Παλιές Πατρίδες!
Αἶμα, μεδούλι κ' ἴδρωτα ποτάμια εἶχαμε χύσει
γιὰ νὰ ὀργωθῆ, γιὰ νὰ σπαρθῆ καὶ γιὰ ν' ἀνθοκαρπίση
ἡ Χώρα τούτη! Ἐφέστιοι Θεοί, Πατέρων Τάφοι,
πῶς νὰ χαθοῦμε ζωντανοὶ ἀπ' τ' ἅγια σας ἐδάφη;
Φεύγουμε καὶ δὲν ξέρουμε ποιά Μοίρα μᾶς προσμένει...
Μὰ σὰν Βρυκόλακας ἐδῶ ἡ Μνήμη θὰ διαβαίνει
θὰ σκούζη καὶ θὰ ρυάζεται, κάθε ἄλλο ἀχὸ θὰ πνίγη,
καὶ θὰ ρωτᾷ τὰ Χώματα γιὰ μᾶς πῶχουμε φύγει...»

ΑΛΗ-ΒΕΡΑΝ

Τὸ Μέγα Δέντρο ἀναζητῶ τ' ἀστραποχτυπημένο
τὸ ἔχει ὄλο κάψει ὁ κεραυνός, τὴ ρίζα του ὅμως ὄχι·
ἀπὸ τὰ ριζοκλάδια τῆς σκεβρὸ ραβδί θὰ βγάλω·
δασκαλεμένο μὲς στὴ γῆ ζωῆς, θανάτου μάγια
ξέρει τὰ κάτω χώματα, μαντεύει καὶ τ' ἀπάνω.

— «Ραβδί, πάρε με, ὀδήγα με νὰ βρῶ ποιόν θέλω τόπο
νὰ στήσω ἐκεῖ ἓνα Σταυρὸ κ' ἓνα Σπαθὶ χαμένο...»

Μακριὰ μὲ πῆγε τὸ ραβδί, σταμάτησε καὶ μοῦ εἶπε:

— «Ἐδῶ εἶναι ὁ τόπος πού ζητᾶς καὶ τὸ γιατί μαντεύω·
ἐδῶ τὸ τελευταῖο Σπαθὶ σᾶς ἔπεσε ἀπ' τὸ χέρι...»
Σημάδι κάνω τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ Σπαθιοῦ σημάδι
ἀνάερα ὅπως τὰ ἴστησα κανεῖς δὲν τὰ γκρεμίζει!

Ο ΜΑΡΜΑΡΩΜΕΝΟΣ

Μάρμαρο, πού ζωντάνεψες κ' εἶχε ἐξορμήσει Ἐκεῖνος
σὲ τόσων ἄλλων Κωνσταντίνων ἴχνη ὁ Κωνσταντῖνος,
μὴ σβήγῃσαι ἀπ' τὰ μάτια μας! Μεῖνε στὴν ὄρασή μας
ἐσὺ χαμός, ἐσὺ ὄνειρο κ' ἐσὺ ἀνάστασή μας!

Μὰ ὦ πεπρωμένο ἀνήκεστο! Κανείς μας πιά δὲν ξέρει
ὁ Βασιλιάς, πού τὸ Σπαθὶ τοῦ ξέφυγε ἀπ' τὸ χέρι,
ἂν πρόφτασε κι ἂν μπόρεσε στὴ συμφορὰ τὴν τόση
νὰ ξαναμαρμαρώσει!

*Σπαραχτικό τὸ ξάφνιασμα: τοῦ φίλου σου τὸν τάφο
νὰ ἰδῆς ἀπρόοπτα, ὅπως περνᾷς, στῆς μάχης τὸ πεδίο.
Ἔνα σπαθὶ ἀξιωματικοῦ νὰ ᾿ναι στημένο ἐπάνω
κι ἓνα κομμάτι ἀπὸ χαρτὶ νὰ γράφῃ τ' ὄνομά του...*

ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΑΜΗΛΑΤΗΣ

Τὶς πένες ἀκονίζαμε μαζί
νὰ γράφουνε γιὰ κάθε τι ποὺ ζῆ
ἀντίκρυ, στὰ γραφεῖα μας, καθισμένοι...

Τὴν πένα μου ἀκονίζω χωριστὰ
νὰ γράψω λίγα λόγια δακρυστὰ
γιὰ τὴ ζωὴ σου τὴ στεφανωμένη.

Ὁ θάνατός σου, Φίλε, ζηλευτός:
Σ' ἀνάρπαξε τῆς Δόξας ὁ ἀετὸς
στὰ δυνατὰ φτερά τὰ ματωμένα.

Στὴν ἔρημο εἶχε ὁ τάφος σου ἀνοιχθῆ·
τοῦ στῆσαν ἄλλοι ἐπάνω τὸ σπαθὶ
κ' ἐγὼ τὴν ὄρφανή σου, Γιάννη, πένα...

ΕΛΕΓΑ...

Καρφώνοντας τὰ μάτια μου στὸ ματωμένο χῶμα,
ἀνάσαινα τὸ χνῶτο του, ἄκουγα τὸν παλμό του
καὶ στοχασμούς τοῦ φύτευα πολὺ βασανισμένους...

Παλιῶν καιρῶν παραμυθὰς καὶ νέων καιρῶν προφήτης
ἔλεγα καὶ ξανάλεγα στὸν ἴδιο τάχα ἐμένα:

- «Ποιὸς θὰ μποροῦσε ν' ἀρνηθῆ πολὺ πιὸ εὐτυχησμένες
πὼς θὰ ἦταν, ἀδιατάραχτα, ὅλες αὐτὲς οἱ χῶρες
λουλουδιασμένες Ὀμορφιά, καρπόφορτες Ἀγάπη,
πλημμυρισμένες ἀπὸ φῶς, θησαυρισμένες πλούτη
ἂν δὲν τὶς ἐχθρευότανε τὸ κύλισμα τοῦ Χρόνου;
Ἄν ζοῦσε ὁ Μεγαλέξαντρος ἄλλα πενήντα χρόνια!
Ἄν ζοῦσε τὸ Βυζάντιο κι αἰῶνες ἄλλους δέκα!
Καὶ τούτους ἴσως τοὺς καιροὺς ἂν...» ἔκοβα τὸ λόγο.
Ἄνάβλεπα στὸν Οὐρανὸ προσμένοντας σημάδι
τῆ μέρα μὲ τοῦ ἡλιοῦ τὸ φῶς, τῆ νύχτα μὲ τ' ἀστέρια...
Χωρὶς χρησμούς ὁ Οὐρανός, χωρὶς ἡχῶ τὸ Χῶμα.

ΝΕΚΡΙΚΗ ΠΟΜΠΗ

Ξεκίνησε ἀπ' τὸ Βόσπορο καὶ προχωρεῖ στὰ βάρη
τῆς Μικρασίας, μ' ἔλιγμους στὸν Πόντο καὶ στὴ Σμύρνη
καὶ στῶν Ἰσαύρων τὰ βουνὰ καὶ στὶς πηγές τοῦ Ἄλυ,
μιὰ μεγαλόπρεπη πομπὴ βουβή, πενθοφοροῦσα.
Ρηγάδες κι Αὐτοκράτορες καὶ Μάγιστροι κι Ἀκρίτες,
οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες καὶ χοροὶ χιλιάδων καλογέρων:
ὁ Ρωμανὸς ὁ Μελωδός, ὁ Φώτιος, ὁ Ἀρέθας,
πλῆθος Μακάρων τὴν πομπὴν πλουτίζουν καὶ λαμπρύνουν.
Ἄναερα, λές, κουφοπατοῦν καὶ κάλεσμα προσμένουν
ν' ἀναληφτῆ στοὺς οὐρανοὺς ὅλο τὸ ξόδι ἐκεῖνο...
— Εὐδοί; Δὲ βλέπεις; Φέρετρο σεβάσμιο συνοδεύουν...
— Μὰ τίνος κλείνει Λεῖψανο; — Στοχάσου καὶ προσκύνα !

ΣΤΟΝ ΑΓΝΩΣΤΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗ

Ὠραία Δάφνη, ὡς εἶχες μείνει θαλερὴ
στοὺς χώρους καὶ τῆς ἤττας καὶ τῆς νίκης,
σὲ λαχταροῦνε Βασιλιάδες, Στρατηγοί...
Στὸν Ἄγνωστο Στρατιώτη μόνο ἀνήκεις!

Στὸ ἀνώνυμο τοῦ ἐπώνυμου Λαοῦ παιδί!
Ἄφησε τοῦ σπιτιοῦ του τὴν ἀγκάλη
κ' ἦρθε ὡς ἐδῶ νὰ θυσιάσῃ τὴ ζωὴ,
μικρὸς, γιὰ τὴν Ἰδέα τὴ Μεγάλῃ!

Αὐτοῦ πλανιέται μόνον τώρα ἐδῶ ἡ Σκιά,
φρουρώντας τὴν ἀθάνατην οὐσία,
ποὺ ἀπόμεινε σὰν ἔθνικὴ μεταλαβιὰ
στὸ Δισκοπότηρό σου, Μικρασία!

ΛΥΓΜΟΙ

1

Στοῦ χαλασμοῦ τὸν κοπετὸ καὶ στῆς φυγῆς τὸ θρῆνο
ἄλλο σπαραχτικότερο δὲν ἦταν ἀπὸ κεῖνο:
Βαθιῆς οἱ ρίζες τῆς Φυλῆς κ' αἷμα πηχτὸ ἀναβλύζαν
καθὼς ξεριζωνότανε κι ἀπελπισμένα τρίζαν...

2

Σκάμανδρε, Μέλη, Μαίανδρε, Σαγγάριε, Κύδνε, "Αλυ,
αἰῶνες πού ποτίζετε τῆς Μικρασίας τὴ Χώρα,
σὲ ποιό, τὸ αἷμα πότρεξε, τὸ πήγατε ἀκρογιαλί;
Τό 'πιε ἢ καλὴ μας θάλασσα ἢ τό 'χε πλύνει ἢ μπόρα;

3

"Εσβησαν φῶτα καὶ φωτιές — δὲν ἔμεινε ἀναμμένο
μηδὲ καντήλι σ' Ἐκκλησιά, μηδὲ κερὶ σὲ Μνῆμα!
"Εσβησε ἢ Ἑλληνικὴ φωνή! καὶ σέρνεται κομμένο
στῆς Μικρασίας τοὺς Βωμοὺς τὸ ἱστορικὸ μας νῆμα...

4

Δὲν ἔχει μείνει τίποτε στὰ ρημαγμένα ἐδάφη
μηδ' ἓνας Ἕλληνας ὀρθὸς σὲ μιὰ γωνιά ἐνὸς πλέθρου!
Σὲ συντροφεύουν, Διγενή, τώρα μονάχα οἱ Τάφοι
βουβοὶ κ' ἐκεῖνοι μάρτυρες τοῦ ἀνηλέου ὀλέθρου.

ΤΟ ΑΙΜΑ Κ' Η ΦΛΟΓΑ

Πῶς γρήγορα ξεπλύθηκες τοῦ ἁθώου αἱμάτου χύμα;
Νωπὸ νὰ μείνης θά 'πρεπε νὰ μαρτυρᾷς τὸ κρῖμα!

Πῶς τόσο γρήγορα ἔσβησες φριχτὴ φωτιά, Θυσία;
Ὡς φλόγα αἰώνια θά 'πρεπε νὰ καῖς στὴ Μικρασία!

Νὰ πέφτουνε τὰ δάκρυα μας χοντρὴ σταγόνα, ρόγα,
καὶ νὰ μὴν πλένουν, νὰ μὴ σβοῦν τὸ αἷμα καὶ τὴ φλόγα!

ΕΤΣΙ ΘΥΜΑΤΑΙ ΤΟ ΚΑΚΟ

Παλαίμαχος πολεμιστής, πιστός στα πάτρια ἦθη,
ἔτσι θυμᾶται τὸ κακὸ κ' ἔτσι μοῦ τὸ ἀφηγήθη:
«Τὴν ὕστατή μας ρίζαμε φωτιστικὴ βολίδα
Στὸ Καλε-Γκρόττο, ψάχνοντας γιὰ τὴ χαμένη ἐλπίδα...
Γενναῖο μας τὸ φρόνημα κ' ἡ ὁρμὴ μας καταρράχτης·
πῶς βρέθηκε ὁ ἀδιαπέραστος ἐκεῖ μπροστά μας φράχτης;!
«Τὸν Γόρδιο, ἢ Νίκη σάλπιζε, δεσμὸ θὰ ξαναλύσω!»
Τῆς εἶπαμε: «Κουράστηκες!» Ἐλα νὰ πᾶμε πίσω...»
Νίκη εἶναι ἀκόμα ὁ γυρισμός, δὲν εἶναι Ἡττα, ὄχι!
Μὰ τότε μᾶς πρωτόβαλε τὸ πνιγερό της βρόχι
καὶ τό' σφιγγε κρυφά-κρυφά ὡς με τὴν ἀποφράδα,
πού 'χασε τῆς Ἀσίας ἢ γῆ τὴν προαιώνια Ἑλλάδα!»

«Πῆραν τὴν Πόλη, πῆραν τὴν, πῆραν τὴ Σαλονίκη...»
Στὶς ρίζες τῶρα τὸ κακό, στὰ κορφοκλάδια ἢ φρίκη!
Πῆραν στὸ πιὸ μικρὸ χωριὸ τὸ πιὸ φτωχὸ καλύβι
καὶ τό 'καψαν — ἑλληνικὰ σημάδια νὰ μὴν κρύβη!
Πῆραν στὸ πιὸ ἔρημο βουνὸ τὸ πιὸ γυμνὸ ἐξωκλήσι
καὶ τό 'καψαν — χριστιανικὸς ψαλμὸς νὰ μὴ ἀντηχήσῃ!
Πῆραν ἀπ' τὴν παλιὰ φωλιά τὸν φῶλο τῆς τὸν πρῶτο,
πῆραν τὸ σπέρμα, τὸ σφυγμὸ, τὴ γλώσσα καὶ τὸ χνῶτο!
"Ὅπου ἂν ἡ σκέψη σταματᾷ, ὅπου ἂν τὸ βλέμμα στρέφει
μηδὲ πεθαίνουν γέροντες, μηδὲ γεννιῶνται βρέφη.
'Ἡ τρισχιλιόχρονη ζωὴ μὲ τ' ἀκριβὰ τῆς δῶρα
πρῶτη φορὰ νεκρώνεται ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῶρα...
Διπλοπεθάναν οἱ νεκροὶ — μὰ οἱ ζωντανοὶ ποὺ φύγαν
πῆραν μαζί τους θησαυρὸ μεγάλο ἐκεῖ ποὺ πῆγαν:
τὴν πονεμένη ἀγάπη τους γιὰ τὶς παλιές Πατρίδες,
τὶς φανερές ἀνάμνησες καὶ τὶς κρυφές ἐλπίδες...

Η ΘΑΛΑΣΣΑ

- Πόνεσε ἡ θάλασσα πολὺ γιὰ τοὺς ξεριζωμένους
καὶ τὴ Στεριά κατὰκρινε πού τέτοιο ἐδέχτη κρῖμα...
— Ποτὲ μὴν ἀπελπίζεσαι, παράγγειλε τοῦ Γένους,
ὅσο φιλεῖ τὰ βάρθρα σου τὸ γαλανό μου κῦμα !

Μητέρα ἐγὼ ἤμουν τῆς Στεριάς, Μητέρα μένω ἀκόμα,
τὸ γάλα μου τὴν ἔθρεψε κ' ἴσως τὴν ξαναθρέψη...
Εἶναι ὁ ἀφρός μου πιὸ ἰσχυρὸς ἀπ' τὸ σκληρὸ τῆς χῶμα
κ' ἔχω πολλές τῆς ἀδικιᾶς μὲ τὸν καιρὸ ἀνατρέψει...

“Ὅ,τι ἔχεις χάσει στὴ στεριά, σ' ἐμὲ θὰ τὸ κερδίσης.
Δικές σου ὅλες οἱ ἀπέραντες τῶν Πόντων μου ἐκτάσεις !
Στὰ πατρικά σου τ' ἀγαθὰ δὲν ξέρω ἂν θὰ γυρίσης
μὰ δρόμο μόνο ἐγὼ μπορῶ ν' ἀνοίξω νὰ περάσης...”

Μικρασιάτης γέροντας, πού, ἂν τὰ χασε ὅλα τ' ἄλλα,
τὴν πίστη του δὲν ἔχασε γιὰ τῆς Φυλῆς τὴ Μοίρα,
ἀπάντησεν ἀγαλιανὰ κι ἀκούστηκε μεγάλη
τὸ λόγο τοῦτο τὸ σωστό, πού τὸν ἀχό του πῆρα :

- « Ἀγαπημένη θάλασσα, εὐλογημένο Αἶγαῖο,
πού μὲ τὰ ἴδια κύματα τὰ δυὸ ἀκρογιάλια βρέχεις,
δὲν εἶσαι μόνο πλουτερό, δὲν εἶσαι μόνο ὠραῖο·
τὴν Ἐθνική μας Κιβωτὸ ἀσφαλισμένην ἔχεις ! »

ΑΙΩΝΟΜΑΧΟΣ

Παλαίχθων και τῶν θρύλων της αἰωνομάχος μύστης
μοῦ ἔγνεψε ἀπὸ τὰ τρίσβαθα τῆς Μικρασίας κάτι
και πρὸς τὸ φῶς ἐρχόμενος τῆς Ἱστορίας μοῦ ἔπε:

- «Οἱ τόποι αὐτοὶ ποῦ, φεύγοντας, πικρὰ θρηνεῖς, Στρατιώτη,
πάρα πολλοὺς ἀλλάξανε Θεοὺς και Βασιλιάδες.
Δοξάστηκαν και χάθηκαν μαζί με τὸ λαό τους
χωρὶς ν' ἀφήσουν ὀρατὰ τῆς ὑπαρξῆς τους ἔχνη.
Ὅμως ἐσὺ δὲ θὰ ἔπρεπε νὰ ὀδύρεσαι, ὅπως κάνεις:
Μόνο ἡ Φυλὴ σου ἀνάγλυφη σφραγίδα ἔχει χαράζει
και μόνο Αὐτὴ ἀναφαίρετα χρυσόβουλα κατέχει,
τέτοια ποῦ ἡ γῆ τὰ σέβεται κι ὁ οὐρανὸς τὰ στέργει...»
Σύγκορμος ἀναγάλιασα κ' ἔγινα ἕνας λόγος:
- «Γι αὐτὸ ἦρθα και πολέμησα! Γι αὐτὸ θρηνηῶ ποῦ φεύγω.
Γι αὐτό...» Φωνὴ ψιθύρισε: «Γι' αὐτὸ και θὰ ξανάρθης
ἀν ὄχι σὰν πολεμιστῆς, σὰν χρήσιμὸς τους φίλος.»
Νὰ τό ἔπε Ἐκεῖνος; Τὸ ἄκουσμα φτερούγισε στ' αὐτιά μου
σὰν ἄχνα τάχα τῆς σιγῆς, σὰν φάντασμα τοῦ ἤχου.
Ἄλλος κανεὶς δὲν τ' ἄκουσε κι ὁ ἀντίλαλός του ἐσβήστη.
Τὸν ἐπνίξε τοῦ ἱστορικοῦ, ἡ κλαγγή, τετελεσμένου.
Κι ὁ Αἰωνομάχος χάθηκε στὸ αἰωνοφάγο χάος...

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΑΨΥΧΩΝ

- Παραπονιοῦνται τὰ βουνὰ κ' οἱ ποταμοὶ κ' οἱ κάμποι
γιὰ τὸ κακὸ ποῦ ξέσπασε καὶ λένε στ' ἀκρογιάλια:
- «Κρι̃μα σας ποῦ τ' ἀφήσατε νὰ φύγουν τόσα πλήθη,
νὰ φύγουνε ἀπ' τὸν τόπο τους, τὸν τάφο τῶν γονιῶν τους!
Θά 'πρεπε νὰ σηκώσετε τὰ κύματά σας κάστρα
νὰ περιφράξουν τοὺς γιαλοὺς — κανέννας νὰ μὴ φύγη!»
- Μὰ τ' ἀκρογιάλια χόχλασαν κ' εἶπε ὁ ἀρμυρὸς τους ρόχθος:
- «Τοῦ Τόπου ἐσεῖς ἀφεντικά, τὸ κρι̃μα εἶναι δικό σας!
Βουνά, πῶς δὲ σειστήκατε πολλοὺς γκρεμοὺς ν' ἀνοιῖζτε
ν' ἀπομονώσουν τὰ χωριά — κανέννας νὰ μὴ φύγη;!
Κάμποι, πῶς δὲ ραγίσατε βαθιὲς νὰ σκάψτε τάφρους
νὰ περικλείσουν τὰ χωριά — κανέννας νὰ μὴ φύγη;!
Ποτάμια, πῶς δὲ στρίψατε, πῶς δὲν κλωθογυρίστε
νὰ περιζῶστε τὰ χωριά — κανέννας νὰ μὴ φύγη;!»

Τ' Ἄψυχα, πού ὅσοι φύγανε αὐτοὶ τοὺς εἶχαν δώσει
μύθο καὶ νόημα κι ὁμορφιά, σὰ μιὰ ψυχὴ ὅλα ἐκεῖνα,
ἀνθολογώντας τί ἔλεγαν καὶ τί παρασιωποῦσαν,
ὅλα συναγρικῆθηκαν σ' ἓναν καθάριο λόγο:

Ν' ἀναφερθοῦνε στοὺς Θεοὺς καὶ νὰ τοὺς ποῦν μὲ θάρρος:

— «Δὲν ξεριζώνονται οἱ Φυλὲς ἀπ' τὶς ἀρχαῖες κοιτίδες
ὅπου ἔζησαν καὶ πάλαιψαν καὶ στόλισαν τὸν κόσμο!

Ἄν ζοῦνε ἀκόμα πάει νὰ πῆ τίς ἔχει ἀνάγκη ὁ Τόπος...

Ἄν ζοῦνε ἀκόμα πάει νὰ πῆ τίς ἔχει ἀνάγκη ὁ Χρόνος...

Ἄλλιῶς θὰ τίς ξεκλήριζαν σὰν τίς Φυλὲς τίς ἄλλες,
πού πέρασαν καὶ χάθηκαν στῆς Ἱστορίας τὸ χάος...»

Τὸ λόγο πῆραν οἱ ἄνεμοι, τὸν σκόρπισαν παντοῦθε
σ' ὅλα τὰ σπίτια τ' ἀδειανά, στὶς ἐκκλησιὲς τίς ἔρμες,
ἀκόμα στὰ αἰωνόχρονα, κλεισμένα Μοναστήρια

καὶ στὰ χωράφια τ' ἄσκαφτα, στ' ἀκλάδευτα τ' ἀμπέλια...

Καμμιά δὲν πῆρε ἀπόκριση ὁ λόγος τῶν ἀψύχων!

Τί κρῖμα νὰ ἔναι ἀδύναμα βουνά, ποτάμια, κάμποι
κ' οἱ θάλασσες κ' οἱ ἄνεμοι καὶ τ' οὐρανοῦ τ' ἀστέρια,
τ' ἄψυχα πᾶχουνε ψυχὴ πιὸ δίκια ἀπ' τὴ δική μας,
ἀδύναμα νὰ εἰσακουστοῦν καὶ τοὺς Θεοὺς νὰ πείσουν
τὴ δύναμη νὰ ἐλάττωναν τῆς ἀδικούσας Μοίρας...

ΜΥΣΤΙΚΕΣ ΦΩΝΕΣ

Μεγάλος ἦταν ὁ χαμός, ὅμως τὴν ὥρα ἐκείνη
δὲν ἀντηχοῦσαν μοναχὰ ὄλοφυρμοὶ καὶ θρῆνοι,
πανάρχαιες μυστικὲς φωνὲς ἀκούγονταν μακρῶς...
Τὸ τίνας εἶναι μάντεψε! Καὶ τὸ τί λένε μάθε!
«Ὁ Προμηθεὺς στὸν Καύκασο κι ὁ Διγενὴς στὸν Ταῦρο
συναγρικιῶνται μυστικά — μὰ δάσκαλο ποῦ νὰ ἴβρω
νὰ μάθαινα τὴ γλῶσσα τους, νὰ ἴνωθα τὸ χρησμὸ τους;
Θὰν τό ἴχα σὰν παρηγοριὰ στὸν ἀποχωρισμὸ τους,
θὰν τό ἴχα Τετραβάγγελο στὰ πάθη μου τὰ νέα
τοῦ Διγενῆ τὸ σάλπισμα, τὸ φῶς τοῦ Προμηθεῶς.»

ΟΙ ΤΑΦΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΡΑ

Τῶν ἐκκλησιῶν τὰ σήμαντρα κ' οἱ ἀντίλαλοι τῶν τάφων
εἶχαν σωπάσει μονομιᾶς, ὡς τὰ πουλιὰ τὸ δεῖλι,
ὅταν τοὺς πικρομήνυσαν γῆ κι οὐρανὸς κι' ἀνέμοι
τὸ πῶς κανεῖς δὲν ἔμεινε στοὺς σκλαβωμένους τόπους
ποὺ νὰ χτυπάη τὰ σήμαντρα, νὰ προσκυνάη τοὺς τάφους!
Κανεῖς Γραικὸς δὲν ἔμεινε! Οὐδ' ἓνας ἐρημίτης
νὰ περπατάη στ' ἀπόμερα, νὰ μελετάη τὸ Γένος!
Μόνο τὰ τσοπανόσκυλα οὐρλιάζουν στὰ λειβάδια
καλώντας τοὺς ἀφέντες τους νὰ μάσουν τὰ κοπάδια...
Κ' οἱ καρδερίνες στὰ κλουβιά χωρὶς κεχρὶ ψωφᾶνε
λαλώντας ὡς τὴν ὕστατη στιγμή γι' αὐτοὺς ποὺ πᾶνε...
'Ακόμα κι' ὅλα τ' ἄψυχα, γύρα-τριγύρα, ὀλοῦθε,
ἀποζητοῦν τὸ χνῶτο μας — ζεστότερός του ὁ μόσχος —
ἀποζητοῦν μας τὴ λαλιά — γλυκύτερος ὁ ἀχὸς της —
ἀπ' τὶς παλιότερες ἀρχὲς ὡς τὴ στερνὴ τὴν ὥρα...

Κ' οἱ Τάφοι; καὶ τὰ Σήμαντρα; Ἐπῆρε στὰ φτερά του
τὴν τραγικὴ τους σιγαλιὰ ὁ ἀπόηχος τῶν Αἰώνων!

Ο ΣΤΟΙΧΕΙΩΜΕΝΟΣ ΜΥΛΟΣ

Μπές-γκιόζ = πέντε μάτια, λέγονταν ὁ Μύλος.
Ἦταν μὲς στὴ μέση, ὄαση, τῆς ἐρήμου
κ' εἶχε μυλωνά του γέροντα Ἑπειρώτη
μ' ἓνα μάτι μόνο... Δίχως πασπαλιάρη
ὀλομόναχός του δούλευε τὸ Μύλο.
Κ' ἔμοιαζε σὰν Μάγος χιλιοχρονεμένος,
ποὺ τὸν εἶχε τάχα λησμονήσει ὁ Χάρος
καὶ τὸν εἶχε ἰσόβια ἢ Ζωὴ ἀγαρέψει.
Δὲν ἀλέθει ὁ Μύλος μῆτε ἀραβοσίτι
μῆτε στάρι, μῆτε σίκαλι, κριθάρι...
Θά 'λεγες ἀλέθει ἄμμο τῆς ἐρήμου
κόκκους ἀπὸ ἀστέρια, σπόρους τῶν ἀνέμων...
Κ' οἱ μυλόπετρές του πέτρινες δὲν ἦταν.
Ἐμοιαζαν σαγώνια πελωρίων γιγάντων.
Βροντερὰ ροχθοῦσαν σάμπως ν' ἀπειλοῦσαν
ἄγνωστες ὑπάρξεις ἀνυπάρχτων κόσμων...
Καὶ δὲν ἄλεθε, ὄχι, ὅπως οἱ ἄλλοι μύλοι,
μὲ νερὸ ποὺ τρέχει δέρνεται κι ἀφρίζει.
Μ' αἷματα καὶ δάκρυα, θά 'λεγες ἀλέθει
ἀποσταλαγμένα σὲ προαιώνιες στέρνες
ἀπὸ τόσα κούρσα καὶ σφαγὲς καὶ θρήνους...

Καὶ δὲ βγάξει ἀλεύρι γιὰ ψωμὶ ἀνθρώπων
βγάξει κάποιαν ἄχνα, πού ξαναχορταίνει
κάθε πλάσμα μύθου, κάθε φάσμα θρύλου
ὡς περιπλανιοῦνται τόσους τώρα αἰῶνες
θελητοὶ δραπέτες, ἄπιαστοὶ φυγάδες
ἀπ' τῆς Ἱστορίας τὰ νεκροτομεῖα...
Στοιχειωμένοι μοιάζαν Μυλωνὰς καὶ Μύλος
ἐπιβίωση τάχα παμπαλαίων χρόνων
ὅταν πρωτοεφάνη μηχανὴ στὸν κόσμον
κ' ἔμπλεξαν μὲ δαύτη χέρια τῶν ἀνθρώπων.
Πόσοι ἔχουν ἀλλάξει στὰ χιλιάδες χρόνια
καὶ Θεοὶ μεγάλοι στοὺς τριγύρα τόπους!
"Ἐχουν εὐλογῆσει ὅλοι τοὺς παρόμοια
τὰ χωράφια ἐκεῖνα καὶ τὸν Μύλον τοῦτο!
Πάλι κι ἄλλο αἶμα, πάλι κι ἄλλα δάκρυα...
Φεύγουν οἱ ἀνθρώποι, μὰ οἱ Θεοὶ δὲν φεύγουν.
"Ὅλοι ἀντάμα μένουν καὶ συναγρικιοῦνται
κάποτε καὶ κάπου, ἀφανέρωτα "Ὄντα,
μὲ κοινὸ σκοπὸ τους τὴν Αἰώνια Ζήση!
Κάποτε καὶ κάπου... Μὴ σ' αὐτὸν τὸ Μύλο;
Μπὲς-γκιδὺζ = Πέντε Μάτια... Νὰ δουλεύη ἀκόμα;

Η ΣΚΟΥΡΙΑΣΜΕΝΗ ΚΑΜΠΑΝΑ

Νύχτα. Σκοτάδι. Ἀνθρώπινη σιγή. Βοοῦν οἱ ἀνέμοι.
Τὰ δέντρα συνταράζονται καὶ τὸ χορτάρι τρέμει,
θαρρεῖς ἢ Γῆ ψυχορραγεῖ μὲς στὰ βαθιά της σπλάχνα.
Χνῶτο θανάτου τῆς ζωῆς κατάπνιξε τὴν ἄχνα.
Κι ὡς γυροφέρνει ὁ ἀνεμος στὸ ἀρχαῖο κωδονοστάσι
μιᾶς ρημαγμένης ἐκκλησιᾶς, πῶχει καιρὸ σωπάσει,
ἄθελα κι ἄδηλα χτυπᾶ, χτυπᾶ τὴ σκουριασμένη
καμπάνα, ποῦ ξανέμεινε στὸ χάος κρεμασμένη...
Κανεὶς δὲν τὴν ἀκούει, κανεὶς δὲν ξέρει ὁ κούφιος χτύπος
σημαίνει ἀκόμα Σταύρωση; Σημαίνει Πάσχα μήπως;

Η ΣΤΕΡΝΗ ΦΩΤΙΑ

Βαρὺ σκοτάδι σέπασε τὰ σκλαβωμένα ἐδάφη...
Οὐδὲ λαμπάδες οἱ ἐκκλησιές, οὐδὲ καντήλια οἱ τάφοι!
Μονάχα σὲ ψηλὸ βουνὸ ἄσβεστη ἀκόμα μένει
μιὰ χρυσοκόκκινη φωτιά μὲ δάφνες ἀναμμένη...
— « Ἄνεμοβρόχι, μὴν τὴ σβῆς! προστάξανε τ' ἀστέρια.
Εἶναι ἡ στερνὴ ποὺ ἐλληνικὰ ἔχουν ἀνάψει χέρια!»

ΑΠΟ ΚΤΙΣΕΩΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

Ἄναπολῶ τῆ χτίση σου... Καὶ σ' ἄγραφον αἰῶνα
νὰ φτάνη ἀπὸ τὴν Ἄμισὸ θωρῶ τὴν Ἄμαζόνα:

Σαγηνεμένη ἀπ' τὶς ὀχτιές τοῦ Ἑρμου καὶ τοῦ Μέλῃ
ραντίζει τὰ θεμέλια σου μὲ ἀνθόνερο καὶ μέλι...

Συνεπαρμένη ἀπ' τὴ γητεῖα προφητικοῦ ὄνειρου,
κοιλαίνει στὴ βραχόπετρα τὸ σπήλαιο τοῦ Ὀμήρου...

Καὶ στὶς κοιλάδες σου ὁμορφιές σκορπᾷ καιρῶν ὀλβίων
νὰ ῥθῆ μὲ τὴ φλογέρα του νὰ κελαηδήσῃ ὁ Βίων...

Ἦ Σμύρνη, δὲν παράλλαξες, ἀπ' τοὺς καιροὺς ἐκείνους
στεφανωμένη ἔμεινες μὲ ρόδα καὶ μὲ κρίνους.

Κι ὁ θαλασσόχαρος ἀφρὸς στὸ ἐρατεινὸ ἀκρογιάλι
χρυσάφι ἀτόφιο γίνεται κάθε φορὰ καὶ πάλι!

Μέσα στὰ λύθρα τῆς σφαγῆς καὶ στῆς φωτιᾶς τὴ στάχτη
ὄχι, δὲν καταλύθηκεν ἡ Μοίρα ποῦ σοῦ ἐτάχτη!

Αἰῶνες ξέρεις νὰ μετρᾷς — μέτρα καὶ τὸν αἰῶνα
ποῦ θά ῥθῃ μὲ τὰ δῶρα τῆς μιᾶς δεύτερῃ Ἄμαζόνας!

Η ΨΥΧΗ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

Δέν ξέρω, Σμύρνη, ἂν ἔχουνε ψυχὴ δική τους οἱ ἄλλες χῶρες,
μὰ ἐσὺ μὲ τόσες ὀμορφιές, μὰ ἐσὺ μὲ τόσες χάρες,
μὲ τὴν ἐράσμια σου ἀρχοντιά, τὶς πρόσχαρές σου κόρες.
τὰ φανερά σου θέλγητρα, τὶς μυστικὲς λαχτάρες,

δὲν ἦσουν μόνο ὠραῖος ἐσμὸς γαλαῶν, σπιτιῶν, ἀνθώνων.
"Ἦσουν κάτι ἄλλο μαγικό: σατανικὸ καὶ θεῖο!
Τὸ πρῶιμο σὲ προφήτεψε Μαντεῖο τῶν Κληδόνων,
οἱ Νέμεσες κ' οἱ Χάριτες δικαίωσαν τὸ Μαντεῖο!

Δική σου εἶχες ἐσὺ ψυχὴ ποὺ γλύκαινε τὸ αἶμα,
τὴ φαντασία φτέρωνε, καλλώπιζε τὴ χάρη!
Τῆς Δύσης, τῆς Ἀνατολῆς ἀντάμωνες τὸ πνέμα
στὴν ἄρπα τὴν Αἰολική, στὸ Ἴωνικὸ σμιλάρι.

Εἶχες δική σου ἐσὺ ψυχὴ ποὺ θέρμαινε τὸ Γένος,
τὸ στοχασμὸ του ὕψωνε, τοῦ κέντριζε τὴ δράση...
Ἐδὺ τὸ μέθου τῆς ζωῆς, πασίχαρο τὸ μένος,
μὲ σφρῖγος νέο ξανάνθιζες ὡς εἶχε ἡ ὀργὴ περάσει.

Ἀπ' τὴ δική σου αὐτὴ ψυχὴ προσμένω, ὦ πῶς προσμένω!,
καινούργια σου ἀναβλάστηση μιὰ μέρα νὰ μοῦ ἐμήνα,
Καὶ νὰ ἴναι τῆς τὸ μήνυμα στεφάνι ἀνθοπλεγμένο
μὲ πασχαλιὲς τοῦ Κορδελιοῦ, μὲ τοῦ Μπουρνόβα κρίνα!

ΑΓΙΑ ΦΩΤΕΙΝΗ

Μέρα σκοτεινή,
"Αγια Φωτεινή,
πότε θά φωτίσης;

Θρόνος άδειανός,
πότε, ό Ούρανός,
πότε θά εύδοκήσης;

Τά θεμέλια, νά,
καρτεροῦν ξανά
τόν καινούργιο χτίστη

Κι ό Δεσπότης ζῆ
μέ τò φῶς μαζί
στόν "Αδυτό σου, Πίστη!

ΚΑΙ ΜΕ ΤΗ ΣΙΩΠΗ

Βρῆκα κι ἀπ' τὴν Κόνια, βρῆκα κι ἀπ' τὴν Προῦσα,
βρῆκα κι ἀπ' τὸ Ἄφιόν...
Μὴ ρωτᾶτε ποιόν!

Κι ὅλους ἕναν-ἕνα, ὅλους τοὺς ρωτοῦσα
μυστικά στὸ αὐτί...
Μὴ ρωτᾶτε τί!

“Ὅλοι μοῦ σωπαῖναν — κι ὡ πῶς λαχταροῦσα
νὰ μοῦ ποῦν αὐτὸ
ποὺ κρυφὰ ζητῶ...”

Μὰ τὸ ἀκούω, τὸ ἀκούω! Δὲν τὸ προσδοκοῦσα
νὰ μοῦ τό ἔχαν πῆ
καὶ μὲ τὴ σιωπή!

ΟΝΕΙΡΟ

— Ποῦ πᾶμε; — Στὸ Κοκάριαλι!
Δὲν ἦταν ἡ φωλιά μας;
Πῶς; Λησμονᾶς τὰ χάρδια μας;
Ἄρνιέσαι τὰ φιλιὰ μας;

Ἔλα, καλέ μου, ξύπνησε
μαζί νὰ πᾶμε πάλι
στῆς νιότης μας τὸ ἀξέχαστο
ἔρωτικό ἀκρογιάλι.

— Μὰ ποῦ εἶναι τὸ Κοκάριαλι;
Καὶ ποῦ ἡ κρυφὴ φωλιά μας;
Μὴ ζωντανεύεις, ὄνειρο,
τ' ἀγύριστα παλιά μας!

Ἄν ἦσουν ὄνειρο καλό,
ὄνειρο πάντα μεῖνε!
Μή, θύμησή μου, μὴ μοῦ λές
πῶς ὄνειρο δὲν εἶναι!

ΟΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Σκίστε τις φωτογραφίες! Νὰ τις βλέπω δὲν μπορῶ
νὰ θυμοῦν σὲ τόση θλίψη τὸν χαρούμενο καιρὸ,
νὰ ξεσκίζουν τὴν καρδιά μου μὲ τὰ νύχια τῆς χαρᾶς,
τῆς χαρᾶς, πού 'χε σκοτώσει τὸ σπαθὶ τῆς συμφορᾶς!

Σκίστε τις φωτογραφίες! Πῶς μπορῶ νὰ βλέπω, ναί,
ὄλοζώντανο μπροστά μου τὸν καλὸ μου βερχανέ,
πού 'χα, πατρογονικά μου, στὴν καμάρα του μαζί
τὸ σπιτάκι μου ἀπὸ πάνω κι ἀπὸ κάτω μαγαζί;

Σκίστε τις φωτογραφίες! Ἔχω γιὰ παραμυθιὰ
μοναχὰ ὅ,τι ἔχει μείνει μὲς στὰ μάτια μου βαθιά.
Τίποτε δὲ θέλω ἀπόξω νὰ ξαστράφτη, ν' ἀντηχῆ,
νὰ ξεθάβη ὅ,τι ἔχω θάψει πονεμένα στὴν ψυχὴ!

Σκίστε τις φωτογραφίες! Σὰν βρυκόλακες αὐτὲς
μὲ γυρίζουν σ' ἓναν τόπο πού δὲν ξαναπάω ποτές,
πού ποτές δὲ θά 'χω σπίτι, καὶ ποτές μου μαγαζί!
"Ὅ,τι στὴ ζωὴ πεθαίνει στὸ χαρτί δὲν ξαναζῆ!

ΣΥΝΤΟΜΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ Α·Ι·ΒΑΛΙ

№ 31328

Κλεῖσαν τὰ λιμάνια, κλεῖσαν οἱ γιαλοὶ
γύρω ἀπ' τ' Ἀἰβαλί.
Καὶ στὰ Κιμιντένια παρακεῖθε ὄρη
κλεῖσαν ὅλοι οἱ πόροι...

Πλανεμένη ἐλπίδα κι ἄστοχη βουλή
μέσα στ' Ἀἰβαλί...
Πῶς ἐσεῖς, Ἀρχόντοι, πῶς ἐσύ, Δεσπότη,
πῶς πιστέψατε ὅτι...;!

Ἄχ! ἀδύνατη εἶναι τώρα πιά ἡ φυγή...
ἄφευκτη ἢ σφαγή...
Καὶ ὅσοι ζῆσαν ἄγριας ὀμηρίας λεία...
— Καλὴ τύχη, Ἥλια!

Θ Ρ Α Κ Η

Στὰ δασερά της τὰ βουνά, στους καρπερούς της κάμπους,
στὰ αείρροα ποτάμια της, στὰ εὐφρόσυνα ἀκρογιαλῖα
σεμνὸ πλανιέται Φάντασμα. Τὸ μόνον του σημάδι
— μορφή, χιτώνας ἄσπροι ἄχνοι — εἶναι ἡ χρυσὴ του λύρα..
Ψάχνει νὰ βρῆ τὴν εἴσοδο κάποιου ἐνδότερου "Αδῆ
ἀφ' ὅπου τότε ἀνάδυσες, ὄρφνῆ ἐσὺ Νύμφη "Ορφνη,
ἐμάγεψες τὸν "Αρχοντα τοῦ κόσμου ὅλου, τὸ Χάος,
κι ἀπ' τὸν κρυφὸ σας ἔρωτα γεννήθηκε ὁ 'Αθέρας.
Στὸν "Αδῆ αὐτὸν δὲν κρίνονται οἱ ἄνθρωποι ὡς καθένας,
κρίνονται Γένη καὶ Φυλές, "Εθνη, Λαοὶ καὶ Χῶρες.
"Αγνωστος σ' ὅλους ὁ Θεὸς πού ἀνέλεγχτος τὰ κρίνει.
Ποιὸς θὰ τολμοῦσε ἄλλος θνητὸς νὰ Τὸν ἀναζητήσῃ;
Λύρα χρυσὴ ἀνακρούοντας, 'Ορφέα, ἐσὺ τοῦ μέλπεις:

—“Αν ἔζησε κάποιος Λαὸς κι ἂν ἄνθισε μιὰ Χώρα
 πού ’Εσέ, πρωτάρχοντα Θεὲ τοῦ Κόσμου, εἶχε λατρέψει
 μὲ ἀσύγκριτη χαρὰ ζωῆς, μὲ πρόθυμες θυσίες,
 ἦταν ἡ Θράκη! Κι ἀπὸ αὐτὴν, μὲ τὴ δική μου λύρα,
 στὸ μυστικὸ σου μήνυμα τόσοι Λαοὶ πιστέψαν...
 Θὰ ’πρεπε ἀνόχλητα νὰ ζῆ ἐκεῖ πού ’χες ὀρίσει
 καὶ νὰ ’ναι καῦχος τῶν Λαῶν καὶ τῶν Χωρῶν κορώνα!
 ’Αντίς, τριτομοιράστηκε κ’ ἔχασε τὴ μορφή της,
 τῶν σπλάχνων της τὴ δύναμη, καὶ τῆς ψυχῆς τὴν αἴγλη!
 ’Ωϊμέ, θυμίζει τὸ φριχτὸ δικό μου ἐκεῖνο πάθος
 ὅταν μὲ διαμελίσανε Μαινάδες τοῦ Διονύσου
 καὶ φάγανε τὶς σάρκες μου τὰ ἴδια ὄρνια ἐκεῖνα
 πού γήτευα καὶ δάμαζα μὲ τὴ γλυκιά μου λύρα!
 “Ἐνωσε, Μυστικὲ Θεέ, τὴν ἱερὴ σου Θράκη
 καὶ κάμε πάλι ἀπ’ τὴν ξανθὴ, ροδόσπαρτη Ροδόπη
 σὰν μουσικὴ νὰ ξεχυθῆ τὸ μέγα μήνυμά σου:
 «Ἄγνότη, εὐλάβεια, ὁμορφιά, χαρὰ ζωῆς, ἀγάπη!»
 Αὐτὰ ὁ ’Ορφέας ἔμελψε κ’ ἡ πλάση ἀναταράχτη,
 ὁ Μυστικὸς ὅμως Θεὸς δὲν φανερώθηκε, ὄχι!
 κι οὔτε τοῦ Ἄδη του ἄνοιξε στὸ μελωδὸ τὶς πύλες...

ΘΡΑΚΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

Ποιός θὰ σᾶς δώσει μῆνυμα, καλά μας χελιδόνια,
μὴν πᾶ νὰ χτίσετε φωλιές ἐκεῖ πού τ' ἄλλα χρόνια,
μὰ ἐδῶ, πού πικροφεύγοντας ἀπ' τὴ γλυκιά μας Θράκη,
ἐδῶ κακοσυνάξαμε τὰ θλιβερά μας ράκη...

Ποιός θὰ σᾶς δώσει μῆνυμα, φευγάτοι πελαργοί μας,
πὼς φύγαμε γιὰ πάντα ἐμεῖς ἀπ' τὴ γεννέθλια γῆ μας
καὶ στὶς πατρίδες, τὰ φτωχὰ καλύβια μας, τί νέες
ψηλὰ δὲν ἔχουν μπουχαριά φωλιές νὰ χτίστε ὠραῖες !

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ...

Τῆς Βιθυνίας ὁ Ὀλυμπος, τῆς Θράκης ἡ Ροδόπη
συναγρικιῶνται ἀντίκρυτα καὶ λένε τὰ δικά τους.
Ζοῦν οἱ παλιοὶ τους οἱ Θεοὶ χαρούμενοι ὅπως τότε,
λουλούδια καὶ ἀηδονοφωλιᾶς τοὺς ἔρωτές τους κρύβουν.
Ἀμαδρυάδες, Σάτυροι καὶ ὁ Μέγας Πᾶν φρουροὶ τους,
φρουροὶ τῆς ἀτελεύτητης ζωῆς, τοῦ αἰώνιου κάλλους...
Λέγαν ἀκόμα μυστικὰ — πῶς ἦταν νὰ τ' ἀκούσω; ! —
ὁ Δίας κεραυνὸ βαρὺ κρατεῖ γιὰ κάποιαν ὥρα
πού αὐτὸς μονάχα καρτερεῖ καὶ αὐτὸς μονάχα ξέρει.
Ὁ Ἀπόλλωνας ἀπόκρυφα τῆ λύρα του ἐτοιμάζει
γι αὐτὴν τὴν ὥρα τῆ γραφτῆ, πού ὁ οἴστρος του μαντεύει.
Κ' ἡ Θέτιδα ψάχνει νὰ βρῆ τὰ θαλασσοβοτάνια
ἄτρωτη πού θὰ κάνουνε τῆ φτέρνα τοῦ Ἀχιλλέα...
Τάχα γιὰ ποιοῦ ἄλλο πόλεμο πιὸ δυνατὸν, πιὸ δίκιον
ὁ Ἄρης ἀφουγκράζεται τὴν προσταγὴ ν' ἀκούση;
Μεγάλε Δία, εὐδόκησε τὸ Δίκιο νὰ μὴν κρίνη
ὁ αἵματοπότης Πόλεμος, μὰ ἡ ἀνοφορὰ Εἰρήνη!

Κ Ο Τ Υ Ω Ρ Α

Τὸ τελευταῖο σαλπάρισεν ἀπ' τὴν Ὀρντοῦ καράβι
τῆς Ρωμιοσύνης λείψανα σεβάσμια φορτωμένο...
Κάποιος ἀκόμα ἔτρεχε, θαρρεῖς, νὰ τὸ προλάβῃ,
φωνάζοντας ἀπ' τὸ γυαλό: «Αἰῶνες περιμένω!»

«Θάλαττα! Θάλαττα!» ἔκραξα κ' ἔφτασα ἐδῶ στὰ δάση
τὰ δάση ἀπὸ τὶς φουντουκιές κι ἀπὸ τοὺς ἐλαιῶνες...
ὄλ' οἱ ἄλλοι «Μύριοι» φύγανε καὶ μ' εἶχανε ξεχάσει
στὰ μακρινὰ Κοτύωρα, πιὸ ἐκεῖ ἀπ' τοὺς Παφλαγόνες.

Χιλιάδες χρόνια φύλαξα στοῦ Πόντου τ' ἀκρογιαλὶ
ἀόρατος ἔθνοφρουρὸς ἀόρατης οὐσίας...
Ὅπου τὸ Γένος πάλευε κι ὅπου ἡ φωνή του ἐκάλει
πρόσφερα ἐλπίδας θάρρεμα καὶ θάρρεμα θυσίας.

Μὰ τώρα ποὺ ἄλλος πιά κανεὶς Γραικὸς δὲν ἀνασαίνει
καταμεσῆς, κατανακρῆς στὴ Μικρασία ἐπάνω,
ἡ πλάνεσή μου εἶναι ἄσκοπη, κ' εἶναι ἡ Σικιά μου ὡς ξένη.
Στάσου, καράβι! Πάρε με κ' ἐμὲ τὸν αἰωνοπλάνο!»

Καραβοκύρης πρόσταξε: «Κανεὶς δὲ θὰ σὲ πάρῃ!
Πιστὸς θὰ μείνης, Πελταστή, στῆς Ἱστορίας τὸ Νόμο
καὶ τῆς πορείας σου θὰ φρουρῆς ἀκοίμητα τὸ ἀχνάρι
γιὰ νὰ ἴβρῃ ὁ Μεγαλέξαντρος κι ἄλλῃ φορὰ τὸ Δρόμο!»

ΚΟΛΧΙΔΑ

Νύχτα σὲ νύχτα σκοτεινὸ καράβι ταξιδεύει.
Ἔχει τὰ κύματα μπροστὰ καὶ τοὺς ἀνέμους κόντρα.
Τὰ σύννεφα τ' ὀχτρεύονται καὶ τοῦ σκεπάζουν τ' ἄστρα·
Ἡ θάλασσα τοῦ ἀναμερᾶ κι ὅλο τοῦ ξεμακραίνει
νησιά, στεριᾶς καὶ πιὸ πολὺ τῆς ρότας του τῆ Χώρα...
Χωρὶς πανιά, ξυλάρμενο, χωρὶς κουπιά, τιμόνι,
βουβό, τυφλό, θεοσκότεινο παλεύει τὸ καράβι.
Βασιλοκόρη τραγικὴ στὴν πλώρη του ὀρθωμένη
ξορκάει τῆς νύχτας τὰ Στοιχειά, μονολογáει: «Θὰ φτάσω!
καὶ ξετυλίγει ἀτέλειωτα τοῦ Χρόνου τὸ κουβάρι
νὰ τὸ τυλίξη στῆς Κλωθῶς ἀνάποδα τὸ ἀδράχτι
καινούργια νὰ ῥθουν τὰ παλιά, παλιά νὰ πᾶν τὰ νέα.
Τὸ γνέμα κομποθιάζεται, τ' ἀδράχτι τῆς ξεφεύγει
καὶ τὸ Καράβι σταματᾷ στὶς Συμπληγάδες Πέτρες,
ποὺ κλείστηκαν καὶ σκότωσαν σκληρὰ τὸ περιστέρι...
Βασιλοκόρη τραγικὴ, ποὺ τραγικὰ ὄνειρεύτης
νὰ μάσης ἀπ' τὸ πέλαγο τὰ μέλη τῶν παιδιῶν σου
καὶ θάβοντάς τα στὰ ἱερὰ χῶματα τῶν πατέρων
νὰ ἐξιλαστῆς καὶ τὴν παλιά Κολχίδα ν' ἀναστήσης
τὸ Δέρας τὸ Χρυσόμαλλο ξανακομίζοντάς της,
Βασιλοπούλα τραγικὴ, σὲ νίκησεν ὁ Χρόνος
κι ἀπελπισμένη στὸ σκεβρὸ σωριάζεσαι καράβι.
Τοῦ κάκου, Ἄργῳ, σὲ καρτεροῦν ὁ Πόντος κ' ἡ Κολχίδα!
Δὲν ἦταν, Μήδεια, ὄνειρο! Ἦταν Βραχνᾶς! Κοιμήσου!

Τ' ΑΠΟΡΘΗΤΑ ΚΑΣΤΡΑ

- Ἐπάρχουν κάποια ἀπόρθητα στὴ Μικρασία κάστρα
— θεμέλιο τους τὰ τάρταρα κι ἀκρόπολή τους τ' ἄστρα!
Αὐτὰ δικά σου δὲ μπορεῖς, ἐχθρέ τους, νὰ τὰ κάμης!
Τὰ ὑπερασπίζου ἀτρωτες Ἀσώματες Δυνάμεις.
Κι ἀπ' τὶς ἐπάλλξεις τους φωνὴ κραυγάζει στεντορεία:
— Δικά σας ἂν τὰ Χώματα, δική μας ἢ Ἱστορία!

ΠΟΙΟΣ ΑΛΛΟΣ;

Νοερὰ περιδιαβάζοντας σέ ιστορικούς σου τόπους,
στις Σάρδεις καί στο Γρανικό, στή Νίκαια καί στο 'Αμόρ
ρωτοῦσα τὸν ἀόρατο συνοδοιπόρο, πού εἶχα,
ἂν θά 'ναι πάλι δυνατὸ κάποιον καιρὸ πού θά 'ρθῆ
νὰ ὀρμήσουν, ὅπως ἄλλοτε, μεγάλοι πολεμάρχοι,
ἄς ποῦμε Μεγαλέξαντρος, ἄς ποῦμε Ταμερλάνος,
κι ὅλη ν' ἀλλάξουν τὴ μορφή τοῦ βίου σ' αὐτὸν τὸν τόπο..
Μοῦ ἀπάντησεν ἀδίσταχτα μὲ πειστικὸ ἕναν τρόπο:
— «Καὶ βέβαια εἶναι δυνατὸ! 'Αρκεῖ νὰ γεννηθοῦνε!»
Στοχάζομαι ἂν τὸ ἀκούγαμε κ' ἐμεῖς, κ' ἐσεῖς, κ' οἱ ἄλλοι
σ' ἄλλο χαρτὶ θὰ παίζαμε τίς σημερινές μας τύχες...
Ποιός ὁ συνοδοιπόρος μου; Ποιός ἄλλος; —'Ἡ 'Ιστορία!

ΦΡΟΥΡΟΙ

Φρῦγες καὶ Καππαδόκες καὶ Λυδοὶ
καὶ Βιθυνοὶ καὶ Πόντιοι καὶ Γαλάτες
Ἴωνες καὶ Αἰολεῖς καὶ Πισιδοί,
τοῦ Βυζαντίου Ἀκρίτες — οἱ Ἀπελάτες

μαῖς σκόρπισαν ἐμαῖς! Ὅμως ἐσεῖς
νὰ μείνετε στ' ἀπόρθητά σας κάστρα
Φρουροὶ τῆς ἁγίας βούλας τῆς χρυσῆς,
ὡς πὺ χρησμοὺς νὰ γράψουν ἄλλους τ' Ἄστρα!

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΞΕΡΙΖΩΜΕΝΩΝ

Τὸ κατώφλι σου φιλοῦμε, τῶν Πατρίδων μας Πατρίδα !
'Απ' τὰ βάθη τῶν αἰώνων τὸ ταξίδι μας μακρὺ...
Στὸ ζεστό σου κόρφο τώρα τῆς ζωῆς μας ἡ φροντίδα,
μὰ οἱ Χαμένες μας Πατρίδες μένουν ἄταφοι νεκροί !

Καὶ θὰ μένουν ὅσο οἱ νύχτες σπέρνουν τὸ σκοτάδι ἀστέρια
ὅσο οἱ Μοῖρες τοὺς ἀνθρώπους κυβερνᾶνε σκοτεινές...
Νὰ τίς θάψουμε στὰ στήθη μὲ τὰ ἴδια μας τὰ χέρια
δὲ μπορούμε ! Στις καρδιές μας εἶναι πάντα ζωντανές.

Δώσαμε τὰ ὀνόματά τους στὶς καινούργιες μας οἰκῆσεις,
τῶν Ἀγίων τους τὴ Μνήμη στοὺς καινούργιους μας Ναούς...
Ὁ Θεὸς τῆς Ἱστορίας, προσδοκοῦμε νὰ εὐδοκήσης!
Κι ἄλλους ἔχεις ξαναφέρει στὴν κοιτίδα τους Λαούς...

Γῆ-Μητέρα, Πνεῦμα Οὐράνιο, μέλλον ἄδηλο τοῦ Ἀνθρώπου,
τῶν Χαμένων μας Πατρίδων τὰ χρυσόβουλα ἱερά!
Δὲν τὴ σβήνει ὁ ροῦς τοῦ Χρόνου τὴν περγαμηνὴ τοῦ Τόπου,
οἱ ὀρίζοντές του αἰῶνιοι, τὰ στοιχεῖά του σταθερά...

Σάλπιγγα πολέμου, ὄχι, δὲν ποθοῦμε νὰ μᾶς κράξῃ·
φόρμιγγα μονάχα εἰρήνης μὲ γλυκύμολπους ἀχούς...
Τὴ μεγάλη μας ἐλπίδα ἢ ψυχὴ μας θὰ φυλάξῃ
ὡς τὸ τέλος τῶν Αἰώνων στοὺς πιὸ ἀπόκρυφους μυχοὺς!

Τὸ κατώφλι σου φιλοῦμε, τῶν Πατρίδων μας Πατρίδα,
ἀπ' τὰ βάρη τῶν Αἰώνων τὸ ταξίδι μας μακρὺ...
Στὸ ζεστό σου κόρφο τώρα τῆς ζωῆς μας ἢ φροντίδα,
μὰ οἱ Χαμένες μας Πατρίδες προσδοκοῦνε τὴ Λαμπρή!

ΚΙΒΩΤΟΣ

Κάτι μαζί του μπόρεσε καθένας σας νὰ φέρη
θύμηση ἀπ' τ' ἀλησιμόνητα τῆς γέννησῆς του μέρη:

Ἐνα σταυρό, ἕνα εἰκόνισμα, ἕνα παλιὸ βραχιόλι...
Σ' αὐτὸ ἢ χαμένη κρύβεται γλυκιὰ Πατρίδα ὅλη!

Μὲ πόνο τὸ λατρεύετε κι ὅσο περνοῦν οἱ χρόνοι
τόσο ἀπομένει, τὸ ἱερό, παρηγοριὰ σας μόνη...

Ἄλλ' ὅμως, ὅλοι σας μαζί, κάτι μᾶς φέρατε ἄλλο
χίλιες φορές ἱερώτερο κι ἀσύγκριτα μεγάλο:

Σεπτῇ Ἐθνικῇ μας Κιβωτὸ μᾶς φέρατε ὅλοι ἀντάμα·
σ' αὐτὴν ἢ στάχτη τοῦ χαμοῦ κι ὁ σπόρος γιὰ τὸ θάμα!

ΧΑΜΕΝΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ

Τοῦ Ἥλιου σᾶς ἀναζητοῦν ματαίως οἱ ἀχτίδες,
Χαμένες μας Πατρίδες!
Τοῦ κάκου ψάχνουν νὰ σᾶς βροῦν οἱ νυχτερίδες,
Χαμένες μας Πατρίδες!
Δὲν ἔχει ὁ Ἀπρίλης σας ἀνθούς καὶ χρυσαλλίδες,
Χαμένες μας Πατρίδες!
Μηδὲ κι ὁ Ὀχτώβρης σας γλυκὲς βροχοσταλίδες,
Χαμένες μας Πατρίδες!
Στοὺς τάφους μόνο ἀνάβουν-σβοῦν πυγολαμπίδες,
Χαμένες μας Πατρίδες!
Χαμένες μας Πατρίδες!

Πενήντα σᾶς μοιρολογοῦμε ἐπετηρίδες,
Χαμένες μας Πατρίδες!
Τῆς Ἱστορίας σᾶς καταγράφουν οἱ σελίδες,
Χαμένες μας Πατρίδες!
Καὶ τῶν αἰώνων σᾶς κλειδώνουν οἱ θυρίδες,
Χαμένες μας Πατρίδες!
Τῆς λήθης ὅμως δὲ θὰ μποῦν ποτὲ οἱ σφραγίδες,
Χαμένες μας Πατρίδες!
Οἱ Μνήμες μας ἀπέθαντες, ζῶσες οἱ ἐλπίδες,
Χαμένες μας Πατρίδες!
Χαμένες μας Πατρίδες!

Ο ΘΑΜΜΕΝΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ

Ἄνοιξα λάκκο βαθουλὸ σ' ἀπόμερο ἓνα Βράχο
κι ἓνα σωρὸ τζοβαῖρικὰ ἔθαψα τῆς Γενιᾶς μας.
Τῆς Πίστης διαμαντόπετρες, χρυσάφι τῆς Ἀγάπης
τοπάζια τῆς παλληκαριᾶς, ρουμπίνια τῆς θυσίας
ζαφείρια τῆς ὑπομονῆς, σμαράγδια τῆς ἐλπίδας...
Ὁ θησαυρός μου ἦταν πολὺς κ' αἰῶνες τὸν κατεῖχα.
Σημάδια ἔβαλα καλὰ εὐκόλα νὰ τὸν φτάσω
κι ὅταν θελήσω: νὰ τὸν βρῶ! Μπορέσω: νὰ τὸν πάρω!
Μὰ ὁ Βράχος ἔβγαλε φωνή κ' εἶπε: —«Δὲ θὰ τὸν πάρης!
Στοίχειωσε ἐδῶ πού βρίσκεται καὶ κρυφοζεῖ σὰν φῶλος...»
Μὲ γνώση ὁ Βράχος μίλησε, κ' ἐγὼ μὲ γνώση ἄς πράξω:
Μαζὶ κ' ἐκεῖ τὸν ἄφησα, μαζὶ κ' ἐδῶ τὸν πῆρα!
Καὶ τὰ σημάδια τὰ κρατῶ γιὰ τίς γενιές πού θὰ ῥθουν...

ΤΑ ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ ΤΟΥ 1923

Τῆς Ἰωνίας τερέτισαν πικρὰ τὰ χελιδόνια:
— Τὸ περσινὸ φθινόπωρο κ' ἐμεῖς εἶχαμε φύγει
ὅμως σὰν ἦρθε ἡ ἀνοιξη γυρίσαμε — καὶ νά μας!
Ἐκεῖνοι πῶφυγαν μαζὶ μ' ἐμᾶς πῶς δὲν ξανάρθαν;
Δὲν ξέρουν πού 'ρθε ἡ Ἀνοιξη, πῶς ἔφυγε ὁ Χειμῶνας;

Στὰ ἴδια σπίτια τὶς παλιές φωλιές ἀναζητᾶμε.
Ποῦ νὰ τὰ βροῦμε; Κάηκαν! Γκρεμίστηκαν! Δὲν εἶναι!
Ἄν τὶς φωλιές μας κάποτε χαλοῦν τ' ἀνεμοβρόχια
ἐμεῖς τὶς ξαναπλέκουμε στὴν ἴδια πάντα θέση.
Γιατί δὲν ξαναχτίσανε τὰ σπίτια τους κ' ἐκεῖνοι;
Μὴν πῆραν δρόμο κ' ἔφυγαν καὶ πουθενὰ δέ φτάνουν;
Μὴν πῆγαν κ' ἔχτισαν ἄλλοῦ, ἄλλα καινούργια σπίτια;

Ἄλλοῦ; Καινούργια; Πέρασαν χίλιες χιλιάδες χρόνια
ποτέ μας δὲν ἀλλάξαμε σειρά καὶ δρομολόγι!
Τῆς Φύσης νόμος στὴν παλιὰ φωλιά μᾶς ξαναφέρνει...
Μὴν τάχα ἡ ἴδια Δύναμη δὲν κυβερνάει κ' ἐκείνους;
Πολὺ τοὺς ἀγαπούσαμε, τοὺς ἀγαπᾶμε ἀκόμα,
μὲ ὅπου κι ἂν ἔχουν πλανηθῆ δὲν πᾶμε νὰ τοὺς βροῦμε!
Ἐδῶ τοὺς περιμένουμε νὰ ξαναρθοῦν — καὶ θὰ ῥθουν!»

Τῆς Ἰωνίας τερέτισαν τὰ χελιδόνια ἔτσι
τὸν ἄλλο ἀπ' τὸν ξεριζωμὸ καταραμένο χρόνο...

Ο ΤΟΠΟΣ

Ψηλά τὰ δασερά βουνά, χλωρές τους οἱ κοιλάδες,
οἱ ποταμοὶ μακρόσυρτοι, γραμμένα τ' ἀκρογιάλια,
οἱ βράχοι μονοκόμματοι, κρυφές βαθιὰ οἱ σπηλιές τους...
"Ὅλα μοῦ δώσανε γραφή, μοῦ ἐμπιστευτῆκαν δεῖγμα,
πρὶν φύγω μοῦ ὑποσχέθησαν νὰ μὴ μὲ λησμονήσουν!
Οὔτε κ' ἐγὼ τὰ λησμονῶ μακριὰ τους ὅσο ἂν ἦρθα...
Τὰ πλούτη τους ἂν ἔχασα, τὴ μνήμη τους τοκίζω.
Νεκρὰ κι ἂν εἶναι ὅλα, γιὰ μὲ κάποιες ζωές ὑπάρχουν
πού οἱ ἄλλοι τίς περιφρονοῦν μὰ ἐγὼ τίς λέω δικές μου
νὰ 'χω καὶ κάτι ζωντανὸ στὸ μέγα ἐκεῖνο Τάφο...

Τ' ἄγρια λυκόρνια τῶν βουνῶν, οἱ σαῦρες τῶν κοιλάδων
οἱ νυχτερίδες τῶν σπηλιῶν, τῶν βράχων τὰ σκουλήκια
καὶ τῶν γυαλῶν οἱ μέδουσες καὶ τῶν λιμνῶν οἱ φρύνοι —
αὐτὲς οἱ ἀσήμαντες ζωὲς ποῦ γι' ἄλλους δὲν ἀξίζου
ἀξία πήρανε γιὰ μέ, τίς τρέφω καὶ μέ τρέφουν.
Τίς τρέφω μέ τὸν πόνο μου, μέ τρέφουν μέ τὴ μνήμη.
Σαλεύουν, ἐρωτεύονται, γεννοβολοῦν, πληθαίνουν
γιὰ νὰ 'ναι κάτι ποῦ νὰ ζῆ γιὰ μένα, ἐκεῖ ποῦ ζοῦσα...
Νά' ναι τοῦ πλούτου ὁ ἀντίπλουτος, τῆς ἔχας ἡ ἀντιέχα
καὶ τοῦ καρποῦ ὁ ἀντίκαρπος καὶ ὁ ἀντίσπορος τοῦ σπόρου.
Νά' ναι τοῦ τόπου ὁ ἀντίτοπος, ὁ ἀντίχρονος τοῦ χρόνου,
τοῦ πόνου μου ὁ ἀντίπονος, ὁ ἀντίθρηνος τοῦ θρήνου
τοῦ ὄνειρου μου τὸ ἀντόνειρο, τοῦ ἀνύπαρχτου τὸ ὑπάρχον!...
Ξέρω πὼς ὅλα τὰ 'χασα, μὰ λέω πὼς ὅλα τὰ 'χω
ἔχοντας τίς φτωχὲς ζωὲς, ποῦ δὲν τίς στέργουν ἄλλοι
μὰ ἐγὼ τίς στέργω! Εἶναι Ζωὲς! Εἶναι Στοιχειά! Εἶναι
ὁ [Τόπος!

ΕΙΝΑΙ ΚΙ ΑΥΤΑ ΠΑΤΡΙΔΑ

Παλιοί μου — χρόνια ! — γείτονες, καλοί μου συντοπίτες,
δὲ μοῦ φιλονεικήσατε ποτὲ τὰ ὑπάρχοντά μου
πολὺ περισσότερες γενιές πού τὰ ἔχανε δουλέψει
ἀπ' τὶς δικές σας τὶς γενιές τὶς δευτεροφτασμένες...
Θαρρεῖς καὶ τὰ φρουρούσανε οἱ Δράκοντες τοῦ Τόπου
πού ξέρουνε τοὺς ἄγραφους, καλύτερα, τοὺς νόμους
ὅπως τοὺς πρόσταξε ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα...
"Ὅλα λιβάδια καὶ σπαρτὰ τὰ νιώθαμε κοινὰ μας
ἄδικα ἢ δίκια τὰ ἔχουμε μοιράσει μεταξύ μας
κι ἄλλα δικά μας ἔμειναν κληρονομιά πατέρων,
ἄλλα δικά σας ἔγιναν μὲ τοῦ σπαθιοῦ τὸ μέτρο.

Ἡ γῆ, πού ἐκεῖνα σύνδενε, κ' ἐμᾶς εἶχε συνδέσει
κ' ἦταν κοινός ὁ τόπος μας, κοινός, δοσμένος σ' ὅλους
μ' ἓνα, θαρρεῖς, χρυσόβουλο, μ' ἓνα, θαρρεῖς, κιτάπι.
Τώρα πού ἐμεῖς δὲν εἴμαστε κι ὅλα δικά σας μεῖναν
ὡς γιὰ δικά νὰ χαίρεστε, μπορεῖ καὶ τὰ δικά μας;
Πῶς δὲν σᾶς ἀντιπράττουνε τὰ φίδια, τὰ σκουλήκια
οἱ κεραυνοὶ τῶν οὐρανῶν, τῶν ὄμβρων οἱ πλημύρες;
Οὔτε τοῦ Χρόνου οἱ χεῖμαρροι, οὔτε οἱ σεισμοὶ τοῦ Τόπου;
Χαρῆτε τα! Κι ἀφῆστε μας ἐκεῖνα νὰ χαροῦμε
πού ἀχρείαστα μᾶς ἦτανε κι ἀχρείαστα σᾶς εἶναι:
Τοὺς ἄγριους βράχους, τοὺς γκρεμούς, τοὺς βάλτους καὶ τοὺς
[ἄμμους
ὅλα τὰ ξεροπόταμα κι ὅλα τὰ ἐρημονήσια.
Καρπὸ ἂν δὲ δίνουν καὶ χαρά, δίνουν καημὸ κ' ἐλπίδα.
Εἶναι κι αὐτὰ Πατρίδα!

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΟ ΓΝΩΡΙΖΕΙ...

Τρελό ἄν εἶναι ἢ φρόνιμο, καλὸ ἢ κακὸ ἄν εἶναι
ἐγὼ δὲ θέλω νὰ τὸ πῶ. Κρίνε του ἐσὺ ποὺ πῆρες
τὰ σπίτια, τ' ἀργαστήρια μου, τ' ἀμπέλια, τὰ λιοστάσια,
τὸ μαγαζί μου στὸ τσαρσί, στὸ μῶλο τὸ καῖκι...
Ἄν μ' ἔδιωξες, δὲ φθόνησα ποτέ μου νὰ σὲ διώξω·
τόσο καλὰ χωρούσαμε στὸν ἴδιο τόπο οἱ δυὸ μας!
Κ' οἱ δυὸ τὸν εὐλογοῦσανε Θεοὶ μας ταιριασμένοι
κ' οἱ δυὸ τὸν διαφεντεύανε γειτόνισσες οἱ Μοῦρες...
Στὴν ἴδια βρύση πίναμε νερό, στὸν ἴδιο μύλο
ἀλέθαμε τὸ στάρι μας νὰ τρῶνε τὰ παιδιὰ μας...

Στὸν ἴδιο τόπο θάβαμε μακαριστοὺς νεκροὺς μας...
Εἶχες ὅ,τι δὲν εἶχα ἐγὼ κ' εἶχα ὅ,τι ἐσὺ δὲν εἶχες.
Πάνω ἀπ' τὸ χάσμα πέραγα γεφύρι τῆς ἀνάγκης.
Ἵως ἤμουν ὁ παλιότερος, ἤμουν κι ὁ γνωμοδότης.
Καινούργιο δρόμο ἀν' ἀνοίγεις δεξί σου μ' εἶχες χέρι!
Τὸ πιὸ καλὸ ἀν' ἐζήταγες ἐγὼ τὸ διάλεγά σου!
Πολλὲς φορές δὲν ἔφτανε μονάχα τὸ σπαθί σου
κ' ἡ πένα μου συμπλήρωνε τὸν ὄπλισμό σου, Ἄφέντη!
Χεῖμαρρε τῆς Ἀνατολῆς, χωρὶς τὴν ὑπαρξή μου
τὴν κοίτη πού χρειάστηκες, δὲ θά ἔβρισκες στὴ Δύση!
Ἔσ' ἦσουν ἡ ἄγρια ἡ Δύναμη κ' ἐγὼ ἡ ἄγια ἡ Γνώση.
Κυβέρνηαγες τὸν Πόλεμο, ἔκλωθα τὴν Εἰρήνη,
ὅμως μαζί βαδίζαμε καὶ χαίρονταν ἡ γῆ μας...
Τώρα μπορεῖ νὰ φτώχηνα, μὰ φτώχηνε κι ὁ Τόπος,
πού χωρισμὸ δὲν ἤθελε! Μὰ ποιὸς ρωτάει τὸν Τόπο;
Ὁ Χρόνος χτίζει καὶ χαλᾷ, χαλᾷ καὶ ξαναχτίζει!
Κρῖμα! Ναὸ δὲν ἔχει αὐτός, ἀφοῦ στασιὸ δὲν ἔχει,
φετρὸ νὰ βγάλω σταυραετοῦ νὰ πάω νὰ τοῦ προσπέσω
καὶ νὰ τοῦ ξεμολογηθῶ πὼς ἀν ποτὲ γυρίσω
δὲ θά γυρίσω σὰν ἐχθρὸς παρὰ σὰν τίμιος φίλος!
.....
Παρηγοριέμαι λέγοντας πού ὁ Χρόνος τὸ γνωρίζει!

Ο ΚΑΛΟΣ ΓΕΙΤΟΝΑΣ

Φτωχή μας ή παρηγοριά: μὰ δίχως ἄλλο κάπου,
σ' ἓνα σοκάκι ἑνὸς χωριοῦ, μιᾶς πολιτείας ντρισέκι,
θὰ βρέθη κάποιος γείτονας, καλός, ψυχοπονιάρης,
πού δάκρυσε ἀπ' τὴ λύπη του γιὰ τὸν ξεπατρισμό μας.
Καὶ θὰ 'πε ὁ Τοῦρκος σεμπαπλής: 'Αλλάχ, τὸ θέλημά σου
μὰ ψέμμα δὲ μπορῶ νὰ εἰπῶ! *Ἦταν καλοὶ γειτόνοι
καὶ τὸ κισμέτ ἦταν βαρὺ, βαρύτερο δὲν παίρνει:
Νὰ φύγουν ἀπ' τὸν τόπο τους, τὸν παπαντὰν δικό τους,
ν' ἀφήσουν τὰ κιβούρια τους, κι ὅλο τὸ βιός τους, ὅλο!
'Ολόγουρά του κοίταξε κι αἰστάνθηκε τὸν τόπο
ψυχρόν, γυμνόν, παντέρημον ἀπ' τὰ παλιὰ Στοιχειά του,
αὐτὰ πού τὸν ὁμόρφαιναν καὶ τὸν ἀθανατίζαν...
'Ἐσεισε τὸ κεφάλι του, χαμήλωσε τὰ μάτια
καὶ τ' ἄφησε νὰ στάξουνε δάκρυ πικρὸ στὸ χῶμα
ἀκόμα ὑγρὸ ἀπ' τὰ αἷματα, ζεστὸ ἀπ' τ' ἀποκαΐδια...
Πολλὴ ἀνθρωπιὰ περίκλεισε τὸ λίγο ἐκεῖνο δάκρυ
καὶ βάρυνε γιὰ μιὰ στιγμή στὴν πλάστιγγα τῆς Δίκης
τὸ ἓνα ὅσο καὶ τὰ πολλὰ, πολλὰ δικά μας δάκρυα...

ΕΥΧΟΣ ΓΕΡΟΝΤΩΝ

Οί Γέροντες, ὡς σὲ χορὸ ἀρχαίας τραγωδίας,
ὄλοι μαζὶ βρεθήκανε καὶ βραδυπερπατώντας
στὸ δρόμο τοῦ ξεπατρισμοῦ, εὐχολογιώνταν ἔτσι:
— Ζωή, πού μᾶς ἀπόκοψες ἀπ' τὶς βαθιές μας ρίζες,
(καλὰ πού βρέθηκε ἀγκαλιὰ νὰ μᾶς περισυνάξῃ!)
ἀνάστησέ μας τοὺς νεκροὺς τὸν τόπο μας νὰ πιάσουν!

Ἄν μετρηθοῦν μὲ τοὺς νεκροὺς τῶν ἄλλων πῶχουν μείνει,
θά ᾽ναι τόσο περσότεροι, πιὸ δυνατοὶ τους τόσο,
ποὺ μιὰ κραυγὴ ἂν σηκώσουνε, βγαλμένη ἀπ' τοὺς Αἰῶνες
τοὺς ἄλλους θ' ἀποδιώξουνε νὰ πᾶν ἐκεῖθε πού ᾽ρθαν,
προσπέφτοντας στὸ Διγενὴ νὰ μὴν τοὺς κυνηγήσει...
Κάμε τὸ θάμα σου, Ζωή, ποὺ ὅλα τὰ κοσμοπλάθειες!
Ἀνάστησέ μας τοὺς νεκροὺς ἀπὸ χιλιάδες χρόνια!
Ἐμεῖς πρὸς ὥρας φύγαμε, μὰ ἐκεῖνοι ἐκεῖ πλαγιαζοῦν!

Οἱ πεθαμένοι τ' ἄκουσαν κ' ἔτοιμαστῆκαν ὅλοι
νὰ βγοῦν ἀπὸ τὰ μνήματα νὰ ξαναβροῦν τοὺς τόπους
ποὺ ζῆσαν καὶ πολέμησαν καὶ χτίσανε παλάτια...
Χαρὰ σ' ἐκείνους ποὺ θὰ ἰδοῦν τέτοιο μεγάλο θάμα!

ΑΓΝΩΣΤΑ ΕΣΕΙΣ...

Γεφύρια πού δὲν πέρασα, γκρεμοὶ πού σταματοῦσα,
βουνοκορφές πού ἀντίκρυζα χωρὶς ποτὲ ν' ἀνέβω,
δρακοσπηλιές πού ἔχαινατε στοὺς κρεμασμένους βράχους
κ' ἐσεῖς παλιομονάστηρα κρυμμένα στὶς ἀράχνες,
κόσμε σὲ πλάνο δεύτερο τριγύρω στὸ χωριό μου,
ἐσᾶς πού δὲ σᾶς γνώρισα, δὲν ἦρθα πιὸ κοντὰ σας,
ἄγνωστα, ἐσεῖς, πού νοσταλγῶ πλιότερο ἀπ' τὰ γνωστά μου.
"Ἄν λάχαινε νὰ ξαναρθῶ στὸν τόπο τῆς ἀγάπης,
ἐσᾶς θὰ ἐρχόμουν μὲ ντροπὴ νὰ προσκυνήσω πρῶτα
νὰ χωρεθῶ τὸ πού 'φυγα καὶ δὲ σᾶς εἶχα σμίξει.
Νὰ ἰδῶ, νὰ μάθω καὶ τίς δυὸ τίς ὄψεις τῆς Πατρίδας:
Τὴν ὁμορφὴ, τὴν ἄσκημῃ, τὴ χρήσιμῃ, τὴν ὄχι,
τώρα πού ξέρω πῶς κ' οἱ δυὸ ἔχουν τὴν ἴδια ἀξία!

Μ Ε Μ Φ Ι Δ Ε Σ

Πλῆθος σημαντικὲς ψυχὲς ὑπάρξεων ἀσημάντων
πλανιῶνται στὸν ἀσάλευτον γαλαζωπὸν ἀθέρα
ἀθώρητες, ἀθόρυβες, ἀθάνατα παροῦσες...
Τὸ αἰώνιό τους φτερούγισμα μοιάζει, πῶς κι ἄλλο, νὰ ἔναι
βουβή βεβαίωση τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀθανασίας...
Χαρὰ σ' αὐτὸν ποὺ αἰσθάνεται μιὰ τέτοια παρουσία!
Τέτοιες ψυχὲς, ὡσὰν αὐτές, ὀνόμαζαν «μεμφίδες»
καὶ τῶν πουλιῶν ἦταν ψυχὲς ἀνάμαρτες, ἀθῶες,
τῶν ἀηδοनिῶν, τῶν σπουργιτιῶν καὶ τῶν ὑπολατῖδων...
Ψυχὲς πουλιῶν! Τὸ ἀκούσατε; Τί ἀγνότερο ἀπὸ τοῦτο;
Ὅμοιες-παρόμοιες οἱ ψυχὲς ἀνώνυμων παρθένων.

Πάναγνες μαρτυρήσανε κι ἀπὸ τὸν κόσμον ἐφύγαν
χωρὶς κἄν ἄλλο νὰ χαροῦν ἔξω ἀπ' τὴν παρθενιά τους,
ἔξω ἀπ' τὴν πίστη στὸ Χριστὸ καὶ στὴν Πατρίδα Ἑλλάδα...
Κεντοῦσαν τὴ λατρεία τους σὲ θαλασσι ἀτλάζι
μὲ ἀσήμι τῆς εὐσέβειας, χρυσάφι τῆς ἀγάπης,
μὲ τὴν καρδιά στα μάτια τους, μὲ τὴν ψυχὴ στὸ χέρι
καὶ μὲ τὸ φόβο τοῦ Θεοῦ στοῦ βελονιοῦ τὴν ἄκρη...
Κεντοῦσαν ὡσὰν σ' ὄνειρο βαθιᾶς καταληψίας
τὸν Ἐπιτάφιο τοῦ χωριοῦ καὶ τ' ἄμφια τῶν παπάδων
καὶ πὶὸ κρυφά, πὶὸ ἀπόκρυφα μιὰ Ἑλληνικὴ Σημαία...
Μπορεῖ ν' ἀνάσαιναν σκλαβιά, μὰ Λευτεριά εὐωδιάζαν
καὶ στὴν παρθένα τους ψυχὴ μιὰ ὠραία Ἑλλάδα ἐζοῦσε!
Ἄδοξες κι ἀμνημόνευτες ἀνθοῦσαν στὴ ζωὴ τους,
ἀνώνυμες τίς δέχτηκε Ψυχὴς κ' ἡ Αἰωνιότη.
Τὶς νιώθω νὰ φτεροκοποῦν ἀπάνωθὲ μας κάπου
κι ἀκούω τὸ θρό τους σὰν ἀχνὴ ἀγγελικὴ ἄρμονία...

Δὲν ξέρω ἢ γῆς σου ἂν ἄλλαξεν ἀφέντες, Μικρασία,
μὰ ξέρω πὼς δὲν ἄλλαξε κι οὔτε ποτὲ θ' ἀλλάξη
ὁ οὐρανός σου, ὅσο πετοῦν ἀγνὲς ψυχὲς σ' ἐκεῖνον,
μεμφίδες τῶν χελιδονιῶν, μεμφίδες τῶν παρθένων!
Ἄλλο τῆς Γῆς τ' ἀστέργιωτα κι ἄλλο ἢ οὐράνια τάξη!

Ο ΤΡΕΛΟΣ

Μοῦ τό 'πε Γέρος φρόνιμος πὼς τάχα ἐκεῖ στοὺς τόπους,
ποὺ ξεριζώθηκε ἡ Φυλὴ κι οὐτ' ἔμεινε σημάδι,
πὼς τάχα ἔλαχε κ' ἔμεινεν ἕνας τρελὸς μονάχα!
'Αρπάχτηκε ἀπ' τὴν τρέλα του καὶ δὲν τὸν ξεκολλᾶνε
«'Αστε τον! λέν, ἢ ζῆ ἢ δὲ ζῆ γιὰ μᾶς τὸ ἴδιο κάνει!»
Μὰ ζῆ ὁ τρελὸς καὶ δέρνεται σὰν ὄνειροπαρμένος
ἀπὸ τὴ Μαύρη Θάλασσα ὡς τὸ γαλάζιο Αἰγαῖο
κι ὡς τὸ Κιλίκιο Πέλαγος, ἐκεῖ ποὺ ἐκβάλλει ὁ Κύδνος,
ποὺ ἐλούστη ὁ Μεγαλέξαντρος κι 'Αχέροντάς του ἐστάθη!
Παλαμοδέρνει ἐκεῖ ὁ τρελὸς στὰ γονικά μας χνάρια
κοιτάζοντας τὸν οὐρανό, χαϊδεύοντας τὸ χῶμα,
ἀχόρταστα ἀνασαίνοντας τὸν ἄπιαστον ἀέρα,
μὲ λόγια του παρᾶξενα παραμιλώντας ἔτσι:
— «Δὲν ἔχει ἀλλάξει ὁ οὐρανός! Δὲν ἄλλαξε τὸ χῶμα!
Οὔτε ὁ ἀέρας ἄλλαξεν!» Ἐ, σεῖς, πῶχετε φύγει,
σᾶς λέω πὼς ἂν ξανάρθετε παρόμοια θὰ τὰ βρῆτε!
Δὲ θὰ ξανάρθετε; 'Ο Τρελὸς σᾶς περιμένει ὡστόσο...»

ΤΟ ΔΙΑΛΥΜΕΝΟ ΨΗΦΙΔΩΤΟ

Τοῦ Βυζαντίου τὸ ψηφιδωτὸ διαλύθη
μὰ δὲ χαθήκανε οἱ πολύχρωμες ψηφίδες...
Κάποιος Μεγάλος, ὦ ἔθνικό μας παραμῦθι!,
ρηγι-ρηγι θὰ συναθροίση τὶς ἐλπίδες
ν' ἀνασυνθέσῃ τὴ μεγάλη μας Εἰκόνα!
"Αχ! Ποιὸς Μεγάλος, Δίκη, καὶ σὲ ποιὸν Αἰώνα;

Η ΣΤΕΡΝΗ ΠΑΡΑΜΥΘΟΥ

Νομίσανε ξεψύχησα, μ' αφήσανε στο δρόμο
και πήραν τόν κατήφορο νά φτάσουν στα καράβια...
Μά ἐγώ, ἡ γριά-Παραμυθοῦ, πού ζῶ και σ' ἄλλους κόσμους,
κόσμους τοῦ Μεγαλέξαντρου, τοῦ Διγενῆ τοῦ Ἀκρίτα,
πού ζῶ στα περασμένα μας και στα μελλούμενά μας
κι αὐτὰ πού τρέχουν σήμερα τὰ ξεπερνῶ ὅποια νά 'ναι,
ἐμένα στο καντήλι μου δὲ σώθηκε τὸ λάδι
και ζοῦσα ἀκόμα, ὅπως και ζῶ, μὲ τὸ δικό μου τρόπο,
πού λίγοι ξεχωρίζουνε ἂν πέθανα ἢ ἂν εἶμαι!
Ἔτσι μὲ νόμισαν νεκρή και τότε, ὅμως δὲν ἤμουν.
Σύρθηκα, κακοσύρθηκα παράμερα στο λόγγο,
σὲ μιὰ σπηλιά του ἀπάγγιασα μὲ συντροφιά τ' ἀγρίμια.
Ξενύχτησα, ξημέρωσα κι ἄκουγα ὅλη τὴ νύχτα
πού ἀξήγητους στριγγλίζανε χρησμούς τὰ νυχτοπούλια...
Μάζεψα χαμοκέρασα, ξεγέλασα τὴν πείνα,
βρῆκα νεροσταλάματα, ξεπλάνεψα τὴ δίψα.
Βρῆκα και δύναμη κρυφὴ σὲ μιὰ κορφὴ ν' ἀνέβω:
Εἶδα τὸν τόπο ὀλόγυρα νωπὸ ἀπ' τὸν ἰδρωτά μας,
εἶδα τὸν τόπο τρίσβαθα γεμάτον κόκκαλά μας,
τὸν τόπο εἶδα μελλούμενα πάλι Γραικοὺς γεμάτον
κ' ἐμὲ τὴν ἴδια πάλι νιά, πάλι ἀρρεβωνιασμένη!
Ἀρχαῖες ἐλληνικὲς φωνὲς ὀλοῦθε ἀντιλαλοῦσαν
και βγαίνανε φαντάσματα... Ρηγάδες, Πατριάρχες...

- Νά τος ὁ Πετροτράχηλος! Καὶ νά τος ὁ Ἀρμούρης!
 Πλατὺς ὁ τόπος γύρω μου καὶ πι ὁμορφος ποὺ ἐχάθη
 ὁ τόπος τῶν Πατέρων μας, ὁ τόπος ὁ δικός μας!
- Ποῦθε μᾶς διώχνετε;! ἔκραξα κι ἀντιλαλήθη ὁλοῦθε
 ἀπὸ τῆς Σμύρνης τοὺς ἀνθούς ὡς με τοῦ Ἀργαίου τὰ χιόνια
 κι ἀπὸ τῆς Θράκης τοὺς γιालούς ὡς τὰ βουνὰ τοῦ Πόντου...
- Ἐγὼ δὲν φεύγω, ἄς ἔφυγαν, ξανάκραξα, ὅλοι οἱ ἄλλοι!
 Κι ὡς ἔχω μείνει μοναχὴ, σ' ἐμένα ἀνήκει τώρα
 ὀλάκερη ἢ χιλιόχρονη κληρονομιά τοῦ Γένους,
 ὅλος αὐτὸς ὁ ἀμάραντος καὶ στοιχειωμένος Τόπος!
 Βασιλικά χρυσόβουλα τὰ χνάρια μου στὴ γῆ του,
 Ἀσώματες οἱ ἀνάσες μου Φρουρὲς στὸν οὐρανό του!
 Ὅλα ὅσα ἦταν εἶμαι ἐγὼ, ἐγὼ κι ὅσα θὰ ῥθοῦνε!
 Τὸ σήμερα κυλάει γοργὰ καὶ δὲν ἀποτιμιέται
 παίρνει τιμὴ σὰν παρελθόν, σὰν μέλλον παίρνει ἀξία.
 Κοιτάχτε με! σὰν «Σήμερα» μπορεῖ νὰ μὴν ὑπάρχω
 μὰ τί μεγάλη εἶμαι σὰν «Χτὲς» καὶ τί σὰν «Αὔριο» πάλι!
 Ὡς εἶμαι πιά ἢ στερνὴ ποὺ ζῶ στὸ χῶμα τοῦτο ἐπάνω,
 ἄς μολογᾶν πῶς πέθανα... ποτὲ δὲν θὰ πεθάνω!

Πῶς θέλω νὰ σ' ἀκούσουνε, στερνὸ μου παραμῦθι,
 τῶν πεθαμένων οἱ ψυχές, τῶν ζωντανῶν τὰ πλήθη:
 «Κόκκινη κλωστή δεμένη
 στὴν ἀνέμη τυλιγμένη,
 ἢ Γριούλα ποὺ σᾶς κραίνει
 δὲν πεθαίνει! Δὲν πεθαίνει!»
 Τόσο της τὸ παραμῦθι...

Κουρασμένη, αποκοιμήθη.
Μὰ προτοῦ τὰ μάτια κλείση
πρόφτασε νὰ μοῦ μιλήση:
— Τό 'χεις νιώσει, γιέ μου, τώρα
ποιά εἶμαι ἐγὼ αὐτὴν τὴν ὥρα;
— Εἶσαι ἢ αἰώνια παρουσία!
— Εἶμαι ἢ γνήσια Μικρασία!
Μὴ δειλιάσετε ἂν ἀργήσω
Θὰ ξυπνήσω!.. Θὰ ξυπνήσω!»

ΔΕΝ ΕΠΡΕΠΕ!

Ἐγὼ ποὺ τ' ἄφησα ἔδεκεῖ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μου
πάππου προσπάππου μαζευτὰ μὲ ματωμένο ἰδρώτα,
δὲν ξέρω πῶς, μὴ θέλοντας, ἐπῆρα ἐδῶ κοντά μου
τῆς Ὁμορφιάς τὸ μυστικό, τῆς προκοπῆς τὴ ρότα,

τῆς ζεστασιᾶς τὸ πύραυνο καὶ τὴ δροσιὰ τῆς χάρης!
Κι ἄχ! πῶς μὲ πνίγει ὁ ἔλεγχος τῆς μυστικῆς μου κρίσης:
— Δὲν ἔπρεπε! Δὲν ἔπρεπε μαζί σου νὰ τὰ πάρης,
τὸν Τόπο ποὺ σὲ γέννησε, νὰ τὸν ἀποστερήσης!

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΦΙΛΙ

Κι ἂν ξεθωριάζουνε πολλὰ στῆς μνήμης τὸ σεντόνι,
ἀνάμνησή μου ἐσὺ πικρὴ δὲν ξεθωριάζεις, μόνη!
...Ἐλαμπε τ' αὐγουστιάτικο φεγγάρι, οἱ γρύλοι τρίζαν
παντοῦ τὸ τραγουδάκι τους, ἐδῶ κ' ἐκεῖ τ' ἀηδόνια
ἀνάβλυζαν τὶς τρίλιες τους καὶ γλύκαιναν τὴν πλάση...
Δὲ φοβηθήκαμε τὸ φῶς, τοὺς φθονεροὺς γειτόνους.
Ἐσμίζαμε ὅπως κι ἄλλοτε στὴν πράσινη φωλιά μας.
Γλυκὰ ἢ πηγὴ κελάρυζε κι εὐώδιαζε τὸ χόρτο...
Ἐκεῖ χορτάσαμε φιλι τῆς πρώιμης ἀγάπης
λέγοντας, ὅπως ὅλοι οἱ νιοὶ καὶ λέγαν καὶ θὰ λένε:

— «Γιὰ μᾶς τῆς νύχτας ἡ χαρά, τῆς μέρας ἡ ἀναγάλια
για μᾶς τὰ κελαηδίσματα κι ὅλος τοῦ κόσμου ὁ πλοῦτος!»
Καὶ τὸ φιλι χορταίναμε τῆς πρώιμης ἀγάπης
πού ἀλίμονό μας ἦτανε τὸ τελευταῖο φιλι μας!
Σὰν ξέσπασε ἡ μεγάλη ὀργή ξεσπιτωθήκαμε ὅλοι
κι ὅλοι τὸ δρόμο πήραμε μὴν ξέροντας ποῦ πᾶμε...
Λίγες πού ἀλλάξαμε ματιές, κρυφὸ μᾶς δῖναν θάρρος
ὅμως δὲν ἄργησε πολὺ νὰ κακοχωριστοῦμε:
Στὰ τέσσερα μᾶς σκόρπισαν σπαθάτοι καβαλλάροι...
Ἔψαξα, κοίταξα παντοῦ, δὲν ἔβρισκα σημάδι.
Σὰν ἄλαλος περπάτησα μπουλούκι σὲ μπουλούκι.
Φτάνοντας στ' ἀκροθάλασσο πολλοὺς χαμένους βρῆκα
κι ἄχ, Μοίρα μου ἀδυσώπητη!, δὲ βρῆκα μόνο Ἐκείνη!
Τὸ τί τὸ θέλω ἂν πάτησα σ' ἄλλη στεριά τὸ πόδι;
Εἶχε ἡ καρδιά μου μείνει ἐκεῖ, μαζὶ κι ὁ λογισμὸς μου.
Διαβαίνοντας τίς θάλασσες θρηνητικὰ ἡ κραυγὴ μου
φώναζε, ξαναφώναζε καὶ θὰ φωνάζη πάντα:
«Δὸς μου καλό σου μήνυμα, μικρὴ γλυκιά μου Ἀγάπη!»
Δὲ θέλω τὸ κορμάκι σου σ' ἓνα γκρεμὸ νὰ ἐχάθη!
Δὲ θέλω νὰ τὸ χόρτασαν ὄρνια, τσακάλια, λύκοι!
Κάλλιο νὰ σὲ τουρκέψανε, κάλλιο νὰ ζήσης σκλάβα
τῆ μέρα νὰ ψευτογελαῖς, νὰ κρυφοκλαῖς τῆ νύχτα
θυμᾶμενη σὰν ὄνειρο τὸ τελευταῖο φιλι μας.
Ὅσο γιὰ μένα μὴ ρωτᾶς... ἂν ζῶ, ἂν δὲ ζῶ δὲν ξέρω!
Ξέρω πὼς ὅλη μου ἡ ζωὴ ἓνα φιλι ἔχει μείνει!
Αὐτὸ ἡ μεγάλη μου χαρὰ κι αὐτὸ ἡ μεγάλη ὀδύνη!

Ο ΤΑΦΟΣ

Περνοῦν τὰ χρόνια καὶ πολλὰ ξεχνῶ ἀπ' τὰ περασμένα...
Θαμπές οἱ ἀναπολήσεις μου εἰκόνες μοῦ ἐμφανίζουν:
Βέβαιος γιὰ τὸν ὀρίζοντα δὲν εἶμαι τοῦ χωριοῦ μου,
γιὰ τοῦ σπιτιοῦ μου τὴ μορφή, γιὰ τῆς αὐλῆς τὴν ὄψη.
Ναί, κάπου ἐκεῖ ἦταν ἡ Ἐκκλησιά... ἔμοιαζε μὲ τίς ἄλλες...
Παράπλευρά της τὸ Σχολειό... ἓνα σχολειὸ σὰν ὅλα.
'Αντίκρου σ' ἓνα πλάτωμα ἦταν τὸ Κοιμητήρι...

Τὸ Κοιμητήρι ! ὦ τώρα, ναί, καλύτερα θυμᾶμαι:
Ἦταν ὁ τάφος μας χτιστός... κ' εἶχε δυὸ κυπαρίσσια...
Μιὰ μέρα τὸν ἀνοίξανε νὰ κατεβῆ ὁ Πατέρας !
Στὰ μοιρολόγια λέγαμε: τί κρῖμα, νέος ποὺ ἐχάθη !
Μὰ τώρα συλλογίζομαι τί εὐτυχισμένος ποὺ ἦταν !
Ἐκλεισε αὐτὸς τὰ μάτια του βλέποντας τὸ χωριό μας !
Ἐγειρε ν' ἀποκοιμηθῆ στὸ ἀνάλαφρό του χῶμα !

Περνοῦν τὰ χρόνια καὶ ξεχνῶ πολλά ἀπ' τὰ περασμένα.
Ἐσένα, πῶς, μὰ πῶς μπορῶ, Πατέρα, νὰ ξεχάσω;
Ὁ τάφος σου μὲ καρτερεῖ μὰ θὰ μὲ θάψουν σ' ἄλλον !

Ο ΧΑΜΕΝΟΣ ΑΔΕΡΦΟΣ

Μὴ μὲ ζητᾶτε, ἀδέρφια μου, ξεχάστε πῶς ὑπῆρξα !
Δὲν εἶναι ἀνάγκη ἂν πέθανα ἢ ἂν ζῶ κανεὶς νὰ ξέρη.
Σᾶς ἔχασα, μὲ χάσατε... Τὴ Μοίρα ἄς σεβαστοῦμε.
"Ὅποιος τὴν ἀντιστέκεται καλὸ δὲν ἀπαντέχει.
Θυμᾶστε; Ξεκινήσαμε νὰ πᾶμε στ' ἀκρογιαλία...
Μὰ κάθε βῆμα πού 'κανα τὸν τόπο μας ν' ἀφήσω
μοῦ 'κοβε χρόνια ἀπ' τὴ ζωὴ, μοῦ λύγιζε τὸ γόνα !
«Τ' εἶναι ἡ ζωὴ; σκεφτόμουνα... Δὲν εἶναι: «ἐγὼ κι ὁ τόπος
"Ἐξω μακριὰ ἀπ' τὸν τόπο μου σὰν τί ζωὴ θὰ κάνω;
'Αξιίζει νὰ τὸ προσπαθῶ; Ταιριάζει νὰ τὸ θέλω;
Σταμάτησα. Χάος θολὸ ἀντίκρυζα μπροστά μου...
Μὰ πίσω μου αἰσθανόμουνα τὸν τόπο μας ! Τὸν Τόπο !

Ἔστριψα πίσω, κοίταξα: Κάμποι, βουνά γνωστά μου.
Τὸ λιβαδάκι πού 'παιζα μικρὸ παιδὶ με τ' ἄλλα...
'Ἡ βρύση πῶπινα νερό, οἱ φράχτες πού κρυβόμουν...
Οἱ καρπισμένες καρυδιές, πού τὶς πετροβολοῦσα...
Αὐτὴ δὲν ἦταν μου ἡ ζωὴ; Πῶς θά 'πλαθα μιὰν ἄλλη;
Ἔστριψα... Δὲν ξανάστριψα... μὰ τό 'βαλα στὰ πόδια
καὶ γύρισα τρεχάμενος στὰ παιδικά μου χνάρια,
σ' αὐτὰ ἦταν τὰ σημάδια μου σ' αὐτὰ τὰ ζωδιακά μου...
Θυμᾶστε; Μοῦ φωνάξατε: «Ποῦ πᾶς; Ἔλα μαζί μας!»
Ἔκανα πῶς δὲν ἄκουσα κ' ἔτρεξα ὅσο μπορούσα:
νὰ μ' ἀγκαλιάσῃ ὁ τόπος μας κ' ἐκεῖ νὰ με κρατήσῃ!
Αὐτὸ σὰν χρέος μου ἔνωσα τὴν ἄγρια ἐκείνην ὥρα,
σὰν προσταγὴ ἀπ' τὸ χῶμα μου κι ἀπὸ τὸν οὐρανὸ μου...
Ἔμεινα ἐκεῖ ὀλομόναχος... Τί ἀπόγινα δὲν ξέρω.
Κι οὔτε τὸ ξέρεῖ ἄλλος κανεὶς! Τὸ ξέρεῖ μόνο ὁ Τόπος!

ΜΕΣΟΝ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

Τὰ χαμένα μας τ' ἀδέρφια στὶς χαμένες μας πατρίδες
τὰ καλοῦμε κάθε μέρα κι ἄς περάσαν τόσα χρόνια !
Δὲ λιγότεψε ἡ ἀγάπη, δὲ μαράθηκαν οἱ ἐλπίδες !
Καὶ στὸν Ἄλλο Κόσμο ἀκόμα θὰ τ' ἀναζητᾶμε αἰώνια !

Φύγαμε κ' ἔμειναν πίσω λίγες μέρες, λίγες ὥρες...
Τί νὰ βάλουμε στὸ νοῦ μας γιὰ τὸν ἄγνωστο καιρὸ τους;
Ποιοὶ τοὺς σκόρπισαν ἀνέμοι, ποιές τοὺς παρασύραν μπόρες
Ψάχνει ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς μας, ψάχνει νὰ βρῆ τὸ σταυρὸ
[τους.

Ἄπ' τὸν κόρφο τῆς Πατρίδας κι ἀπ' τὶς πιὸ ψηλές ἀντένες
ἄϋλα κύματα σκορπιοῦνται στοὺς ἐλληνικοὺς αἰθέρες.
Τάχα φτάνουν ἐκεῖ πέρα στὶς Πατρίδες τὶς Χαμένες
οἱ κραυγές ἀπὸ τ' ἀδέρφια κ' οἱ λυγμοὶ ἀπὸ τὶς μητέρες;

Τάχα τὶς ἀκοῦν ἐκεῖνοι, ζωντανοὶ ἢ καὶ πεθαμένοι,
ἄλλοι στὴ νέα σκλαβιά τους, ἄταφοι στὸ πάτριο χῶμα;
Πάντα ἐμεῖς θὰ τοὺς καλοῦμε, ὅσο κι ἂν ἀπελπισμένοι,
πάντα ἐμεῖς θὰ τοὺς καλοῦμε κι ἀπ' τὸν τάφο μας ἀκόμα !

ΕΛΑΤΕ ΣΤΙΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ ΣΑΣ...

Ποιός θὰ τὸ δίκιωνε Κριτής, Θεοῦ ἢ ἀνθρώπου λόγος,
τὸ θέλημα, τὸ τέλοςμα τῆς ἀποτρόπαιας Μοίρας;
Χιλιάδων χρόνων σπέρματα, γενιές φτωχῶν κι ἀρχόντων,
ὀμάδι νὰ ξεσπιτωθοῦν καὶ νὰ ξεπατριστοῦνε !
Ὡσὰν νὰ μὴν πονούσανε τὸν πατρικό τους τόπο,
νὰ μὴ χαρήκανε σ' αὐτὸν χορό, τραγούδι, ἀγάπη.
Ὡσὰν νὰ μὴν τὸν ὄργωσαν, τὸν ἔσπειραν σιτάρι,
νὰ μὴν τὸν πυκνοφύτεψαν λουλούδια, ἐλιές, ἀμπέλια,
νὰ μὴν τὸν μορφοστόλισαν λογῆς-λογῆς παλάτια.
Κι ὡσὰν νὰ μὴν τὸν πότισαν μὲ πονεμένα δάκρυα
κάθε φορά πὺ θάβανε σ' αὐτὸν γονεῖς, ἀδέρφια,
παιδιά, γυναῖκες, ἄμοιρες ἀρρεβωνιαστικιές τους...
Σὰν τί ἄλλο λείπει ὁ τόπος μας δικός μας νὰ ἔναι πάντα,
κι ἄλλος κανεὶς νὰ μὴ μπορῆ μακρὰ του νὰ μᾶς διώξη;
Πῶς θὰ μᾶς δίκιωνε ὁ Κριτής, Θεοῦ ἢ ἀνθρώπου λόγος
ἂν ἢ κατὰρα γίνη εὐχή, ἂν μετανοιώση ἡ Μοίρα
κι ἂν ἀκουστῆ γλυκιὰ φωνή, γεμάτη ἀδερφοσύνη:
«Ἐλάτε στὶς Πατρίδες σας, νὰ πῆ, ξεριζωμένοι!» !

Ο Ρ Κ Ο Σ

“Ορκος! Δὲ θὰ ξεχάσουμε ποτὲ
κ’ ἐμεῖς καὶ τὰ παιδιὰ μας καὶ τὰ ἐγγόνια
ἀκόμα κι ἂν περάσουν χίλια χρόνια
τις μακρινὲς πατρίδες μας — ποτέ!

“Ορκος! Θὰ ’ναι στριμμένη πρὸς τὰ ἐκεῖ
τοῦ στοχασμοῦ μας σταθερὰ ἢ πυξίδα
καὶ τὴ χαμένη θὰ ’χουμε πατρίδα
στὴν καθημερινή μας προσευκή.

“Ορκος! Δὲν κατασβοῦμε τὴ φωτιά
ποῦ εἶχεν ὑψώσει ἢ πρόσφατη Θυσία.
Μὲ τὴ δική της τραγικὴ ὄπτασία
θὰ κλείσουμε τὴν ὕστατη ματιά!

“Ορκος! Σὰν ἡ ψυχὴ μας προσκληθῆ
στὴ Δεύτερῃ της νὰ ’ρθη Παρουσία
σὲ σένα θὰ πετάξῃ, Μικρασία,
νὰ ξεμολογηθῆ καὶ νὰ κριθῆ!

“Ορκος! Ἐάν εἶναι ἡ κρίση μας καλή,
στὴν ὄψη τοῦ καινούργιου Παραδείσου
θὰ βλέπουμε, Πατρίδα, τὴν εἰδὴ σου
ἔτσι ὡς ἡ Μνήμη ἀξέχαστα τὴν κλεῖ!

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ

Δὲ βούλομαι νὰ κάψω καὶ νὰ σφάξω·
θέλω νὰ τὸ πιστέψω, οὔτε κ' ἐσύ.
Ἄγάπη θ' ἀνταλλάξης, θ' ἀνταλλάξω.
Ἄς πάψη πιά ἡ καρδιά μας νὰ μισῇ!

Ἄς μάθῃ ὁ νοῦς μας νὰ σταθῇ στὰ ὕψη
κι' ἄς τὸ μπορέσῃ ἡ ἀνθρώπινη ψυχὴ
μὲ τὴ χαρὰ νὰ πολεμάῃ τὴ θλίψῃ
καὶ τὴν κατάρρα μὲ τὴν προσευχή.

Τὶς Νίκες ἄς μετρᾷ ἡ ταπεινοσύνη,
τὶς Ἥττες ἡ ἀξιοπρέπεια ἄς μετρᾷ,
κοινὴ τῆς Λευτεριᾶς ἄς εἶναι ἡ εὐθύνη
κοινὴ καὶ τῆς Θυσίας ἡ πυρά.

Ὁ ἼΑνθρωπος τὸν ἼΑνθρωπο ἄς τιμήση
κι ἄς μοιραστοῦνε δίκαια τ' ἀγαθά.

ἼΑς μὴν ἀναγκαστῆ νὰ ἐπιθυμήση
Σταυρὸ ἢ ἼΑλήθεια σ' ἄλλον Γολγοθᾶ...

ἼΑρκεῖ μας, σὰν κεφάλαιο, τῶν Αἰώνων
ὁ καταπιστευμένος θησαυρός.

Τόκοι δικοὶ του ἄς προστεθοῦνε μόνον
ὄσα παράγει ὁ γόνιμος καιρός.

Νὰ δέρνουν δὲ θὰ πάψουνε τῆ Γῆ μας

λοιμοί, λοιμοί, σεισμοί, κατακλυσμοί!

Δὲ θὰ στερέψη ὅμως ἡ πηγὴ μας!

Δὲ θὰ μᾶς λείψουν οἱ Εὐαγγελισμοί!

Δὲ θὰ σβηστῆς, ἀνέσπερη Λαμπάδα,

ποὺ χάρισεσ στὸν κόσμον αἰώνιο φῶς!

ἼΑπ' τὸν ἱερό σου στίβο, ἼΕλλάδα, ἼΕλλάδα,

ὁ ἼΗρωσ δὲ θὰ λείψη, οὔτε ὁ Σοφός!

ΟΙ ΡΙΖΕΣ

Ποτέ δὲν παύουν νὰ πονοῦν, εὐαίσθητες, οἱ ρίζες
καὶ δύσκολα ἐπουλῶνεται τὸ τραβηχτό τους τραῦμα.
Σ' ἐκεῖνες ἀντιμάχεται πεισματωμένα ὁ Τόπος
τὸ σιδερένιο σύνεργο τοῦ καταλύτη Χρόνου.
Τοῦ κάκου, Λήθη, προσπαθᾷς νὰ τὶς καταχωνιάσης!
Οἱ ρίζες ἔχουνε ζωὴ κ' εἶναι ἡ ζωὴ τους Μνήμη.
'Απὸ τὶς πρῶτες αὐγινές τῆς Δημιουργίας ὄρες
Θεοῦ εὐλογία πήρανε καὶ δύναμη ἀποχτήσαν.
Δικό τους κόσμο πλάθουνε κάτω ἀπ' τῆς γῆς τὴ φλούδα
καὶ μυστικὴ ἀνταπόκριση μὲ τὶς κορφές κρατοῦνε.
Στὴ γῆς ἂν εἶναι ὁ λάκκος τους στὸν οὐρανὸ εἶν' ὁ ἀνθός του.
Αὐτὲς θεμέλιο τῆς ζωῆς κι αὐτὲς ἀέτωμά της,
αὐτὲς ἀρχὴ τῆς κάθε ἀρχῆς κι ἀρχὴ τοῦ κάθε τέλους,
τοῦ βάρους θεσμοφύλακες, τοῦ ὕψους τροφοδότες.

"Αν εἶναι ρίζες ὑλικές, εἶναι καὶ Ρίζες ἄλλες·
τοῦτες βυζαίνουν τοὺς χυμούς, ἐκεῖνες τὶς Ἰδέες.
Οἱ πρῶτες μακροζώητες, οἱ δεύτερες αἰώνιες...
Καὶ ρίζες ἔμειναν πολλὲς στὴ Μικρασίᾳ καὶ Ρίζες!
"Αν ἐνωθοῦν οἱ λάκκοι τους μέγα θ' ἀνοιξῆ χάσμα,
πού θά 'ναι ἡ Γῆς ἀνίκανη σὰν πρὶν νὰ τὸ γεμίση
καὶ θά καλῆ τὸν Οὐρανὸ νὰ τὸ γεμίση ἀστέρια!
Στὰ πατρικά μας, ἔμειναν ρίζες βαθιές, ἐδάφη...
Κι ὄχι! δὲν εἶναι οἱ λάκκοι τους, ὄχι! δὲν εἶναι τάφοι!

ΚΟΚΚΙΝΗ ΜΗΛΙΑ

Θά 'μαι ό τελευταῖος πού σέ ζωγραφίζω...
Θά 'μαι ό τελευταῖος πού σέ τραγουδῶ...
Στ' ἄδυτα τοῦ Θρύλου ἄχροη σ' ἀντικρύζω,
τά στερνά σου φύλλα μοιάζει ὡς νὰ μαδῶ.

Ἔχεις ἢ δὲν ἔχεις, δὲν τὸ ξέρω, ἀνθίσει
πλάϊ σ' ἓνα σεράϊ, πλάϊ σ' ἓνα τζαμί,
μπρὸς σ' ἓνα Σουλτάνο, μπρὸς σ' ἓνα Δερβίση,
πῶχυσαν στοὺς κάμπους τὴ βουνίσια ὄρμη.

Μπορεῖ νά 'σαι πλάσμα μόνον φαντασίας...
Στάθηκες ὥστόσο σκιάχτρο τῆς Φυλῆς
πού ἀνοίγεις τὶς Πύλες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας
νὰ εἰσορμοῦν τὰ στίφη τῆς Ἀνατολῆς.

Συνδεμένος ἦταν μὲ τ' ὄροσημό σου
τῆς σκλαβιάς ὁ πόνος καὶ τῆς λευτεριάς.
Κωνσταντῖνε, ξύπνα καὶ ξεμαρμαρώσου,
πάρε τὴν ἀνάσα τῆς παλληκαριάς,

σύναξε μαζί σου ὅλων τῶν αἰώνων
ὄλους τοὺς Ἀκρίτες κι ὄρμα κρατερὸς
βρὲς τὰ σύνορά μας καὶ σταμάτα μόνον,
ὅπως θέλει ὁ θρύλος, σ' ἓνα δέντρο ἐμπρός!
Πέρασαν τὰ χρόνια — Βλέπει τὴν ἀλήθεια
μ' ἄλλα ἢ νιότη τώρα πρίσματα, γωνιές!
Τὰ πατερικά μας τοῦτα παραμύθια
οἱ καινούργιες, ὄχι, δὲν τ' ἀκοῦν γενιές...

Θά 'μαι ὁ τελευταῖος πού σὲ ζωγραφίζω
στ' ἄδυτα τοῦ Θρύλου, μονοκοντυλιά,
σ' ἓνα φόντο μαῦρο, μ' ἓνα χρώμα γκριζο,
παιδικό μου φάσμα, Κόκκινη Μηλιά!

Α Γ Α Π Η

Πολυβασανισμένοι πληθυσμοὶ
τοῦ αἵματοκυλισμένου ἐτούτου τόπου
ἀληθινῆς ἀγάπης ἀσπασμοὶ
ἄς εἶναι οἱ μόνες ἐπαφές τοῦ Ἀνθρώπου !

Κι' ἄς ἀσπαστοῦμε ἀπ' ὅλους πρῶτοι ἐμεῖς,
πού αἰῶνες τώρα ὁ ἓνας πλάϊ στὸν ἄλλο
ἔχουμε ζήσει φίλοι μιᾶς στιγμῆς
κ' ἐχθροὶ μιᾶς ἄλλης. Τὴν Εἰρήνην ψάλλω.

Καὶ τὴν ἀδερφοσύνη τῶν Φυλῶν,
πού ἐδῶ στὸν ἴδιο τόπο ἔχουμε σμίξει.
Ἄς σπάσουμε τὰ κλειῖθρα τῶν Πυλῶν
ὁ Ἀπωλεσθεὶς Παράδεισος ν' ἀνοίξη...

Πότε ὁ καλὸς Θεός, ἀγνὲς καρδιές,
τὴν προσευχή σας πότε θὰ εἰσακούση;
Ν' ἀλλάξη θέλω ἢ λύρα μου χορδές
καὶ μόνο ἀγάπης ὕμνους ν' ἀνακρούση.

Θεὲ τοῦ ἐλέους, πού τόσο σ' ἀγαπῶ,
καὶ τὴν Ἀγάπη, μόνο αὐτὴ, λατρεύω,
γιατὶ — μὲ πόσο πόνο θὰν τὸ πῶ ! —
στὸ μῆνυμά μου αὐτὸ νὰ μὴν πιστεῦω ; !

ΦΡΙΧΤΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟΥΤΟ ΠΟΥ ΘΑ ΠΩ

- Ποιός εἶπε, φώναξε ἡ Φυλή, ἀπ' τὴν κορφή τοῦ Ὀλύμπου,
πὼς τάχα ἐξαφανίστηκα ἐκεῖθεν τοῦ Αἰγαίου;
Φριχτὸ εἶναι τοῦτο πού θά πῶ, μὰ δὲν τὸ ἀποσωπαίνω:
Εἶμαι παροῦσα κι ἄδιωχτη! Ζῶ σὲ κορμιὰ μυριάδες
πού στὶς γαλάζιες φλέβες τους δικό μου τρέχει αἷμα!
Τί κι ἂν ἀλλαξοπίστησαν χωρὶς τὸ θέλημά τους;
Βαθιά τους ζῆ τὸ σπέρμα μου, βαθύτερα ὁ Θεός μου!
Κι οὔτε τὸ σπέρμα χάνεται, οὔτε ὁ Θεὸς πεθαίνει...
Οὔτε ἀπ' τὸ θάμα ξένεψαν οἱ Μοῖρες τῶν Ἀνθρώπων!

ΜΕΛΑΙΝΑ ΑΚΡΑ

Τὰ κύματα κ' οἱ ἄνεμοι λυσοῦν στὴ «Μέλαινα ἼΑκρα».
Κάθε πού τ' ἀστραπόβροντο τ' ἄγρια σκοτάδια σκίζει
προβάλλουν μαῦρα τὰ βουνὰ σὰν ἀποξενωμένα...
Θαρρεῖς ἢ Γῆς πὼς τά 'χασε κι ὁ Οὐρανὸς τὰ ψάχνει.
'Ἡ «Μέλαινα ἼΑκρα» εἶναι τῆς Γῆς ἢ τ' Οὐρανοῦ ἀκρωτήρι;
Τῆς Μικρασίας ἀπλώνεται σὰ μητρικὸ ἕνα χέρι
ὁπού δὲν διώχνει, προσκαλεῖ τοὺς Ἀσπροθαλασσίτες...
Δὲν σβῆνει μιὰ κακὴ Στιγμὴ τίς Χιλιετηρίδες,
αὐτὲς ξαναγυρίζουνε καὶ τὴ Στιγμὴ ξεγράφουν...
Οὔτε τοῦ Ἀνθρώπου ἢ βούληση, οὔτε τὰ τόσα του ὅπλα,
ὅσο κι ἂν ἔτσι φαίνεται, τὴ Μοίρα κυβερνᾶνε.
Τὰ Κύματα κ' οἱ ἼΑνεμοι — ἼΑσώματες Δυνάμεις —
αὐτὲς Θεοῦθε κυβερνᾶν τίς Τύχες τῶν Ἀνθρώπων.
'Ἀπὸ χιλιάδες κύματα κι ἀπὸ λογιῆς ἀνέμους
θα βγῆ τὸ κῦμα τὸ καλὸ κι ὁ ἄνεμος ὁ πρῆμος.
'Ἡ «Μέλαινα ἼΑκρα» προσκαλεῖ τοὺς Ἀσπροθαλασσίτες...

ΤΟΠΩΝΥΜΙΚΑ

- Βοσκοῦσε τὸ κοπάδι του ὁ ἀνίδεος τσοπάνος
στὴ δασερὴ βουνοπλαγιὰ — τὸν ρώτησε ὁ διαβάτης:
— Πῶς τὸ φωνάζουν τὸ βουνό; Ποιό εἶναι τ' ὄνομά του;
— «Μπὸς-δάγ!» στὰ δόντια του ἄλεσε καὶ πάει κοντὰ στὰ γί-
[δια...]
- Τοῦ Λόγγου ἀνεμοθρόισαν οἱ φυλλωσιές του κ' εἶπαν:
— 'Ο Τμῶλος εἶμαι! 'Ο Τμῶλος εἶμαι! 'Ο Τμῶλος εἶμαι, ὦ
[ξένε!]

- Γιὰ τὸ μυλαύλακο νερὸ ξεκόβει ἀπ' τὸ ποτάμι
καὶ τὸ κρεμάει πιὸ χαμηλὰ στὶς φτερωτὲς νὰ φτάση...
— Ποιός εἶναι αὐτὸς ὁ ποταμός; ρωτᾶει ὁ στρατοκόπος.
— «Κιζιλ 'Ιρμάκ!» ἀπάντησε καὶ τρύπωσε στὸ Μύλο.
"Ὅμως ἀφροκελάρυσαν τοῦ ποταμοῦ τὰ ρεῖθρα:
— 'Ο "Αλυσ εἶμαι! 'Ο "Αλυσ εἶμαι! 'Ο "Αλυσ εἶμαι, ὦ ξένε!»
- "Ε, σεῖς ἀπ' τὴν ψαρόβαρα! "Ὁμορφος εἶναι ὁ κόλπος
κι ὁμορφη ἐκεῖ στὴν κώχη του ἡ ἀσπροφοροῦσα πόλη!
Μιὰ κ' ἔτυχε καὶ πέρασα, πέστε μου τ' ὄνομά τους.
«Γκεμλέκ!» μοῦ ξεφωνῆσαν μονόλογα οἱ ψαράδες.
Τὰ κύματα ὅμως φλοίσβυσαν καὶ σ' ἄλλη γλώσσα εἶπαν:
— "Η Κίος τῶν 'Αργοναυτῶν, ἡ Κίος εἶναι, ὦ ξένε!

- Ξωμάχε, πού κορφολογάς τὶς φοῦντες ἀπ' τ' ἀφίονι,
θέλω νὰ μάθω τ' ὄνομα τοῦ μακρινοῦ χωριοῦ σου,
τὸν ρώτησε ὁ περαστικὸς κι ὁ ντόπιος τοῦ ἀποκρίθη:
- «Τὸ λένε Κιλισέ Χισάρ!» Μὰ οἱ αὔρες ἀπ' τὸν Ταῦρο
τοῦ ἀποσκεπάσαν τὴ φωνή κι ἀκούστηκε ἄλλη ἀλήθεια:
- Τὰ Τύανα εἶμαι! Γέννησα πολλοὺς σοφοὺς, ὦ ξένε!»

- Πολλὰ τὰ δέντρα, τὰ νερά, τὰ νέα σπίτια, οἱ κῆποι
- Εὐτυχισμένε ἐσὺ πού ζῆς στὴν εὐφορῆ αὐτὴ ἄκρη,
γιά πές μου ποιό της τ' ὄνομα; τὸν ρώτησε ὁ διαβάτης.
 - «Κεμαλιέ!» μουρμούρισε, στοιβάζοντας τὰ μῆλα.
Ἐνάσα ἀπ' τὶς ψηλές σπηλιές ἔγινε λόγος κ' εἶπε:
 - Ἐ Συνασός! Ἐ Συνασός! εἶμαι καὶ θά 'μαι, ὦ φίλε!

ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Πιὸ εὐτυχησμένοι ὅσοι ἄφησαν ἐκεῖ τὰ κόκκαλά τους!
Λυκόρνια ἂν κατασπάραζαν τὶς σάρκες, τὴν καρδιά τους,
ὅσο ἂν τοὺς ἐξαφάνισεν μὲς στὸ Μηδὲν ὁ Χρόνος
Σταυρὸς ἔγινε ὁ θάνατος κι' Ἀθανασία ὁ πόνος...
Ἐμᾶς, τοὺς τάχα ζωντανούς, ποινὴ ποὺ δὲ θὰ λείψῃ!,
μᾶς τρώει τὰ σπλάχνα ὁ σπαραγμὸς, μᾶς τρώει τὴ φρένα ἢ
[τύψῃ...

Μᾶς κυνηγᾷ ἀμείλιχτη, κολαστικὴ Ἐριννύα
ἀπὸ τὸν Πόντο ὀρμάμενη κι' ἀπὸ τὴν Ἰωνία...
ᾠ κρίση ἀνθρώπινη, εὐκόλη! ὦ Θεία Δικαιοσύνη!
Ποτὲ δὲν ἀρνηθήκαμε τὴν ἴδια μας εὐθύνη!
Ὅμως, κι' ὁ παρακατιανὸς — ὄλοι! — κι' ὁ κορυφαῖος
τιμήσαμε, ὅση δύναμη, τὸ ἱστορικὸ μας χρέος!
Τῆς Γῆς δὲν κλαῖμε τ' ἀγαθὰ καὶ τὸ ποὺ χύθηκε αἷμα,
κλαῖμε πῶμεινε ἀφρούρητο τοῦ Βυζαντίου τὸ Θέμα...
ᾠ, ἄς ἦταν τώρα νὰ σταθοῦν φρουροὶ του καὶ φρουροὶ μας
τὰ δοξασμένα κόκκαλα, ποὺ ἀφῆσαν οἱ νεκροὶ μας!

ΕΔΩ Η ΕΛΛΑΔΑ ΕΖΗΣΕ...

Πῶς βρέθηκα; Ποῦ βρίσκομαι τὴν ὥρα τούτη τάχα;
Στὴ Μίλητο; Στὴν Ἔφεσο; Στὴν Πέργαμο; Στὴ Νίγδη;
Στὴ Νίκαια; Στὴν Ἀμάσεια; Στὴν Τραπεζούντα; Κάπου..
Κάπου παντοῦ καὶ πουθενά, κάπου σιμὰ κι ἀλάργα...
Ἄκούω τοῦ Δία τὸν Κεραυνό, τοῦ Ἀπόλλωνα τὴ Λύρα,
ἀκούω τὸ Λόγο τοῦ Χριστοῦ, τὶς ρῆτρες τῶν Πατέρων,
τῆς Ἱστορίας τὸ τραγικὸ θυμᾶμαι παραμῦθι...
Ἄναμοχλεύονται οἱ Φυλές, ζυμώνονται τὰ Ἔθνη
Μορφές ἀλλάζουν καὶ Φωνές, ἦθη, ἔθιμα, Λατρεῖες...
Θριάμβων ἀπαυγάσματα κ' ἐρέβη βλέπω ὀλέθρων.
Βλέπω τὴν Ὀμορφιά ν' ἀνθῆ, τὴ Βία νὰ τὴ μαραΐνη,
βλέπω ἢ Ἀγάπη νὰ φιλῆ κ' ἢ ἀπανθρωπιὰ νὰ σφάζη...
Ἄκούω καὶ βλέπω τὴ Ζωὴ νὰ τὰ ἐπιδέχεται ὅλα!
Κι ὅλα ὅσα ὁ Χρόνος σκόρπισε νιώθω νὰ τὰ μαζεύη
στὰ κάστρα μέσα τὰ διπλὰ τῆς Γνώσης καὶ τῆς Μνήμης.
Συναγερμὸς ἀφάνταστος, ἀστόρητος ποῦ μοιάζει
σὰν γενικὴ σου δοκιμὴ, Δευτέρα Παρουσία!

Ἄλλ' ὄχι δὲν ἐσβήσθηκε τὸ Χτές, ὅσο ἂν δεσπόζῃ
μιὰ μόνο σήμερα μορφὴ καὶ μιὰ φωνὴ μονάχα
καθῶς, πρὸς ὥρας, πρόσταξεν ἡ Μοίρα τοῦ πολέμου...
Ἡ μιὰ μορφὴ κ' ἡ μιὰ φωνὴ σέβονται, νά! τὸν Τόπο
σὰν ἀπὸ χρέος ἱστορικὸ κι ἀπὸ ζωῆς ἀνάγκη,
τ' ἀπομεινάρια σέβονται τῆς πρωτινῆς μορφῆς του
δικό τους τὰ ἔχουν στόλισμα, δική τους τὰ ἔχουν δόξα...
Καὶ γράφουνε μὲ τὸ παλιὸ τοῦ Πακτωλοῦ χρυσάφι
σὲ ὠραῖο, τάχα, μάρμαρο τοῦ Τμῶλου ἐπάνω, γράφουν:
«Ἐδῶ ἡ Ἑλλάδα ἔζησε κι ὁμόρφηνε τοὺς τόπους!»
Τὸ γράφει ὁ ἐχθρὸς! Ὡ ἀπίστευτο κι ὦ ἀναπάντεχό μου!
ὅσο κι ἂν εἶναι ὁ πόνος μου πικρὸς, πῶς τὸν γλυκαίνεις!
Τὸ γράφει ὁ ἐχθρὸς! Τοῦ ὀδήγησαν τὴ σκέψη καὶ τὸ χέρι
ὁ Τόπος ποὺ εἶναι ἀτράνταχτος, ὁ Χρόνος ποὺ ἀναπλάθει
κ' ἡ ἀκατάβλητη Ζωὴ ποὺ ἀνάμεσό τους παίζει,
τὸν ἕνα θεμελιώνοντας, τὸν ἄλλον προβοδώνοντας...

Πῶς βρέθηκα; Ποῦ βρίσκομαι; Διαλύνω τ' ὄνειρό μου.
Δὲν ἦτανε, ὄχι, ὄνειρο, μηδὲ ὄρασιὰ τῆς νύχτας.
Ἦτανε βίου βεβαίωμα καὶ πράξη τῆς ἀλήθειας...
Γραμμένο βλέπω στοὺς ἀνθούς τῆς Γῆς, γραμμένο στ' ἄστρα:
«Ἐδῶ ἡ Ἑλλάδα ἔζησε κι ὁμόρφηνε τοὺς Τόπους!»
Κι ἀκούω νὰ λέη στὴν Ὀμορφιά, νὰ λέη κρυφὰ ἡ Ἀγάπη:
«Ἐζησε! Τὴν ἀκόμα ζῆ! Κι ἀθάνατα θὰ ζήσῃ!»

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΗ ΣΜΥΡΝΗ

1

Μὲ τί καημό, μὲ τί χαρά, πενήντα χρόνια πίσω
γυρίζω, Σμύρνη ἀξέχαστη, νὰ ῥθῶ νὰ σὲ ἀντικρύσω !
Σὰν εἶδα τὰ καινούργια σου σειρὰ-σειρὰ παλάτια
«Δὲν εἶσαι Σύ !» ξεφώνισα κ' ἔστριψα ἄλλοῦ τὰ μάτια.

Ποῦ νὰ ἴβρω βάρκα γυρισμοῦ καὶ πλανεμοῦ καράβι
νὰ μὴν τὸ δέρνουν κύματα, μὴν τὸ ἀμποδᾶνε κάβροι,
νὰ ψάξω στ' ἀρτσιπέλαγο τοῦ θρύλου καὶ τοῦ ὄνειρου
νὰ βρῶ τὴ Σμύρνη τὴν παλιὰ τοῦ Ἰωνικοῦ μας μύρου; !

2

Περίλυπος ὡς βάδιζα ν' ἀπ' τὸ γιάλο ὡς τὸ Κάστρο
κ' εἶχα ὁδηγὸ τῆς Θύμησης τὸ θαμπωμένο μου ἄστρο,
ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀναγνώριζα λίγα παλιὰ σημάδια.
Μὰ ἦταν γιὰ μένα τὰ πολλὰ βουβὰ καὶ ξένα κι ἄδεια.

Τ' ἤθελα νὰ ῥθω; ! Ἐνίωσα στῆς Πούντας κάποιον δρόμο
στὸ νοῦ κεραυνοβόλημα καὶ στὴν καρδιά μου τρόμο:
Μὲ τοῦτα ἐδῶ μου τ' ἄσκοπα τὰ βήματα μὴ σβήνω
τ' ἀχνάρια πῶχω ἀφήσει ἐδῶ ἀπ' τὸν καιρὸν ἐκεῖνο !

3

Τὸ δειλινὸ πῶς ἔμοιαζε μὲ τὰ παλιά! Στὸ Αἰγαῖο
 μὲ στέμμα χρυσοπόρφυρο ὁ ἥλιος φεύγει ὠραῖο.
 Κ' ἐκεῖνος ὁ ἀλησμόνητος φυσάει δροσάτος μπάττης
 νὰ πάρη ἀνάσα ὁ νοσταλγὸς βαρυαλγῆς διαβάττης...

Σκοτείνιασε. Μὰ ξαφνικὰ χίλιες χιλιάδες χίλια
 σ' ὄλους τοὺς λόφους ἀναψαν πυκνὰ-πυκνὰ καντήλια...
 Για μᾶς: τιμᾶνε τοὺς νεκροὺς! Γι' ἄλλους: καλοῦν τὴ Δύση
 νὰ ἰδῆ πῶς κ' ἡ Ἄνατολή τὴ νύχτα ἔχει φωτίσει!

4

Ἄναπολώνοντας τὶς παλιές, ἱστορικὲς ἡμέρες,
 κοιτάω τοὺς νιοὺς ἂν μοιάζουνε, νὰ κρίνω, στοὺς πατέρες·
 κοιτάω τὶς νιές μήπως καὶ βρῶ σημάδια καὶ σουσούμια
 ἀπὸ ἄν' ἄσπρο φερετζέ καὶ δυὸ χρυσὰ πασούμια...

Κοιτάω τοὺς γέροντες: «Καλὲ καὶ συνομήλικέ μου,
 μήπως καὶ σμίξαμε ποτὲ στὶς ὥρες τοῦ πολέμου;
 Μήπως ἐσὺ ἔβαλες φωτιά τὴ μαύρη μέρα ἐκείνη
 στὰ σπίτια καὶ στὶς ἐκκλησιές; Πές μου το! Ἔχουμε εἰρήνη.»

5

Τ' ἤθελα κ' ἦρθα; Φεύγοντας, κι ὅμως, τὴ νύχτα ἐκείνη
 μὲ σπάραζε διπλὸς καημὸς καὶ τρίδιπλη ὀδύνη.
 Τὰ περασμένα μένουνε, τὰ σημερινὰ περνοῦνε,
 τ' αὐριανὰ δὲ ξέρω ποιοὶ καὶ πότε θὰ τὰ ἰδοῦνε!

Μόν' ξέρω ἐγὼ δὲν θὰ τὰ ἰδῶ — κι ἀπάντεχα λυπᾶμαι
πού τὸ καράβι ἐσάλπαρε καὶ φεύγει ἀλλοῦ νὰ πᾶμε.
'Αλλοῦ... Κ' ἐσένα, ὦ ναί, ποτέ, στὸν κόσμο τοῦτο ἐπάνω.
Σμύρνη, δὲ θὰ σὲ ξαναἰδῶ! Στερνὴ φορὰ σὲ χάνω!

6

"Ὅσο σὲ πλούτη πνίγεις κι ὅσο σὲ πλήθη ἀυξάνεις
τὴ γλύκα τῆς 'Ανατολῆς σιγά-σιγά τὴ χάνεις.
Κι ὅπως ἐκεῖνοι πῶφυγαν μαζί τους εἶχαν πάρει
τῆς Αἰολίδας τὴ χαρά, τῆς 'Ιωνίας τὴ χάρη,

δὲν ἔχεις πιά τὴ θελχτικὴ μορφή τῶν εἰδυλλίων...
"Ἄν γύριζε, τὴ λύρα του θὰ σύντριβεν ὁ Βίων!
Πῶς μοῦ 'χει λείψει ἡ δύναμη μὲ τὸν καημὸ πού πῆρα
νὰ σπάσω, Σμύρνη, τώρα ἐδῶ καὶ τὴ δική μου λύρα!;

7

Σὲ ποιόν νὰ πῶ τὸ μυστικό; Μοῦ τὸ μαντεύουν ὅλοι
"Ὅσοι μὲ τ' ὁμορφο παλιὸ σὲ ξέραν νυφοστόλι
Κι' ὅσοι μαζί σου ὑπόκυψαν στὴν ἄγρια, Σμύρνη, Μοίρα
καὶ φύγανε καὶ σ' ἄφησαν μαυροντυμένη χήρα...

Κανεὶς στὴ γῆ σου πιά δὲν ζεῖ — ἐκτὸς ἀπὸ "Ἐναν μόνο!
Τὸν εἶδα ὀλοζώντανο στὸ ματωμένο Θρόνο.
Τὴν ὄψη του καταύγαζε μακάρια αἰωνιότης!
Τὸν εἶδα καὶ μ' εὐλόγησεν ὁ μάρτυρας Δεσπότης.

Η ΜΑΤΩΜΕΝΗ ΠΕΤΡΑ

Σπίτι δὲν εἶχα, οὐδὲ μπαζέ, χωράφι, ἀμπέλι οὔτε,
οὔτε μιὰ ἐλιά στὴν ἐρημιά, μιὰ βάρκα στ' ἀκρογιαλὶ
οὔτ' ἓνα μνήμα γονικὸ σ' ἀρχαῖο κοιμητήρι
τὴ θύμησή τους νά 'παιρνα μαζί μου φυλαχτό μου
καὶ νά 'ναι ἀλάτι στὴν πληγὴ, στὴν ἔλπισή μου μέλι,
νά 'ναι στὶς νύχτες μου ὄνειρο, στὶς μέρες σύνεργό μου.

Πῆρα μαζί μου κ' ἔφυγα μιὰ ματωμένη πέτρα·
ἡ πέτρα ἀπὸ τὸν Σίπυλο, τὸ αἷμα ἀπ' τὴν καρδιά μου.
Εἶμαι κ' ἐγὼ πολύπαθος, κ' ἐγὼ ξεριζωμένος,
ὅσο ὄλοι οἱ ἄλλοι ἐκλαψα κι ὅσο κανένας ἄλλος!

ΤΑ ΝΕΑ ΧΝΑΡΙΑ

Χνάρια μας μόνο απόμειναν ! Μὰ καὶ τὰ νέα χνάρια
πῶχετε ἀφήσει, ἀνώνυμα τοῦ Γένους παλληκάρια,
ἐκεῖ μακρὰ πού ἀπότολμα σᾶς ἔστειλε ἡ Πατρίδα,
φαντάζουν ἀνεξίτηλη τῆς Ἱστορίας σφραγίδα.

Ἡ θύμησή τους ὄνειρο, τὸ μέτρημά τους πόνος...
"Ὅσο ἂν περνᾷ, ξαναπερνᾷ δὲν θὰ τὰ σβήνη ὁ Χρόνος
οὔτε μὲ τ' ἀνεμόβροχα, οὔτε καὶ μὲ τὰ χιόνια !
Θὰ μείνουν χαραγμένα ἐκεῖ παντοτινὰ κι αἰώνια !

ΙΑΛΕΜΟΣ

“Ο,τι καινούργιο σπέρνεται φυτρώνει και χλοάζει,
ὄ,τι καινούργιο χτίζεται ψηλώνει και φαντάζει·
ριζώνουν, θεμελιώνονται στους τάφους μας — μακάρι
νά παίρνουν ἀπ’ τὴν τέφρα τους και δύναμη και χάρη!

Μὰ λείπει ὁ ζωντανὸς παλμὸς και τὸ ἐπιδέξιό χέρι,
τοῦ νοῦ τὸ ἀστραποβόλημα, τῆς ὀμορφιάς τ’ ἀστέρι...
Και λέει κρυφὰ στὰ χώματα ἡ Μικρασία μὲ λύπη:
— Τὸν εἶχα και τὸν ἔχασα τὸ θησαυρὸ ποὺ λείπει!

B.

Η ΟΡΓΗ ΤΟΥ ΕΧΤΟΡΑ*

Κοντά στην Τροία έσκασε μιὰ όβίδα
κι από τὸ λάκκο πού άνοιξε στὸ χῶμα
τὸν Ἕχτορα νά βγῆ πάνοπλος εἶδα
μὲ φοβερή μορφή, πελώριο σῶμα.

Πετώντας τὴν ἑφτάδιπλή του άσπίδα
καὶ τὸ μακρὺ του τὸ κοντάρι άκόμα:
— «Μολύνατε τὴν τίμια μου πατρίδα»!
εἶπε, κι άπ' τὴν όργή του άλλάξε χρῶμα.

«Δὲν πολεμᾶτε άντρίκεια μὰ γυναίκεια!
Πετάχτε τὰ κανόνια, τὰ τουφέκια
άπ' τὶς ύπόγειες τρύπες ἔξω βγῆτε

καὶ στῆθος μὲ τὸ στῆθος χτυπηθῆτε.
ἽΟ πόλεμος ἄς λείψη, μὰ τὸν Ἄρη,
άν δὲν γίνεται μόνο μὲ κοντάρι!»

* Τὸ ποίημα τοῦτο καὶ ὅλα τὰ ἑπόμενα περιλαμβάνονται στὴν ἑξαντληθεῖσα συλλογή «Εἰρήμός».

ΔΥΟ ΜΑΤΙΑ ΣΤ' ΑΪΝΕΓΚΙΟΛ

Στ' ὄμορφο Ἀϊνεγκιόλ, καρσί τοῦ Ὀλύμπου,
ἔπεσαν στὰ μάτια μου δυὸ μάτια.
Μάτια μου, τί μάτια ἦταν ἐκεῖνα!

Φλόγα καὶ δροσιὰ μαζὶ σκορποῦσαν
μέλι κι ἀλοή μαζὶ κερνοῦσαν
σκότωναν κι ἀνάσταιναν ἀντάμα.

Ἄχ! νὰ τὰ φιλοῦσα μιὰ φορούλα
κι ἄχ! νὰ μὴ σωνόταν τὸ φιλί μου!
Κι ἄχ! ποὺ δὲν τὰ φίλησα, καημός μου!

“Αδικοι πού έγιναν οί πολέμοι !
Νά είσαι νικητής νά μὴν ὀρίζης
οὔτ’ ἐκεῖ πού φτάνει τὸ σπαθί σου !

Κάτου ἐκεῖ ξαπλώνεται ἡ Τρωάδα
ὅπου οἱ τυχεροὶ πολεμιστάδες
διάλεγαν τὰ πι’ ὁμορφα κορίτσια...

Τὰ γλυκά σου μάτια, Τουρκοπούλα,
τάχα ποιός σκληρότουρκος μιὰ μέρα
μὲ λερὰ φιλιὰ θὰ τὰ θολώσει;

“Αδικοι πού έγιναν οί πολέμοι !
Τουρκοπούλα τ’ Ἀϊνεγκιόλ, τί κρῖμα
προτοῦ φύγω, ἐγώ, νά μὴ σὲ σφάζω !

Μάτια μου, τί μάτια ἦταν ἐκεῖνα...

ΣΕΛΚΙ - ΣΕΡΑ·Ι·

‘Ο ἀνατολίτης ποταμὸς κλωθογυρίζει ὀκνά-ὀκνά
κάτω ἀπὸ νωχελῆ ψαθιά καὶ γέρικα γιοφύρια·
Τὸ ρέμα-ρέμα του ὁ στρατὸς ἀψὺς κι ἀράθυμος περνᾷ
κ’ οἱ ἀλαλαγμοὶ του ἀντιλαλοῦν τὰ πρῶτα νικητήρια.

Βαρὺ σεράϊ πυργώνεται σὲ γραφικότητα καμπή.
Πυκνές, ψηλόκορμες ἱτιές τὸ περιτριγυρίζουν.
Μὰ κλεῖ τὴν πόρτα του ὁ κισσὸς κανεὶς διαβάτης νὰ μὴ μπῆ
καὶ στὰ ψηλά παράθυρα φωλιά οἱ σπουργίτες χτίζουν.

Βρίσκω στὰ φύλλα τοῦ κισσοῦ χάλκινο ρόπτρο, μαγικό.
Ξόρκια θυμᾶμαι καὶ χτυπῶ, πάλι χτυπῶ τοῦ κάκου —
Τὸν ἦχο του ἀφουγκράζομαι νὰ περπατῆ στὸ ἐρμαδιακὸ
ἀπὸ σκαλί σὲ κάμαρα σὰν ἴσκιος Βρυκολάκου.

— Δὲν εἶμαι ὁ Μπέης, πὺ κίνησε γιὰ ἓνα σεφέρι μακρινὸ
καὶ πίσω πιά δὲ γύρισε στὸ ἀρχοντικὸ τσιφλίκι.
Δὲν εἶμαι οὔτε ἡ χανούμισα, πὺ σ’ ἀπαράτησε ἀρφανὸ
στῆς λησμονιάς τὸ θάνατο καὶ στοῦ χαμοῦ τῆ φρίκη.

“Ἀνοιξε! Εἶμ’ ἓνας πὺ μιλεῖ μὲ κάθε ἀψύχου τὴν ψυχὴ
καὶ νοσταλγεῖ τ’ ἀγνώριστα καὶ ζῆ τὰ παραμύθια.
“Ἀξάφνα οἱ φλόγες τό ’ζωσαν τὸ γέρικο σεράϊ. Γιατί;
Μὰ ἐγὼ δὲν πρέπει νὰ ρωτῶ — εἶμαι κι ὁ ἐχθρὸς, ἀλήθεια!

Ε · Υ · Ρ Ε Τ

Ὁμορφοχώρι πού ἄνθιζες στὸν πολυστάχην κάμπο
ἐσὺ μοναχικὸς ἀνθὸς μὲς στῶν σπαρτῶν τὰ πλήθια,
τὸν κάλυκά σου μοῦ ἄνοιζες στὰ τρίσβαθὰ σου νὰ ἴμπω
κι ὄλο τὸ μέλι ἀπ' τὰ παλιὰ νὰ πιῶ σου παραμύθια.

Στοῦ παναρχαίου σου ναοῦ τῆ μαρμαρένια πύλη
ἀναυδος στάθηκα πιστὸς σ' ἐκστατικὴ ἀπορία
ποιὸν ὕμνο ἀπ' ὄλους νὰ δεχτῶ στὰ εὐλαβικά μου χεῖλη:
Τάχα τοῦ Ἰσλάμ ἢ τοῦ Χριστοῦ ἢ τοῦ Βροντάρχη Δία;

ΑΝΕΜΟΣ...

Οί λαβωμένοι ξεψυχοῦν μὲς στὸ ξερὸ τριφύλλι
κι ἄλλος δὲν παραστέκει τους ἀπ' τὴν πνοή τοῦ ἀνέμου·
αὐτὴ δροσίζει σπλαχνικά τὰ ματωμένα χεῖλη
κι αὐτὴ μαζεύει τὶς φριχτὲς κατάρες τοῦ πολέμου.

Κάποτε στέναξε ὁ ἄνεμος κ' εἶπε μ' αἰθήρια φόρα:
— "Ἄν οἱ γεροὶ κι ἀλάβωτοι καὶ σὲ καιρὸν εἰρήνης
τόσο μισήσουν, Πόλεμε, τὴ φρίκη σου ὅσο τώρα
οἱ δόλιοι ἐτοῦτοι — δὲ μπορεῖ ποτὲ νὰ ξαναγίνης!

"Ἐνας πού ζοῦσε, θέλησε ν' ἀποκριθῆ — μὰ πρὶν ἢ
μπορέση τοῦ 'φυγε ἡ ψυχὴ καὶ πάει κοντὰ στὶς ἄλλες.
Κι ὁ ἄνεμος, πού σέβεται τὴ νεκρικὴ γαλήνη,
σώπασε πιά μὲ τὰ φτερὰ πεσμένα στὶς μασχάλες...

Ο ΚΑΛΟΣ ΜΟΥΧΤΑΡΗΣ

Μουχτάρη τοῦ Τσουρούκ-Χισάρ, ἐγώ 'μαι ὁ στρατοκόπος
πού στὸ χωριό σου πέρασε καὶ ζήτησε ψωμί.
Δὲν τὸ θυμᾶσαι; Πρόστρεξες κ' ἔστρωσες ὅπως-ὅπως
τὰ πλουμισμένα σου χαλιὰ στὸν ἴσκιο στὸ τζαμί.

Πέρα, πιδὲ πέρα κίτρινα κυμάτιζαν τὰ στάρια,
φλοῖσβος εἰρήνης γέμιζε τὸν κάμπο τὸν πλατύ.
Κι ἀλίμονό μας! μοναχὰ στ' ἀνθρώπινα κουφάρια
παράτονοι ἀντηχούσανε πολέμου ἀχοὶ φριχτοί.

Μὰ ἐμεῖς οἱ δυὸ μας ἄφωνοι κι ἀμίλητοι ὡσὰν τάχα
σ' ὅλα νὰ συμφωνήσαμε καὶ νὰ μὴν ἦταν πιά
τίποτα γιὰ κουβέντιασμα — μοιράζαμε μονάχα
τοῦ προσφαγιῶ μας τὶς μπουκιές μ' ἀγάπη κι ἀνθρωπιά.

Εἶμαστ' ἐμεῖς οἱ νικητὲς τὴν ἡρεμὴ ὥρα ἐκείνη.
"Ὡ πῶς γαλήνεψε ἡ ψυχὴ κι ἀνάβλυσε χαρά!
σάμπως ἐγὼ νὰ ὑπόγραψα ἐκεῖ τὴν πρώτη εἰρήνη
κ' ἐσύ νὰ τὴν ἐσφράγισες μὲ δόλοχρυσον τουρά!

Μουχτάρη τοῦ Τσουρούκ-Χισάρ, ἐγώ 'μαι ὁ στρατοκόπος
πού στὸ χωριό σου πέρασε καὶ χόρτασε ψωμί —
Εἶθε κάτω ἀπ' τ' ἀλέτρι σου νὰ γονιμεύῃ ὁ τόπος
καὶ κάθε χρόνο ἐφτάδιπλη νὰ 'χῃς τὴν πληρωμὴ!

ΑΝΑΦΟΡΑ ΕΞΑΦΑΝΙΣΜΕΝΟΥ

Λαμβάνω τὴν τιμὴν, κύριε Λοχία,
μ' ὄλο τὸ σέβας νὰ σᾶς ἀναφέρω
πὼς δὲν θὰ ξαναρθῶ στὴ διμοιρία.
Θὰ μὲ κηρῦξετε λιποτάχτη, ξέρω,

θὰ μοῦ κοπῆ ἡ μισθοτροφοδοσία,
θὰ χρεωθῶ μὲ ὅσα εἶδη φέρω.
Θὰ μὲ ζητήσουν τὰ Στρατοδικεῖα
ἀπ' τὴ γριά μου μάνα κι ἀπ' τὸ γέρο

πατέρα, ποὺ μπορεῖ καὶ νὰ ἐκτοπίσουν.
Θὰ δικαστῶ ἐρήμην! Ἄς φροντίσουν
οἱ σεβαστὲς Ἀρχές, ποὺ μὲ ζητοῦνε,

τὸ αἰώνιο μου κρησφύγετο νὰ βροῦνε.
Δὲν πρέπει ν' ἀποφεύγω τὴν ποινὴ μου,
ψωφήμι στὶς χαράδρες τοῦ Δινδύμου!

ΣΤΙΣ ΟΧΤΕΣ ΤΟΥ ΠΟΥΡΣΑΚ

Στις ὄχτες τοῦ Πουρσάκ ὅταν βραδυάζη
βαρύτερα γέρνουν οἱ ἱτιές τοὺς κλώνους
καὶ τὸ δικό τους ἄφωνο μαράζι
τοὺς μυστικούς μας ξαλαφρώνει πόνους.

Στὸν ἴσκιο τους βαδίζουμε πλάϊ-πλάϊ
μὲ τοῦ Δορύλαιου τὶς θλιμμένες κόρες·
ὁ Θύμβρης τὰ νερά του ἀργοκυλάει
κ' ἐμεῖς τὶς πιὸ γλυκύτερές μας ὥρες.

Ἄλεξάνδρα, σὰν ποιοὶ νὰ ἴμαστε; ἴπέ μου,
σὲ ποιούς καιροὺς καὶ σὲ ποιούς τόπους ζοῦμε;
Τίνος, ἀπ' ὄλους, τρομεροῦ πολέμου
τὴν κοσμοπλάστρα νίκη προσδοκοῦμε;

Ἦ καλή μου, οἱ πολέμοι ἐγίναν τάχα
καὶ χιλιάδες οἱ τάφοι ἔχουν ἀνοίξει
ὄχι γι' ἄλλο σκοπὸ παρὰ μονάχα
ἢ νιότη μας στὴν ὄχτη αὐτὴ νὰ σμίξῃ!

Ὅποτε κι ἂν προστάξῃ ὁ Θεὸς εἰρήνην,
ὅποιος κι ἂν ρίξῃ τὴ στερνὴ σαῖτα,
ὁ ἔρωτας μονάχα θ' ἀπομείνῃ
πιὸ πάνω κι ἀπ' τὴ νίκη κι ἀπ' τὴν ἤττα...

Ν Τ Υ Κ Ρ Α Ν Ο Υ Ι

Τ' εἶσαι; πουλάκι, ἀνθός, ἀστέρι,
πηγή, τραγούδι, φῶς, πνοή;
Κανείς στ' ἀλήθεια δὲν τὸ ξέρει,
Ντυκρανουί!

ᾠδὴ νὰ ἦταν τρόπος νὰ μποροῦσα
νὰ μὴν τὸ ξέρω οὔτε κ' ἐγὼ
καὶ σὰν τρελὸς νὰ τραγουδοῦσα
χωρὶς σκοπό!

Μὰ δὲν μπορῶ νὰ λησμονήσω
τὴν ἀλησμόνητη βραδυὰ
πῶσταξες γέλιο παιδιακίσο
μὲς στὴν καρδιά.

Κ' εὐθύς τὴν ἴδιαν ὥρα ἐκείνη
μ' ἓνα σου δάκρυ ἀγγελικὸ
τὴν παιδακίσια τὴν ὀδύνη.
ᾠθεῖο κακό!

Τ' εἶσαι; πουλάκι, ἀνθός, ἀστέρι,
πηγή, τραγούδι, φῶς, πνοή;
Πιασμένοι πήγαμε ἀπ' τὸ χέρι,
Ντυκρανουί...

ΣΙΒΡΙ - ΧΙΣΣΑΡ

Στῶν σουβλερῶν του βράχων τὴν ἀγκάλη
ἔρημα τοῦ Σιβρι-Χισσάρ τὰ σπίτια.
Ὁρθάνοιχτα παράθυρα καὶ πόρτες.
Ἐδῶ ἔχει ὁ Τοῦρκος ὅλους ξεκληρίσει
ὄσους ἢ πίστη ὁδήγαε στὴ μεγάλη
Ἀρμένικη ἐκκλησιά, ποὺ ἀπάνω στέκει.
Καὶ μόνο σ' ἓνα σπίτι ἔχει ἀπομείνει,
σὰν ξεχασμένη ἀπὸ ζωὴ καὶ χάρο,
ἀπὸ ζωὴ καὶ χάρο, μιὰ γριούλα!
Δὲ βλέπει, δὲν ἀκούει, δὲν ξεφωνίζει.
Στῆς πόρτας τὸ κατώφλι καθισμένη
κλαίει καὶ βουβὰ τὰ δάκρυα τῆς σταλάζουν
ἀπὸ ἐρυθρὰ καὶ πονεμένα μάτια
στὰ βαθουλὰ τὰ ὀργώματα τῆς ὄψης.
Κλαῖγε, ρημαδιακὸ κουφάρι ἀνθρώπου!
Στερνὴ εὐτυχία γιὰ σὲ μένει τὸ κλάμα —
Ἀλίμονό σου ἂν κάποτε στερφέψη
καὶ ζήσης δυὸ στιγμὲς περσότερό του...

ΧΩΡΙΟ ΤΑΤΑΡΩΝ

Σάν κάστρα τὸ διαφέντεψαν τοῦ ἀχύρου οἱ πυργοστίβες
τὸ χωριουδάκι αὐτὸ μὲ τὶς στενόμακρες καλύβες.
Περίγυρά του διάβηκε τοῦ λόχου τ' ἄγριο ρέμα
καὶ δὲν τὸ ἀνάρπαξε φωτιά, δὲν τὸ πιτσίλισ ' αἷμα.

Μὰ ὁ κόσμος τῆς μικρῆς χαρᾶς καὶ τοῦ μεγάλου κόπου
σάν ξένος στέκει ἀνάμεσα τοῦ λαγγεμένου τόπου
ποὺ ἀτέλειωτος ἀπλώνεται κύκλους πολλοὺς τριγύρου
σὲ κάποια χάνωσ' ἡδονῆς, σὲ κάποια νάρκη ὄνειρου.

Ξενοφερμένοι Τάταροι, εἶναι ἡ χαρά σας τόση
ὅπου κανεὶς δὲ ζήλεψε στὴ φτώχεια της ν' ἀπλώση!
Μονάχα ἐγὼ τὰ κούρσεψα τὰ ταπεινά σας πλούτη
καὶ σέρνω λάφυρο βαρὺ τῆ θύμησή σας τούτη!

Η ΤΟΥΡΚΑΛΑ ΤΟΥ ΑΣΑΓΙ - ΚΕΠΕΝ

Τὰ βώδια σου ἦταν στὴν αὐλὴ κλεισμένα
καὶ σκόρπια τὰ γεννήματα στ' ἄλωνι.
Ὁ ἄντρας λείπει, τὰ παιδιὰ σκιαγμένα
ὄλο τὸ σπίτι σειέται ἀπ' τὸ κανόνι.

Ἄψὺς στρατός, πεζούρα καὶ καβάλλα,
γεμίζει τοῦ μικροῦ χωριοῦ τὶς στράτες
κι ἀπ' ὄλους κλαῖς μονάχα ἐσύ, Τουρκάλα,
μπροστὰ στοὺς νικηφόρους στρατολάτες.

«Γκιλετζέκ!» ξεφωνίζεις κάθε τόσο.
Ὅλοι γελοῦν μὲ τὸν πικρὸ σου θρῆνο
ἔξω ἀπὸ 'μέ, πού τύχη νὰ νυχτώσω
καὶ νὰ 'μπω στὸ καλύβι σου νὰ μείνω.

Ἐκλαιγες ὅλη νύχτα καὶ πονοῦσα
κάτω ἀπ' τὴ χωματένια τὴ σκεπὴ σου
τάχ' ἀπὸ τύψη — σὰ νὰ τυραννοῦσα
μονάχα ἐγὼ τὴν ἄτυχη ζωὴ σου.

Κι ἀπ' τὸ ντουλάπι τὴν αὐγὴ σοῦ πῆρα
δυὸ γυάλινα βραχιόλια λερωμένα
γιὰ νὰ θυμᾶμαι πάντα, κακομοίρα,
τὸ χωριό σου Ἄσαγι-Κεπὲν κ' ἐσένα!

Ο ΤΑΦΟΣ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ

“Ένα παλληκαράκι γαλανό
μ’ ὀλάξανθα μαλλιὰ, ποιός τὸ προσμένει;
”Ας μάθη: δὲν τὸ βρῆκε φαγανὸ
μολύβι κι οὔτε ἀρρώστια σιχαμένη.

Στὴν ἔρημο προχώρησε ὁ στρατὸς
κι ὡς περπατοῦσε τρίτο στὴν τετράδα
τ’ ἀπόπνιξεν ἡ ζέστη κι ὁ μπουχδὸς
κ’ ἔσβησε σὰν πουλάκι ἀπ’ τὴ ζαλάδα.

Ποῦθε νὰ φέρουν τώρα ἕναν Παπὰ
τὴ νεκρικὴν ἀκολουθία νὰ ψάλῃ;
”Έκαμαν τὸ σταυρὸ τους δυὸ παιδιὰ,
τὸ θάψανε καὶ πῆραν δρόμο πάλι.

Πῶς τό ’λεγαν, ποῦθε ἦτανε καὶ ποιός
τὸ καρτερεῖ — κανεὶς δὲ θὰ τὸ μάθῃ!
”Ένας διαβάτης πέρασε· βουβὸς
στὸ νιόσκαφο ρηχὸ τοῦ τάφο ἐστάθη

κι ὅλες τὶς μάνες κράζοντας μαζὶ
στοῦ Αἰγαίου νὰ κατεβοῦν τὸ περιγιάλι
εἶπε ὁ σκληρός: — Τὸ γαλανὸ παιδὶ
μὴν καρτερῆτε, δὲ γυρίζει πάλι!

ΕΚΕΙΘΕΝ ΤΟΥ ΣΑΓΓΑΡΙΟΥ

Στόν ὄχτο κατρακύλησαν τοὺς ἀραμπάδες
γιὰ νὰ περάσουν τὰ δικά μας αὐτοκίνητα.
Μαζὶ σωροβολιάστηκαν παιδιὰ, μανάδες
γερόντοι, βώδια — καὶ περάσαμε ἀσυγκίνητα.

Νὰ τοὺς κοιτάξω γύρισα μὲ κάποιαν τύψη:
Οὔτε μιλιὰ δὲν ἔβγαλαν αὐτοὶ ἀπ' τὸ στόμα τους.
Μὰ ἡ σκόνη πού σηκώσαμε τοὺς εἶχε κρύψει
κ' ἦταν σὰ νὰ τοὺς ἀποθέωνε τὸ χῶμα τους.

ΟΥΖΟΥΜΠΕΗ

Στήν ἔρημο ἀπαντήσαμε μιὰ δλόδροση κοιλάδα
μ' ἓνα ποτάμι ἀνάμεσα καὶ γύρω ἰτιές ἀράδα.
"Ὡ πόσα εἰδύλλια πλέκονται κάτω ἀπ' αὐτούς τοὺς θόλους,
πού τάχα τοὺς Λυκάονες δροσολογοῦν βουκόλους!

Μὰ τὰ κοπάδια λάκκισαν δεξιὰ-ζερβὰ καὶ πᾶνε!
Μὴ μπῆκαν κλέφτες Πισιδοὶ κι αὐτοὶ τὰ κυνηγᾶνε;
...Πόλεμος; Ποιός νὰ ὑπόταξε τοὺς Φρῦγες καὶ διαβαίνει;
Μὴν εἶναι ὁ Μεγαλέξαντρος πού ζῆ καὶ δὲν πεθαίνει;

Στὴ Μικρασία μὴν ἤρθανε Ρωμαῖοι Αὐτοκρατόροι;
Μὴν ὁ χαλίφης Μοτασσέμ περιζώσε τὸ Ἀμόρι;
Σκλάβωσε τάχα ὁ Ἄρπ-Ἀσλάν τὸ Ρωμανὸ ἢ ἀπάνου
στὴν Ἀγκυρα ξεχύθηκαν οἱ ὀρδὲς τοῦ Ταμερλάνου;

Μύθος τερπνὸς κι ὁ πόλεμος ὅταν περνοῦν τὰ χρόνια...
Μὰ τί φριχτὸς τὴν ὥρα πού βρυχιοῦνται τὰ κανόνια
καὶ μὲ τὰ κόκκαλα πού σπᾶν, τίς σάρκες πού βακίζου
θρόνους γκρεμίζουν καὶ φυλὲς γιὰ πάντα ξεσπιτίζουν!

Κάτω ἀπ' τῶν γέρικων ἰτιῶν τοὺς θόλους βηματίζει
ρεμβὸ τὸ Βασιλόπουλο. Τὴ χάνει ἢ τὴν κερδίζει
τὴ μάχη, πού κρισολογᾷ τόπους, φυλὲς, παλάτια;
Νὰ τὸ μαντέψω προσπαθῶ στὰ γαλανὰ του μάτια...

INΛAP - KATPANTZI

Ἐδῶ εἶν' ἡ αἵματοπότιστη κοιλάδα τοῦ θανάτου —
Ἄπάνου ὀλόγυμνα βουνά, ξερά χορτάρια κάτου.
Καταμεσῆς κι ἀπόδιπλα χιλιάδες λαβωμένοι:
Οὔτε κι ὁ Χάρος ξέρει ἐδῶ ποιός ζῆ καὶ ποιός πεθαίνει.

Κομμένα χέρια, διάτρυτα στήθη, ἀνοιχτὰ κεφάλια
ρόγγχοι, κλαψίματα, οἰμωγές, κατάρεις, παρακάλια.
Κανείς δὲ θέλει τῆ ζωῆ, ὅλοι καλοῦν τὸ Χάρο
κι ὁ Χάρος λέει: «Μοναχογιοί, μόνον ἐσᾶς θὰ πάρω!»

Ἐδῶ εἶν' ἡ αἵματοπότιστη κοιλάδα τοῦ θανάτου —
Ξεχάνει ὁ γιὸς τῆ μάνα του, ὁ πατέρας τὰ παιδιὰ του.
Κ' εἶναι πιὸ δύστυχος αὐτὸς πού ἀλάβωτος διαβαίνει:
Μηδὲ στὸ χάρο δίνεται, μηδὲ ζωῆ τοῦ μένει.

ΚΑΛΕ - ΓΚΡΟΤΤΟ

Σ' εἶχε ὑψώσει πρὸς τ' ἄστρα μοιραῖος
τῆς μητέρας Ἀσίας παλμός,
τῶν ἐνδόξων ἀγώνων ὁ ἀκραῖος
τῆς γενιᾶς μας νὰ γίνης σταθμός.

Ἄπ' τὸ βράχο σου ἀντίκρυσσε κ' εἶδα
μὲς στῆς μάχης τὴν πύρινη ἀχλὺ
τοῦ θριάμβου τὴν ὕστερη ἐλπίδα
καὶ τοῦ ὀλέθρου τὴν πρώτη ἀπειλή.

Μὰ ὡς μὲ κόκκαλα ἐσπάρθης εὐζώνων
καὶ τῆς δόξας σὲ λούζει ἀντηλιά,
θέλεις μείνη σ' αἰῶνες αἰώνων
τὸ μνημεῖο τοῦ Ἀγνώστου Τσολιᾶ!

ΤΟΥ ΛΑΒΩΜΕΝΟΥ ΤΟ ΚΟΡΜΙ

Τοῦ λαβωμένου τὸ κορμὶ ἀνάσκελα πεσμένο
παρακαλεῖ τὸν οὐρανὸ ἄλλιῶς νὰ τὸ γυρίσει
νὰ μὴν τὸν βλέπη ἀπάνω του μὲ τ' ἄστρα στολισμένο
μὰ νὰ συρθῆ σὲ μιὰ σπηλιὰ νὰ πάη νὰ ξεψυχήση.

- “Ὅπου κι ἂν πᾶς, κακόμοιρο, σὲ ξένο θὰ εἶσαι χῶμα
ξένο κοράκι θὰ σὲ φάη καὶ τούρκικο σκουλήκι...
—Ἡ συμφορὰ τὰ ξένεψε! Μὰ εἶναι δικοί μου ἀκόμα
οἱ τόποι πού τοὺς δόξασεν ἡ χτεσινή μας νίκη!

ΤΟ ΣΤΕΡΝΟ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙ

Στοῦ ὀλέθρου τὴν κατάστενη κοιλάδα, τὴ μοιραία,
δὲν ἀντηχεῖ πιά Σάλπιγγα, δὲ λάμπει πιά Σημαία.
Μὰ στὶς ἀδάμαστες καρδιές ρανίδα τὴ ρανίδα
ξαναζεσταίνει τὰ αἵματα ἢ τελευταία ἐλπίδα.

Ναὶ — μένουν στὶς παλλάσκες τοὺς λίγα φυσέκια ἀκόμα
καὶ μένει λίγη δύναμη στὰ τενιασμένα χέρια! —
Τὰ παλληκάρια ὀρθώνουνε τὸ τελεμένο σῶμα
κι ἀκόμα τώρα λαχταροῦν τὴ Νίκη τὴν ἀκέρια.

Ἄν ἀναβε μιὰ πυρκαγιὰ στὰ παγωμένα στήθη!
Ἄν καθὼς πρῶτα θέριεψε τῆς ἀντρεῖᾶς τὸ κῦμα!
Ἐμπρός! Ἐμπρός! Κοπαδιαστὰ σαλεύουνε τὰ πλήθη.
Δὲ μένει ἐλπίδα γλυτωμοῦ! Τί κρῖμα καὶ τί κρῖμα!

Σπιθούλα σβήν' ἢ πυρκαγιὰ σὲ σκοτωμένου μάτι,
σὲ πληγωμένου βλέφαρο δάκρυ τὸ κῦμα τρέμει,
φυγάδες πιὰ κ' αἰχμάλωτοι στῆς Μικρασίας τὰ πλάτη
οἱ νικητές, ποὺ δόξασαν δεκάχρονοι πολέμοι...

Μὰ τὴ στιγμή ποὺ ὑψώνανε λευκῆς ντροπῆς σημαία
στοῦ ὀλέθρου μας τὴν τραγικὴ κι ἀξέχαστη κοιλάδα,
λευκότερη ὑψωνότανε, περήφανη κι ὠραία,
τοῦ τελευταίου παλληκαριοῦ ἢ ψυχῆ γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Κ' ἢ παγωμένη του μορφῆ, γλυκὰ χαμογελώντας,
ἔμοιαζε σὰ νὰ φώναζε στὰ σκορπισμένα πλήθη:
— Εἶμαι ὁ στερνός, ποὺ χίμηξα τὴ Νίκη λαχταρώντας!
Εἶμαι ὁ στερνός, ποὺ πέθανα μὲ τὴν πληγὴ στὰ στήθη!

Η ΣΦΑΓΗ ΤΟΥ ΣΙΠΥΛΟΥ

Κρωγμούς τοῦ νυχτοκόρακα κι οὐρλιάσματα τοῦ σκύλου
ἢ στοιχειωμένη ἀντιλαλεῖ χαράδρα τοῦ Σιπύλου.
Φαντάσματα αἱματόβαφα προβαίνουν οἱ σφαγμένοι
κι ἀλαφιασμένοι
ἀπ' τὰ σφιχτὰ σκυλόδοντα κι ἀπ' τὰ κορακονύχια
τὰ σαπισμένα τους τραβοῦν τὰ πάρουν σαρκοψίχια.

Ἄνατριχιάζει ὁ Σίπυλος. Ἄπ' τὰ τραχιά του βράχια
σὰν τρίχες ζωντανοῦ κορμιοῦ πετιοῦνται τ' ἀγριοστάχια.
Τρέμουν τ' ἀστέρια. Ἡ λάμψη τους ἀπ' τὴν τρομάρα κόβει
κ' ἡ δόλια ἢ Νιόβη
μὲς ἀπ' τὴν πέτρινη καρδιά βουβόνη θρῆνο ἀφήνει
τὰ σιωπηλὰ καὶ τ' ἄψυχα γεμίζοντας ὀδύνη.

Μονάχ' ἀνθρώπινη ψυχὴ δὲ βρίσκεται νὰ κλάψη!
Κι ἄχ! ἓνα δάκρυ ἀνθρώπινο μποροῦσε ν' ἀναπάψη
τοὺς βρυκολάκους τῆς σφαγῆς, πού ἄθραφτοι φεύγουν πέρα
πρὶν ἔρθ' ἢ μέρα
μὰ τὰ γυμνά τους κόκκαλα τ' ἀφήνουνε σημάδι
γιὰ νὰ ξανάρθουν πιὸ φριχτοὶ στῆς νύχτας τὸ σκοτάδι.

ΕΚΑΤΟΜΒΗ

Στὰ αἱματόβαφα χορτάρια,
ποὺ πρωτάρχισε ἡ φυγή,
τῶν σφαγμένων τὰ κουφάρια
πυραμίδα ἔχουν στηθῆ.

Τὴ γυμνή του κάρα ὑψώνει
τοῦ σωροῦ τὸ κορφινὸ
καὶ τὶς κόχες του καρφώνει
σὲ σπιτάκι ἀλλαργινό.

Ἄλλο μὲ χειριοῦ σημάδι
ρίχνεται στὸν ἥλιο πῶς
τὸ κατακρατεῖ ἀπ' τὸν Ἄδη
καὶ τὸ ξεγελαῖ μὲ φῶς.

Τρίτο δύστυχο κουφάρι
στὴ φριχτὴ του ἀπελπισιὰ
ἀνασκώνει τὸ ποδᾶρι
καὶ τὸν οὐρανὸ κλωτσᾷ.

Ἄλλο κάποιο, πού λιγάκι
σάπιο κρέας κάπου κρατεῖ,
σκούζει, κράζει τὸ γεράκι
νὰ τὸ φάη ν' ἀπαλλαχτῆ.

Τὸ πιὸ δίκιο γονατίζει
μὲς στῶν ἄλλων τὸ σωρὸ
χάρη ἀκόμα σὰ νὰ ἐλπίζη
ἀπ' τὸ μπόγια τὸ σκληρό.

Μὰ τὸ πιὸ πελώριο τρίζει
τ' ἄσπρα δόντια του μὲ ὄργη
πού δινότανε νὰ ὀρίζη
καὶ δὲν πρόσταξε σφαγῆ.

Κάποιο κλαίγεται τοῦ κάκου
ποῦ δὲ βρέθηκε μεριά
γιὰ τὸ σκάψιμο ἑνὸς λάκκου
μὲς σὲ τόση ἀπλοχωριά.

Καταριέται ἄλλο μὲ πόνο
τὸ τσακάλι τὸ φριχτὸ
πῶφαγε τὶς σάρκες μόνο
κι ἄφησε τὸ σκελετό.

Ἔνα δείχνει ἀριστερά του
καὶ μὲ θρήνους ξεφωνεῖ
πὼς δὲν πέθανε ἡ καρδιά του
κι ὀλοζώντανα πονεῖ.

Μιὰ νεφέλη παρομοιάζει
μὲ τὴ μάνα του ἄλλο, κι ὦ!
— Φύγε! Φύγε!, τῆς φωνάζει,
νὰ μὴ δῆς τέτοιο κακό...

Κ' εἶναι κάποιο, ἓνα μονάχα,
ὁποῦ λέει κι ὅλα σιωποῦν:
— Θὰ μᾶς λησμονήσουν τάχα
ἢ θὰ μᾶς ἐκδικηθοῦν;

Η ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΕΙΡΗΝΟΥΣΑ

1

Στή Νακολία — τὸ Σεϊντή Γαζή —
στῶν Δερβισῶν τὸ Μοναστήρι μέσα,
μὲ κάποιον Τοῦρκο στρατηγὸ μαζί,
κοιμόταν μιὰ παλιά μας πριγκιπέσσα.

Κοιμόταν τὸν αἰώνιο ὕπνο γλυκὰ —
Στὸ τούρκικο, ποὺ ἀχνόφεγγε, καντήλι
φαντάσματα θροοῦσαν φιλικὰ
δικέφαλοι ἀετοί, πανάρχαιοι θρύλοι...

Ξάφνου μιὰ μέρα Βασιλιάς τρανός
μ' ἑλληνικά προσπέρασε λεφούσα
— "Ἰσαυρος νά 'ναι τάχα ἢ Κομνηνός; —
καὶ ζύπνησε ἡ Πριγκίπισσα Εἰρηνοῦσα.

'Αγγέλου ξεφυτρώσανε φτερά
στὸ χάλκινο μοναστικὸ σαντάλι,
ποῦ ἐκεῖ κρεμόταν — πέταξε ἀλαφρά
κ' εἶδε βυζαντινοὺς θριάμβους πάλι.

Δορύλαιο, Νακολία, 'Ακροῖνὸ
Κοτύαιο, Νίκαια καὶ Τημένου Θύρες
ἀντιλαλοῦν ἀπὸ εὐχολοῖ χριστιανὸ
κι ἀπὸ βασιλικὲς λάμπουν πορφύρες.

Οἷστροι τῆ συνεπαίρουν φτερωτοὶ
ζωντανεμένοι τὴν πλανοῦνε θρούλοι
καὶ πάει καὶ πάει πρώτη ν' ἀνοίξη αὐτῆ
τοῦ Ρωμανοῦ τῆ στοιχειωμένη Πύλη...

... 'Αλίμονο, δὲν ἦτανε γραφτό!
Δὲν εἶχε ἀληθινὰ σημάνει ἡ ὥρα!
Καὶ πίσω ἀπ' τῆς φυγῆς τὸ συρφετὸ
ἔρμη ἀπομένει τῆς 'Ασίας ἡ χώρα.

Στὸ Ἐσκή-Σεχέρ, στὸ Σεϊντή, στ' Ἄφιόν
στὸ Οὐσάκ καὶ στὴν Κιουτάχεια καὶ στὴν Προῦσα
κανεῖς δὲ μένει χριστιανὸς ἐξὸν
ἐξὸν ἀπ' τὴν Πριγκίπισσα Εἰρηνοῦσα.

Χωρὶς φτεροῦγες, μὲ τὰ ὀστᾶ γυμνά,
κροτώντας τὸ σαντάλι — ἀλὶ σὲ δαύτη! —
πλανιέται στὰ αἱματόβαφα βουνα
καὶ στοὺς τάφους, ποὺ ἀφήσαμε, σκοντάφτει.

Μὲ μιὰ κραυγὴ, ποὺ ἀκούγεται φριχτὴ
ἀπ' τὴ Σμύρνη ὡς τὶς ἄκρες τῆς Ἐρήμου,
— Γιατί νὰ μὲ ξυπνήστε, λέει, γιατί
ἀφοῦ θὰ φεύγατ' ἔτσι, ὦ ἀδερφοί μου;

«Στὸν πρωτινὸ μου τάφο δὲ χωρῶ!
ὡς καὶ τὸ τούρκικο ἔσβησε καντήλι...
Φίδι φωλιάζει ἐντός του γλυστερὸ —
πᾶνε οἱ χρυσοὶ μου ἀετοὶ καὶ πᾶνε οἱ θρύλοι!

«Ὅμως δὲ φεύγω! — κράζει στοὺς νεκροὺς —
Μ' ἐσᾶς θὰ μείνω! Ἄς πᾶνε, ἄς πᾶνε οἱ ἄλλοι.
Ἐσεῖς νὰ ἴστε πιστοὶ καὶ μὲ καιροὺς
οἱ ζωντανοὶ θὰ μᾶς ξανάρθουν πάλι!»

ΤΟ ΚΑΡΑΒΑΝΙ ΤΗΣ ΦΥΓΗΣ

Τὸ μακάβριο караβάνι
τῆς κακότυχης Στρατιᾶς
δρόμο παίρνει, δρόμο χάνει
στὴν κοιλάδα τοῦ Ἄλτουντάς.

Ποῦ τραβάει κι αὐτὸ δὲν ξέρει —
ἓναν τάφο ἀποζητᾶ
λίγο χῶμα, λίγη φτέρη
νὰ σκεπάσῃ τ' ἄσπρα ὄστᾶ.

Σιωπηλοὶ ἔναι οἱ σκοτωμένοι —
Τρίζουν κάποτε οἱ ἄρμοι
κι ἄλλο ἀνάσασμα δὲ βγαίνει
ἀπ' τὸ ξέσαρκο κορμί.

Ἐάφνου στὸ βουνὸ ἀντικρύζουν
τοῦ πολέμου ἄλλους νεκρούς,
ποῦ φαιδρὰ στριφογυρίζουν
μὲ τραγούδια καὶ χορούς.

— Γειᾶ-χαρὰ στὸν οὐλαμό σας!
Ἄν εἴστε ἄθαφτοι κ' ἐδῶ
πέστε μας τὸ μυστικὸ σας
νὰ πιαστοῦμε στὸ χορό...

— Νικητὲς εἶμαστ' ἐδῶ ὅλοι
μὲ κατὰστηθη πληγὴ!
Ἄλλοι μοῖρα ἔχουν οἱ δόλιοι
ὅσοι ἐπέσαν στὴ φυγὴ —

Κάθε νύχτα, κάτου ἀπ' τ' ἄστρα
ὅλο ἐμπρὸς τραβοῦμ' ἐμεῖς
ὥσπου νά 'βρούμε τὰ κάστρα,
πῶχει χτίσει ὁ Διγενής!

Κάθε νύχτα φεύγουν οἱ ἄλλοι
πίσω, ἀκόμα πίσω πρὸς
τ' ἀπροσπέραστο ἀκρογιάλι
πὺ σταμάτησε κι ὁ ἐχτρός...

Εἶπαν. Καὶ τὸ караβάνι,
πὺ συνταίριασε ἡ φυγὴ,
δρόμο παίρνει, δρόμο χάνει
μὲ σπαραχτικιὰ σιγὴ.

ΜΑΝΑ

- Τί ζητᾶς, φτωχιά γριούλα,
μὲς στὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς;
Τί ρωτᾶς κάθε βρυσούλα
καὶ τὸ ὑγρὸ πεζούλι της φιλεῖς;
- Πέρασε ἀπὸ ἄδῶ, πέρασε ἀπὸ ἄκει.
Θά σκυψε νὰ πιῇ νεράκι.
Ἄχ! θὰ κάθισε νὰ συλλογιστῇ
τὸ ξαλαργεμένο του σπιτάκι!
- Τί ζητᾶς, φτωχιά γριούλα,
μὲς στὰ βάθη τῆς Ἀνατολῆς;
Τί κοιτᾶς ἀπ' τὴ ραχούλα;
Μὲς ἀπ' τὴ χαράδρα ποιὸν καλεῖς;
- Σὰν γνωστοί μου, γιέ μου, ἐκεῖν' οἱ βράχοι...
Ποῦ νὰ τοὺς ξανάχω τάχα ἰδῆ;
Ἦταν πόλεμος... κ' ἔγινε μιὰ μάχη...
Ἄχ! μονάκριβό μου ἐσὺ παιδί!

ΟΙ ΖΩΝΤΑΝΟΙ Κ' ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ

(† Βλάσης Καραχρήστος)

- Πρῶτος καὶ κορφινὸς ἐσὺ ἔχεις μείνει
κεῖθε ἀπ' τῆ στοιχειωμένη ποταμιὰ
μὰ οὐδὲ τοῦ τάφου θά 'βρης τῆ γαλήνη
στοῦ Σαγγαρίου τὴν ἄξενη ἐρημιὰ!

Σηκώσου ἀπὸ τὰ χώματα ἓνα βράδου
σὲ προσκλητήριο κράξε τοὺς νεκροὺς
κι ὁδήγα τὸ μακάβριο τους κοπάδι
στῶν πατρικῶν μνημάτων τοὺς σταυρούς.

Μὴ σᾶς πλανοῦν, γενναῖε συνταγματάρχη,
τὰ ὄραματα τῆς ὕστατης πνοῆς.
Τίποτα στὴν Ἀσία πιά δὲν ὑπάρχει
νὰ τὸ φρουρεῖτε κι ἀπ' τὸν τάφο ἐσεῖς.

- Οἱ τάφοι μας βαθύτεροι ἔχουν γίνει
κι ἀπὸ μιὰ νίκη κι ἀπὸ μιὰ φυγή!
Κάποιος σπόρος βαθιά τους θ' ἀπομείνη
κάτι θ' ἀνθίσῃ ἀπ' τὴ νωπὴ τους γῆ...

Μὰ κι ἂν δὲν εἶναι ἡ δάφνη ποὺ θὰ στέψῃ
ἐκδικητῶν ἐγγόνων κεφαλές,
θά 'ναι ἡ ἑλιά ποὺ αἰώνια πιά θὰ θρέψῃ
τοῦ Αἰγαίου ἀδερφωμένες τὶς φυλές!

Ο ΧΕΙΜΩΝΑΣ ΤΟΥ 1922

Ἄπάνω ἀπὸ τῆς Θράκης τὶς πεδιάδες
κι ἀπάνω ἀπ' τῆς Ἀσίας τὰ βουνά,
ἀπ' τῶν νικῶν τὶς ἔνδοξες κοιλάδες
κι ἀπ' τῆς φυγῆς τὰ δάση τὰ γυμνά

ἀπ' τὶς πυρπολημένες πολιτεῖες
ἀπ' τὶς βεβηλωμένες ἐκκλησιᾶς
κι ἀπ' ὅλων τῶν νεκρῶν τὶς κατοικίες,
ποὺ ἀπόμειναν χωρὶς σταυροδεσιές,

ἀπάνω ἀπ' ὅλα, ἀπ' ὅλα τέτοιες ὥρες
διαβαίνουν τοῦ χειμῶνα οἱ στεναγμοί,
οἱ συγνεφίες, τ' ἀστροπελέκια, οἱ μπόρες,
οἱ χιονοθύελλες, τοῦ βοριᾶ οἱ θυμοί...

Διαβαίνουν τέτοιες ὥρες... καὶ μαζί τους
ἡ θλιβερή μου σέρνεται ψυχή.
Στενάζει μὲ τὴ βάρηχη βροντὴ τους
καὶ κλαίει μὲ τὴ θολή τους τὴ βροχή...

ΛΟΥΤΦΙΕ

1

ὦ πόσο μοῦ εἶναι ἡ ἀνάμνησή σου προσφιλῆς
κι ὦ πόσο δὲ σὲ λησμονῶ ποτέ,
γλυκιὰ γυναίκα τῆς Ἀνατολῆς,
Λουτφιέ, Λουτφιέ!

2

Πρόθυμα μὲ προσδέχτηκες
κι ἀπὸ χαρὰ πετοῦσες
σὰν χρόνια νὰ μὲ πρόσμενες
καὶ νὰ μ' ἀποζητοῦσες.

Μιάν ἀτμοσφαίρα γνώριμη
στὸ σπίτι σου ἀπαντῶ
σὰν τάχα μὲς στὸν πόλεμο
ν' ἀποζητοῦς' αὐτό.

Μὲ τὸ μυστήριο μὲ τυλεῖς
τῆς θρυλικῆς Ἀνατολῆς
καὶ πίσω ἀπ' τὸ καφάσι

καὶ πίσω ἀπὸ τὸ φερετζέ
δείχνεις καὶ κρύβεις ἀπὸ μὲ
μιὰ μαγεμένη πλάση.

ἝΝΟΝΕΙΡΟ ΘΑ ἦΤΑΝΕ ΤΕΡΠΝΟ.
Μὲ τί ξεκάρδιωμα ζυπνῶ
καὶ δὲ σὲ βλέπω ἐμπρός μου!

Καὶ δὲ σὲ βλέπω καὶ ποτὲ
δὲν θὰ σὲ ξαναἰδῶ, Λουτφιέ,
στὰ τρίστρατα τοῦ κόσμου!

... Ἀμίλητος χτυποῦσα κι ἀνοιγες —
 (ὦ μὲ ποιόν πρόσχαρο παλμὸ
 σ' ἀκουγα νὰ ρωτᾶς: — Κίμ-ὸ;)

Στὸ φερετζέ σου ἐτυλιγόσουν
 κι ὅπως ἀνέβαινα τὴ σκάλα
 μὲ τὰ ματάκια τὰ μεγάλα
 μαζί μου, ἄχ!, μόνο μὲ τὰ μάτια ἐρχόσουν!

Στὸ χαμηλὸ χαρέμι ἐκλειόσουν
 κι ὡς ἀκουμποῦσα στὰ καγκέλια
 μὲ τὰ γλυκὰ σκαστά σου γέλια
 μαζί μου, ἄχ!, μόνο μὲ τὰ γέλια ἐρχόσουν!

Πίστευα πῶρχεσαι κοντὰ
 καὶ στὸν καφασωτὸν ὄντὰ
 σὲ καρτεροῦσα μὲ σεβντὰ
 νὰ σοῦ γλυκομιλήσω.

Μὰ ἐσύ δὲ θέλησες ποτὲ
 κοντὰ μου ν' ἀνεβῆς κι ὠϊμὲ
 χωρὶς τὸν κλέφτη φερετζέ
 στὸ φῶς νὰ σὲ γνωρίσω.

Κι ὅμως — τὴν πόρτα μὴ σφαλῆς! —
 κι ὅμως δὲ σὲ ξεχνῶ ποτέ,
 γλυκιά γυναίκα τῆς Ἀνατολῆς,
 Λουτφιέ!

Εἶσαι γιὰ μένα ἢ ξακουσμένη Ἐνατολὴ
ἢ πλουτοδότρα κ' ἢ κακοπεσμένη
στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀσάλευτου Ὁσμανλῆ
ποῦ ὥρα τὴν ὥρα τὸ Κισμέτ προσμένει.

Εἶσαι γιὰ μένα ἢ σκλαβωμένη Ἐνατολὴ
μὲ φωτιά, μὲ τσεκούρι τουρκεμένη,
ποῦ μυστικὰ εἰκονίσματα φιλεῖ
καὶ μιὰ καινούρια Ἀνάσταση προσμένει.

Εἶσαι γιὰ μένα ἢ λαγγεμένη Ἐνατολὴ
ποῦ ξεπλανοῦν τὰ ζωτικά σου κάλλη.
Ἄμάν! πουλῶ τὴ νίκη ἓνα φιλί —
Ἄμάν! δίνω τὸν κόσμο μιὰν ἀγκάλη —

Εἶσαι γιὰ μένα ἢ στοιχειωμένη Ἐνατολὴ
ποῦ γιὰ φωτιά πεινάει, διψάει γιὰ αἷμα
δοξάζει Ἀκρίτες, Βασιλιάδες καταλεῖ
καὶ δὲ στεριώνει τὸ ἀκριβό της στέμμα.

Κι ὅμως δὲ θέλω νὰ ἴσαι παρ' αὐτῆ,
ποῦ μ' εἶδες στὸ σπιτάκι σου νὰ μπαίνω
καὶ δὲ μ' ἐδέχτης σὰν καταχτητὴ
παρὰ σὰ φίλο ἀπὸ μακριὰ ἐρχομένο.

Αὐτή!.. Κι ὁ νοῦς μου πιά δὲ λησμονεῖ
τὴν τραγωδία, ποῦ ζῆς, ἐνσαρκωμένη.
— Κοπέλα στὴν Καισάρεια χριστιανή,
στὸ Ἐσκῆ-Σεχίρ γυναίκα τουρκεμένη!

5

Ἦρθ' ἀπ' τὰ βάθη τοῦ καιροῦ
μ' ἐνὸς πολέμου αἱματηροῦ
τις παιχιδιάρες τύχες. —
Φεύγω στὰ βάθη τοῦ καιροῦ
μ' ἐνὸς πολέμου αἱματηροῦ
τις παιχιδιάρες τύχες.

Μὰ θὰ ξανάρθω μιὰ φορὰ
χωρὶς πολέμου συμφορὰ
χωρὶς αἱμάτων χύση.
Δύναμη θὰ ῥθω, πνεῦμα, φῶς
νὰ στρέξῃ ὁ πόθος ὁ κρυφὸς
ποῦ μ' ἔχει λαχταρίσει.

Μὰ τότε θὰ σοῦ σκίσω, ναί,
τὸ φωτοδιώχτη φερετζέ
θὰ σπάσω τὸ καφάσι
καὶ θὰ σοῦ πάρω τὸ φιλί,
Ἄνατολή μου, Ἄνατολή,
μπροστὰ σ' ὅλη τὴν πλάση!

ᾠ, ποῦ μοῦ τρέχει πάλι ὁ νοῦς
σὲ κόσμους τόσο ἀλαργινούς
καὶ σὲ καιροὺς ἀλλοτινοὺς
μακρύτερ' ἀπ' τοὺς δύο μας.
Κ' εἶναι σὰ νὰ σὲ λησμονῶ
ἔτσι ὅπως τὰ φτερά πλανῶ
σὲ κάτι τόσο πιὸ τρανὸ
ἀπ' τὸν ἀπαντημό μας!

Δὲν εἶμαι μὲ κανένα ἐχθρὸς
δὲν ἤρθα νικητῆς σκληρὸς
περήφανα στὴ χώρα ἐμπρὸς
τὸ λάβαρο νὰ στήσω.
Ἄνθρωπος εἶμαι καὶ περνῶ,
ἄνθρωπο σμίγω καὶ πονῶ,
πονῶ καὶ δὲν τὸν λησμονῶ
ὅσον καιρὸ κι ἂν ζήσω!

Ποιὸ φίλτρο τάχα μαγικὸ
στὸ πρόσχαρό σου σπιτικὸ
μπόρεσες, πλάσμα ἐξωτικὸ,
νὰ μὲ κρυφοποτίσης;
Δὲ θέλω ἀντίδοτο κρασί!
Θέλω ἀπὸ λάγηνο χρυσὴ
νὰ πιῆς μιὰ σταγονιὰ κ' ἐσύ
νὰ μὴ μὲ λησμονήσης!

Ἄπο ποιόν ὄμορφο μπαζέ
σιμά σου νά ῥθω μέ καλεῖς,
γλυκιὰ γυναίκα τῆς Ἀνατολῆς,
Λουτφιέ;

Η ΝΙΟΒΗ

- Μαρμαρωμένη ἐζοῦσα στοῦ Σιπύλου
τοὺς βράχους ἀπ' τῆ μαύρη ἐκείνη μέρα,
πού τῆς Λητώς οἱ γιοὶ μοῦ θανατῶσαν
τὰ ἑφτά παιδιὰ μου καὶ τὰ ἑφτά κορίτσια.
Μὰ ὁ μέγας Δίας, πού βασιλεύει ἀπάνω
στοῦ Ὀλύμπου τίς κορφές κι ὡς μὲ τοῦ Ἀργαίου
τὰ κορφοβούνια κεραυνοὺς τινάζει,
θέλησε ἡ γῆ σπασμὸ χαρᾶς νὰ νιώσει.
Καὶ σείστηκε ἡ γῆ κι ἀπὸ τὰ βάρη
τῆς ἱστορίας καὶ τῶν αἰώνων ἦρθε
ἄνοιξη τέτοια πού ἔλαμψαν οἱ χῶρες
τῆς Ἰωνίας καὶ τῆς Λυδίας καὶ πέρα
τῆς Βιθυνίας καὶ τῆς τρανῆς Φρυγίας!
Χαρᾶς ἀστροπελέκι στοῦ Σιπύλου
τοὺς γυμνωμένους βράχους πέφτει ἀπάνω
κ' εἶναι τόσο βαρὺ πού μὲ ἀποσπάζει,
τραντάζει τὰ ὀλοπέτρινά μου σπλάχνα,
νικάει τὸν μητρικό μου αἰώνιο πόνο
καὶ πάλι στὴ ζωὴ μὲ ξαναφέρνει!
- Παιδιὰ κι ἀγγόνια τῶν Ἑλλήνων, ἴτε!
Στὶς παροχθιές τοῦ Ἑρμοῦ δάφνες κόβω
νὰ στεφανώσω πρώτη τ' ἄρματά σας
γιατ' εἶναι ὡς ν' ἀναστένονται μαζί σας
τὰ ἑφτά παιδιὰ μου καὶ τὰ ἑφτά κορίτσια.

Καὶ μόνο ἐγώ, σὰν πονεμένη μάνα,
μπορῶ νὰ νιώσω δλάκερο τὸν πόνο
τῆς σκλαβωμένης πρώτης σας πατρίδας,
ποὺ ξαναβλέπει Λευτεριάς ἠλιόφως!
Παιδιὰ κι ἀγγόνια τῶν Ἑλλήνων, ἴτε!
Στὶς παροχθές τοῦ Ἑρμου, τοῦ Καύστρου
καὶ τοῦ Μαιάνδρου καὶ τοῦ Θύμβρη πέρα
δάφνες, μυρσίνες, σέλινά θὰ κόψω
καὶ στερνὴ νὰ στολίσω τ' ἄρματά σας.
Γιατ' εἶμαι ἡ Νιόβη, ἡ πονεμένη μάνα!

.....

...Δὲν εἶμαι, τάχα, κόρη τοῦ Ταντάλου;
Πλιότερο κι ἀπ' τὴ μέρα, ποὺ ὁ Ἀπόλλων
μαζί του κ' ἡ Ἀρτέμιδα μὲ βέλη
φαρμακερὰ μοῦ ἐσκοτόωσαν τοὺς γιούς μου,
πλιότερο, Δία πατέρα, ἔχω πονέσει
τὴν ὥρα τούτη ποὺ θωρῶ νὰ φεύγουν
οἱ τιμημένοι λόχοι τῶν Ἑλλήνων!
Πλιότερο, Δία πατέρα, ἔχω πονέσει
τὴν ὥρα τούτη ποὺ θωρῶ μὲ φρίκη
νὰ ξεριζώνεται ἡ Φυλὴ ἀπ' τοὺς κήπους
ποὺ βλάστησε στὸ διάβα τῶν αἰώνων
τόσα χλωρὰ κλαδιὰ κι ὠραῖα λουλούδια!

.....

Εἶπε. Καὶ πέσαν στῆς Ἀσίας τὸ χῶμα
πέτρινοι κόμποι! Νὰ ἦταν τὰ δάκρυά της;

Τάχα ξαναμαρμάρωσε και πάλι;
Τάχα ένας κεραυνός βαθιάς οδύνης
τήν έχει απολιθώσει όπως και πρώτα
στο Σίπυλο;
Κανείς μας δεν τὸ ξέρει!

ΟΙ ΤΑΦΟΙ

Εἶναι κι αὐτὸ κατόρθωμα: Ν' ἀνοίξης
μεγάλους τάφους στοὺς ἱερούς σου τόπους
καὶ στὰ σπλάχνα τῆς μάνας γῆς νὰ ρίξης —
πολλοὺς νὰ ρίξης προσφιλεῖς σου ἀνθρώπους.

Κι ὄλους αὐτοὺς τοὺς καστροπολεμίτες
νὰ τοὺς καλοδεχτοῦν, ἀναστημένοι,
Δομέστικοι καὶ Μάγιστροι κι Ἀκρίτες
στὸν ἴδιο τὸ βωμὸ θυσιασμένοι.

Στῶν τάφων τοῦ Ἐνβανλάρ τῆ μέση ἐχτίστη
μιὰ γαλανόλευκη ἐκκλησούλα, τόση.
Στὸ νοῦ τῆ φέρνω πάντα μ' ἄγια πίστη.
Τί κι ἂν ὁ ἐχθρὸς τὴν ἔχη βεβηλώσει;

Ἄν φύγαμε ἀπ' τὰ κάστρα μας βιασμένα,
κανεὶς δὲ θὰ μᾶς διώξη κι ἀπ' τὰ ἐδάφη
ποὺ τὰ κρατοῦν, γερὰ καὶ τιμημένα,
χωρὶς κανόνια καὶ τουφέκια, οἱ τάφοι!

Δὲ φεύγουν, δὲ δειλιάζουν, δὲν πεθαίνουν.
Τῆ βία πολεμοῦν μὲ τῆ γαλήνη.
Αἰῶνες πολεμοῦν, νικοῦν καὶ μένουν
οἱ τάφοι — καὶ μᾶς κυβερνοῦν ἐκεῖνοι!

Η ΞΥΛΙΝΗ ΦΛΟΓΕΡΑ

Ἄπό ἴνα Τοῦρκο πούλητὴ στὴν ἀγορὰ τ' Ὀὐσάκ,
πού σταυροπόδι ἐκάθονταν στὸν ἴσκιο τοῦ πλατάνου,
ἀγόρασα μιὰ ξύλινη τσοπάνικη φλογέρα,
— αὐτὴν ἐδῶ τὴν ξύλινη, κακόφκιαστη φλογέρα —
Καιρὸ τὴν ἔσερνα μαζί στὴ φούβα τοῦ πολέμου
κι οὔτε ποτὲ τὴν ἄκουσα τραγούδι ν' ἀνασάνη
γι' ν' ἀντικόψη τὴ βουὴ τῶν κανονιῶν τῆς μάχης.

Ὅπως θλιμμένος κίνησα κάποιον ὑγρὸ Σεπτέμβρη
καὶ γύρισ' ἀπ' τὰ βάρκινα τοῦ Σαγγαρίου γιοφύρια,
τοῦ Σαγγαρίου τοῦ λασπεροῦ καὶ τοῦ αἵματοβαμμένου,
ἔφερα, λάφυρο φτωχό, τὴν ξύλινη φλογέρα,
πού δὲν ἀνάσανε ποτὲ τραγούδι τοῦ πολέμου.

Μὰ ὡς λόγος μῦθος σκόρπισε πῶς ἐγένινεν εἰρήνη
κι ἄχροη χαρὰ περπάτησε στὰ στήθη τῶν ἀνθρώπων,
σιγὸ τραγούδι ἀνάσανε στὴν ξύλινη φλογέρα
σὰν αὔλα χεῖλη ν' ἄγγιζαν τὴν ἀνηχη σουρίχτρα
σὰν αὔλα χέρια νὰ ἴπαιζαν τὶς ἄπνοες τρύπες ὅλες !
Κι ἄκουσα ἓνα παράπονο νὰ φτάνη ὡς τὴν ψυχὴ μου
ἀπὸ μακρὰ, μακρύτατα, σὰν ἀπὸ βάρη χρόνου
καὶ χώρου βάρη ἀμέτρητα, θαρρεῖς κι ἀπ' ἄλλο ἀστέρι:
«Γιατί μου πῆρες, ἄρχοντα, τὴν ξύλινη φλογέρα;
Γιὰ μέναν ἔδωσε ὁ Θεὸς νὰ πήξῃ χῶμα ὁ τόπος,
ὁ τόπος πού ξεφύτρωσε πάλι γιὰ μὲ τὸ δέντρο,

τὸ δέντρο πού τὴν ἔκοψαν. Πάλι γιὰ μὲ ὁ τεχνίτης
 πελέκησε καὶ σκάλισε κι ἄνοιξε δέκα τρύπες.
 Γιὰ μένα ὁ γέρο πουλητῆς τὴν εἶχε στὸ παζάρι.
 Κισμέτ ἐγὼ τὴν ξύλινη φλογέρα ν' ἀποχτήσω
 καὶ τῆς καρδιάς μου τοὺς καημούς μ' αὐτὴ νὰ τραγουδήσω.
 Γιατί μοῦ πῆρες, "Ἀρχοντα, τὴν ξύλινη φλογέρα;
 'Ἀπ' τοὺς πολέμους γύρισα στὸν πατρικὸ μου τόπο.
 Καημένο εἶναι τὸ σπίτι μου, τὰ βώδια μου παρμένα,
 παρμένα καὶ τὰ κατσαρά, μεταξωτά μου γίδια.
 'Αναζητῶ τὴν ξύλινη φλογέρα, πού ἔμελλέ μου
 νὰ ξαλαφρώση τοὺς καημούς, κι αὐτὴ, κι αὐτὴ παρμένη !»

- Ποιὸς εἶσαι; Τάχα γύρισα τὰ μάτια καὶ στὰ βάθη
 τῆς ζωτικιάς 'Ανατολῆς, σὲ κάποιο κορφοβούνι
 ντυμένο μὲ πευκοέλατα βελονωτὰ κι ἀνάρια,
 (πιὸ δῶθε ἀπ' τὸν 'Ακροῖνὸ πρὸς τὶς Τημένου θύρες,
 στὸ Δίνδυμο, ἱερὸ βουνὸ τῆς αἰωνίας Κυβέλης)
 ἕναν τσοπάνη ἀντίκρυσσε πεσμένον σταυροπόδι.
 Ποιὸς εἶσαι; Κοίταξα βαθιὰ στὰ ἡδύπαθά του μάτια
 καὶ γνώρισα στὰ βάθη τους πολλοὺς καιροὺς κι ἀνθρώπους.
 Τὸν Τοῦρκο τάχα σήμερα καὶ χτὲς τὸ Βυζαντινὸ
 προχτὲς τὸν 'Αλεξαντρινὸ κι ἀντίπροχτες τὸν Πέρση
 τὸ Φρύγα πιὸ παλιότερα κι ἄκρη καιροῦ τὸ Χέττη.
 Κι ὡ πόσο τότε πόνεσα πού δὲ μπορῶ ν' ἀπλώσω
 καὶ νὰ τοῦ δώσω αὐτὴν ἐδῶ τὴν ξύλινη φλογέρα
 πού εἶναι δική του ἀπὸ καιρό, πολὺν καιρό, καὶ δίκια
 παραπονιέται ὁ δύστυχος τσοπάνης — μὰ τὸν Πᾶνα !

ΣΜΥΡΝΗ

Σμύρνη, πού ἐγέλας κ' ἔπαιζες μὲ τὸ πιὸ μάγο νάζι
κι ὅπου τ' ἀηδόνι κελαηδεῖ κι ὅπου τὸ κῦμα σπάζει,
τὰ θέλγητρά σου τὰ γλυκὰ ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω...

Μὰ ἐσύ δὲ θὰ ξαναχαρῆς τὸ γέλιο, πού σοῦ μοιάζει:
Αἰώνια πιά σὰ σύννεφο βαρὺ θὰ σὲ σκεπάζη
τὸ μαῦρο κ' αἱματόβαφο τοῦ Χρυσοστόμου ράσο!

ΠΡΟΥΣΑ

Ὡ μαγικὸ πανόραμα, γεμάτο εὐδαιμονία!
Βουνὰ καὶ κάμποι ὀλόγυρα σὰ φροντιστὸ περβόλι,
ὦ μὲ ποιά θεία πλέκεστε, μὲ ποιά σοφὴ ἄρμονία
περίγυρα στὴ γραφικὴ, νερομανοῦσα πόλη!

Χαῖρε, ὀμορφιά πού δεύτερη στὸν κόσμον δὲν ὑπάρχεις!
Χαῖρε, χιονόκορφε Ὀλυμπε! Χαῖρε, ἀνθισμένη Προῦσα!
Ἄν ἤμουν, ὄχι βασιλιάς, μὰ βιβλικὸς πατριάρχης
ἐδῶ τὴν εἰρηνόχαρη φυλὴ μου θὰ ὀδηγοῦσα!

«ΔΥΟ ΑΔΕΡΦΙΑ»

Τὰ Δυὸ τ' Ἀδέρφια τὰ βουνὰ στῆς Σμύρνης τ' ἀκρογιαλὶ
κάποιαν αὐγὴ Μαγιάτικη ξυπνήσαν ζωντανὰ
χαϊδεύτηκαν, φιλήθηκαν κ' ὕστερα ἐγέναν πάλι,
πάλι δυὸ καταπράσινα κι ὀλάνθιστα βουνά.

Τὰ Δυὸ τ' Ἀδέρφια τὰ βουνὰ στῆς Σμύρνης τ' ἀκρογιαλὶ
κάποια νυχτιὰ Αὐγουστιάτικη ζωντάνεψαν ξανὰ
καὶ τό 'να τ' ἄλλο σκότωσεν ! Κανεὶς δὲν εἶδε ἂν πάλι,
κανεὶς δὲν εἶδε ἂν ἐγέναν σὰν πρῶτα δυὸ βουνά...

ΟΙ ΘΡΗΝΟΙ

Πέρ' ἀπ' τὸν Ἑρμῶ κι ἀπ' τὸ Θύμβρη πέρα
στοὺς Λυδικοὺς ἀγροὺς καὶ στ' ἄξενα ὄρη
τῆς Φρυγίας ἀφήσαμε, μητέρα,
τὸ παιδί σου, τὸν πατέρα σου, κόρη.

Μὴ μὲ καλῆτε νὰ τοὺς κλάψω ἀντάμα
μ' ἐσᾶς, φτωχές! Εὐθύς οἱ ἀγαπημένοι
θὰ ξένευαν μὲ τὸ δικό μου κλάμα
σὰ νὰ ἦταν ἀπὸ τώρα ξεχασμένοι.

Γιατὶ ἄλλη πιὸ τρανὴ πηγὴ δὲν ἔχει
τῆς Λήθης τὸ ποτάμι ἐμπρὸς σ' ἐκείνους
ποὺ ἥρωικὰ πεθαίνουν ὅταν τρέχη,
ἀπ' τοὺς γυναίκιους τῶν ἀντρῶν τοὺς θρήνους!

"Ἄντρες! "Ἄντρες! "Ἄς πάψουν πλέον οἱ θρήνοι
γιὰ τοὺς γενναίους νεκροὺς τῆς Μικρασίας!
Τὸ δάκρυ μας κυλᾷ ὡς γιὰ νὰ ξεπλύνη
τοὺς ματωμένους τίτλους τῆς θυσίας.

Ἄχοίμητο καντήλι ἄς τοὺς ἀνάψη
δοξαστικὴ γι' αὐτοὺς ἢ θύμησή μας.
Κι ἂν ἡ καρδιά μας σφίγγεται νὰ κλάψη
ἄς κλάψουμε πικρὰ γιὰ τὴ φυγὴ μας...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ὦ Ω! μὴ ζητᾶτε τῆς Ἑλλάδας ἄκρη
τὸν ἄταφο νὰ θάψτε Βασιλιά!
Κίνησε γιὰ τὴν Κόκκινη Μηλιά
καὶ στῆς Ἀσίας χάθηκε τὰ μάκρη.

Στὴν ἄδεντρη τοῦ Καλε-Γκρόττο ράχη
στοῦ Σαίγγαρίου τὸ ρέμα τὸ βαθύ
ἐκεῖ, ναί, κάπου ἐκεῖ ἔχει σκοτωθῆ
σ' ἔνδοξη μὰ χαμένη ἀπάνω μάχη.

Κι ὁ τάφος Του μ' ὀρθάνοιχτη τῆ θύρα
ἐκεῖ, ναί, κάπου ἐκεῖ Τὸν καρτερεῖ —
Ἄγρυπνοι παραστέκουνε φρουροί,
ὁ Θρύλος Του κ' ἡ τραγικὴ Του Μοίρα.

ὦ Ω! μὴ ζητᾶτε τῆς Ἀθήνας χῶμα
τὸν ἄταφο νὰ θάψτε Βασιλιά —
Κίνησε γιὰ τὴν Κόκκινη Μηλιά
καὶ δὲν ἔχει, δὲν ἔχει φτάσει ἀκόμα!

ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ ΤΗΣ ΕΛΠΙΔΑΣ

“Όλα μας τὰ καράβια πίσω γυρίσανε!
Σπασμένα τὰ κατάρτια, σκισμένα τὰ πανιά,
ἤρθαν ἀπὸ τὴ Σμύρνη κι ἀπὸ τὰ Μουντανιά.

Φέραν τῶν Ἐκκλησιῶν μας τὰ Δισκοπότηρα,
παιδιά, γυναῖκες, γέρους — γένος Γραικῶν πολὺ·
τις ρίζες τῆς Φυλῆς μας ἀπ’ τὴν Ἀνατολή.

Μὰ ἓνα καράβι μαῦρο πίσω δὲ γύρισε.
Ποιούς κάβους ἀρμενίζει, ποιά πέλαγα περνᾷ
καὶ πουθενὰ δὲ βγαίνει, δὲ φτάνει πουθενά;

Χρόνια τὸ καρτεροῦμε καὶ χρόνια πέρασαν.
Δὲν τὸ εἶδε μήτε ναύτης, μήτε θαλασσαετός,
μήτ’ ἐρημίτης φάρος, μήτ’ ἄστρο τῆς νυχτός!

Τάχα νὰ ’χη βουλιάξει; Τάχα νὰ στοίχειωσε;
Δὲ θὰ ξανάρθη τάχα στὴν πατρικὴ του ἀχτή;
Ὡμιέ! κ’ ἔχει φορτώσει τὸ πιὸ ἀκριβὸ φορτί....

“Όλα τὰ χάσαμε, ὅλα! Καὶ μόνο φόρτωσε
τὸ πιὸ στερνὸ καράβι τὴν ὥρα τοῦ χαμοῦ
φόρτωσε τὴν ἐλπίδα τοῦ ξαναγυρισμοῦ!

Ἔλα, χρυσὸ καράβι, ἔλα ξεφόρτωσε!
Δὸς μας τὸ θησαυρό σου — κι ἄνοιξε τὰ πανιά
ὀλόϊσα γιὰ τὴ Σμύρνη καὶ γιὰ τὰ Μουντανιά!

ΤΑ ΚΟΚΚΑΛΑ

*"Ένα όλλανδικό βαπόρι γεμάτο κόκκαλα νεκρῶν
τῆς Μικρῆς Ἀσίας πέρασε ἀπ' τὸν Πειραιᾶ...*

Τοῦ κάκου οἱ σκιές μας φτερακῆσανε,
τοῦ κάκου σκούξαν τὰ αἷματά μας:
Τὰ ξέθαψαν τὰ ὑγρά μας κόκκαλα,
τὰ πούλησαν τὰ κόκκαλά μας!

Καθὼς τοὺς τάφους ὅλους ἀνοιξαν
ἦταν σὰν Παρουσία Δευτέρα —
πολλοὶ τὸ πίστεψαν καὶ τρέχανε
νὰ ἰδοῦν τοῦ ἀπάνω κόσμου ἡμέρα.

Μὰ ἦταν φριχτότερο ἀπὸ κόλαση
τὸ στοίβαγμά μας στὰ βαπτόρια:
Ἄλλοῦ βρεθήκανε τὰ χέρια μας
κι ἄλλοῦ τὰ καύκαλά μας χώρια...

Κ' ἔτσι δική σας, Τοῦρκοι, δόλακερη
ἡ Μικρασία τώρα μένει!
Ὅλοι διωχτῆκαν πιά οἱ Γιαούρηδες
κ' οἱ ζωντανοὶ κ' οἱ πεθαμένοι!

Μὰ οἱ σάρκες, τὸ αἷμα, τὰ μεδούλια μας
στὰ χώματά της ἔχουν μείνει!
Σ' αὐτὰ θὰ ζοῦνε οἱ βρυκολάκοι μας!
Σ' αὐτὰ κ' ἡ Ἀνάσταση θὰ γίνη!

Ο ΣΑΛΠΙΓΧΤΗΣ

Στερνός ἀπ' ὅλους δούπησε κι ὁ σαλπιγχτῆς στὸ χῶμα·
τῆς σάλπιγγάς του ὁ ἀντίλαλος δὲν εἶχε σβῆσει ἀκόμα
τῆς Μικρασίας ξετρέχοντας τὰ πλάτη πέρα ὡς πέρα
πότε ἀντηχοῦσε σὰ λυγμὸς καὶ πότε σὰ φοβέρα.

Ἄθαφτος λυώνει ὁ σαλπιγχτῆς μὲς στὶς βροχές. Παρέκει
ἢ σκουριασμένη σάλπιγγα πιστὰ τοῦ παραστέκει.
Μὲ τοῦ χιονιοῦ τὸ σάβανο τοὺς σκέπασε ὁ χειμώνας.
Κ' ἦταν βαρὺς σὰν κόλαση, μέγανος σὰν αἰώνας.

Μὰ τί κι ἂν ἦρθε ἡ ἀνοιξη; Μέσα στὸ νέο χορτάρι
δὲ φαίνεται οὔτε σάλπιγγα, οὔτε σκεβρὸ κουφάρι.
Μόνο ἀπὸ νύχτα σὲ νυχτιὰ βγαίνει τὸ φάντασμά του
καὶ ψάχνει στὰ χαμόκλαδα νὰ βρῆ τὴ σάλπιγγά του...

- Μὴν ἀποκάμης, Σαλπιγχτῆ, καὶ μὴ λιγοπιστήσης!
Χιλιάδες νύχτες θὰ διαβοῦν, νύχτες σιγῆς καὶ φρίκης·
μὰ θά 'ρθη, θά 'ρθη ἕνα πρωί, πού ἐσὺ θὰ τοὺς χτυπήσης
μὲ τὴν παλιά σου σάλπιγγα τοὺς νέους σκοποὺς τῆς Νίκης!

ΡΕΜΒΑΣΜΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

1

Τὸ φτωχικὸ σπιτάκι μας πρὸς τοῦ βουνοῦ τὴ ράχη, ἐκεῖ
ποὺ κάθε βράδυ ὁ ἔσπερος τὸ πρῶτο φῶς θ' ἀνάψη,
πάντα ἡ ψυχὴ μου κι ἀπὸ 'δῶ ποὺ βρίσκομαι τὸ κατοικεῖ...
Δὲ θέλω νὰ τὸ γκρέμισαν μηδὲ νὰ τὸ 'χουν κάψει!

Καλύτερα μιὰ τούρκικη νὰ μπῆκε μέσα φαμελιά
κι ὅλα νὰ χαίρεται ὅσα ἐμεῖς δὲ θὰ ξαναχαροῦμε.
Κι ἀκόμα πιὸ καλύτερα τὸ σπίτι, ὁ κῆπος, ἡ μηλιά
νὰ ξεγελιῶνται καὶ νὰ λέν ποὺ ἐμεῖς τὰ κατοικοῦμε...

2

Ποτὲ ἄς μὴν ξανακοιμηθῶ κάτω ἀπ' τὴ στέγη τὴν παλιά,
ποὺ μὲ πρωτόειδε ὡς ὄνειρο κι ὡς πόθο τοῦ πατέρα,
κι ἄς μὴν ξανακαθίσω πιά μὲ τὴ φτωχὴ μου φαμελιά
στὴν ἀναμμένη μας φωτιά μιὰ εὐτυχισμένη ἔσπερα.

Ποτὲ ἄς μὴ ζήσω οὔτε στιγμὴ στὸν τόπο ἐκεῖνο ποὺ ἀγαπῶ,
στὸ χῶμα ἐκεῖνο πῶχουσα δάκρυα κ' ἰδρῶτ' ἀπάνω.
Μὰ ὦ νὰ ἦταν τρόπος κάποτε—τὸ νιώθετε κι ἂν δὲν τὸ 'πῶ—
στὸν τάφο τοῦ πατέρα μου νὰ πάω καὶ νὰ πεθάνω!

3

Κρύψε μου τὸ παλιὸ χωριὸ σὲ μαῦρα σύννεφα, οὐρανέ,
 μὴ φύγης ἀπὸ πάνω του ποτέ, βαρὺ χειμῶνα.
 Τοῦ πατρικοῦ μου τοῦ σπιτιοῦ τὴν πόρτα χτύπα, κεραυνέ,
 καὶ μὲς στὸ εἰκονοστάσι του κάψε τὴν ἅγια εἰκόνα!

“Ὅμως ἂν κάποτε, ”Ανοιξη, θελήσης γιὰ νὰ ξαναπᾶς
 στ’ ἀγαπημένα χῶματα σὰν πρῶτα ὀλανθισμένη,
 φύλαξε τὰ λουλούδια σου καὶ πουθενὰ μὴν τὰ σκορπᾶς
 ἀλλοῦ ἀπ’ τὸν τάφο τῆς μικρῆς, πού εἶχ’ ἀρρεβωνιασμένη!

4

“Ὅσο κι ἂν ἀνοιξά σ’ αὐτὴ τὴ γῆ χωράφι καρπερὸ
 καὶ δέντρα φύτεψα κι ἀνθούς ἔσπειρα ὠραίους στὸ χῶμα,
 ἀκόμα ὅσο κι ἂν ἔχτισα καινούργιο σπίτι τυχερό,
 ξένος ἀπὸ μακριὰ ἦρθα ἐδῶ καὶ ξένος μένω ἀκόμα!

Μὰ ὁ χάρος ἦρθε σύγκαιρα γιὰ νὰ μοῦ ἀνοίξη ἄλλη πληγὴ.
 “Ἐκλεισα τὰ ματάκια σου, σὲ φίλησα ὁ θλιμμένος,
 εἶδα πού σ’ ἔβαλαν βαθιὰ σ’ αὐτὴ, σ’ αὐτὴν ἐδῶ τὴ γῆ
 καὶ τώρα πιά, Μανούλα μου, τώρα δὲν εἶμαι ξένος!

ΝΕΚΡΙΚΟΙ ΜΟΝΟΛΟΓΟΙ

1

Παραπονιόσουνα, Μανούλα μου,
για τήν πεντάφτωχή μας μοίρα·
ἔξω ἀπ' τ' ἀμπέλι σου δὲν ἤξερες
κι ἄλλη πὼς ἔχουμε ἄλλοῦ κλήρα.

Ἔλα νὰ ἰδῆς χωράφι πού ἀνοιξα
στό Ἐλμανλί-ντάγ πρὸς τὴν Κιουτάχεια...
Μιά καὶ καλὴ τ' ὄργωσα, τό 'σπειρα
κ' αἰώνια τὸ σκεπάζουν στάχια!

2

Ὅταν σοῦ λένε γιὰ τοὺς ἥρωες
τῆς Ἱστορίας, στὸ σχολειό σου,
στὸ Διάκο καὶ στὸ Μάρκο Μπότσαρη
νὰ μὴν πλανᾶς τὸ λογισμό σου.

Θυμῆσου ἐμέναν, ὀρφανούλι μου,
πού ἡ Ἱστορία δὲ θὰ μὲ γράψῃ,
μὰ ἐσύ μὲ πρόσμενες στὴν κούνια σου
καὶ στὸ Δορύλαιο μ' εἶχαν θάψει.

3

'Απ' ὅλους ὅσους μ' ἀγαπούσανε
καὶ ζοῦν δὲν πρόσμενα κανένα
στὸ καλυβάκι πού 'ρθα κ' ἔχτισα
τόσο πολὺ μακριὰ στὰ ξένα...

Μὰ ἐσέ, Πατέρα μου, σὲ πρόσμενα
νὰ ρθῆς μιὰ νύχτα εὐλογημένη
ἀπὸ τὸν τάφο σου στὸν τάφο μου!
Δὲ σμίγουν οὔτε οἱ πεθαμένοι;

4

"Αθαφτος κοίτομαι, ἀδερφούλα μου,
σὲ μιὰ χαράδρα τοῦ Δινδύμου·
ἄφτερη σέρνεται ἡ ψυχούλα μου
λυκόνια τρῶνε τὸ κορμί μου.

ᾠ! καὶ νὰ μ' εἶχες στὸ σπιτάκι μας
ὄλο μ' ἀνθούς νὰ μὲ στολίσης
καὶ ν' ἀκουμπήσης στὸ κεφάλι μου
καὶ θλιβερὰ νὰ μὲ θρηνήσης!

5

"Αν ἔρθη κάποιος νυχτοκόρακας
καὶ σκούζη ἐπάνω ἀπ' τὴ σκεπή μας
δός του νεράκι ἀπ' τὸ πηγγάδι μας
δός του φαγάκι ἀπ' τὸ φαγί μας.

”Ημουν ἀκόμα μισοζώντανος
μὲ τὰ ματάκια μου ἀνοιγμένα
γύρω-τριγύρω μου φτερούγισε
κ’ ὕστερα — δείπνησε ἀπὸ μένα !

6

Τὴν ὥρα ἐκείνη πού ψυχόσβηνα
καὶ σὲ καλοῦσα στὸ πλευρό μου,
μὲς ἀπ’ τὴ μάχη τὸ εἶδα πῶφευγε
καπνὸς καὶ φλόγα τ’ ἄλογο μου.

”Αν τύχη καὶ διαβῆ ἀπ’ τὸ σπίτι σου,
ψάξε στὴ σέλα του — κρυμμένα
θὰ βρῆς ἐκεῖ τὰ ξερολούλουδα,
πού ὅλο τὰ φύλαγα γιὰ σένα !

7

Πάρτε με, ἀδέρφια μου ! Λαβώθηκα !
”Αχ ! μὴ μ’ ἀφῆστε νὰ πεθάνω
μονάχος κ’ ἔρημος κι ἀβοήθητος
στὰ ξεροβράχια ἐτοῦτ’ ἀπάνω.

Δὲ μὲ λυπᾶστε; Πᾶτε; Φεύγετε;
Σκληρὰ πού θὰ τιμωρηθῆτε !
”Εχω μητέρα ἐγώ, πού ἀφήνετε.
Θὰ σᾶς ρωτήση. Τί θὰ πῆτε;

8

Ὁ διπλανός μου εἶναι ἀδιόρθωτος
καὶ μὲ ρωτάει ἂν δὲ λυπᾶμαι
ποῦ στὸ πρωτάνθισμα τῆς νιότης μας
ἀδικοσκοτωμένοι πᾶμε...

Ἦ σύντροφέ μου ! δὲ βαρέθηκες
κ' οὔτ' ἔχεις βάλει γνώση ἀκόμα;
Δὲ θὰ σοῦ γιόμισε, μοῦ φαίνεται,
καλὰ τὸ καύκαλο μὲ χῶμα !

9

Μὲ μιὰ κλωτσιά του μ' ἀνασκέλωσε,
μοῦ πῆρε τ' ἄρματ' ἀπ' τὴ ζώνη
κι ἀπ' τὴν καρδιά τὸ ματωμένο σου
μὲς στὴν πληγῆ μου μενταγιόνι.

Μὲ βιά τὸ κοίταξε, σ' ἀντίκρυσε...
Τί τοῦ 'πες ἄξαφνα, χρυσή μου;
Δάκρυσε ὁ τσέτης καὶ σ' ἀπίθωσε
σὰν ἄγια εἰκόνα στὸ κορμί μου !

10

Σ' ἔρημο βράχο ἦταν ὁ τάφος μου
κι οὔτε χορτάρι εἶχε βλαστήσει !
Μόνο μιὰ ὀβίδα ἔπεσε κάποτε
καὶ φύτεψ' ἓνα κυπαρίσσι.

Κυπαρισσάκι μαῦρο, ἀγέρινο,
πού εὐθύς σκορπίστηκε κ' ἐχάθη·
Κι ὅμως θαρρῶ πῶς ἀπ' τὸν ἴσκιο του
κάτι κρατῶ στῆς γῆς τὰ βάθη.

11

Μὴ χλιμιντρᾶς καὶ μᾶς ἀκούσουνε,
τὰ πέταλά σου φτέρωσέ τα,
νύχτιος ἀγέρας γίνε, γρίβα μου,
καὶ πέτα κάτω ἀπ' τ' ἄστρα, πέτα!

Στὸ σπίτι μου νὰ φτάσης μπόρεσε!
Τῆ μαύρη ἀλήθεια ὅταν τῆς ποῦμε
θὰ κάμη τρόπους ἢ μανούλα μου
κ' ἐγὼ κ' ἐσὺ ν' ἀναστηθοῦμε!

12

”Ας εἶπαν τάχα πῶς σκοτώθηκα,
μὴ μὲ ξεγράφετε ἀπ' τὴ μέση.
”Αδειο φυλάξτε τὸ κρεββάτι μου
καὶ στὸ τραπέζι μας τὴ θέση.

Πολλὲς φορὲς τὴ νύχτα θὰ ἔρχομαι
— τὰ κἀν' ἢ νύχτα τέτοια μάγια —
νὰ αἱματοβάφω τὰ σεντόνια μου,
νὰ φαρμακῶνω τ' ἀποφάγια...

13

Τὸ τυχερό μου ἦταν πού πέθανα
 πιὸ πρὶν ἀπ' τῆ χαμένη μάχη.
 Μ' ἀνέσα μ' ἔκλαψαν οἱ φίλοι μου,
 μὲ τάξη μ' ἔθαψαν στὴ ράχη.

Κι ὅταν ἐκεῖνοι μεῖναν ἄθαφτοι
 κι ἄκλαφτοι κι ἀπὸ φίλους χῶρια
 βγῆκα ὅλη νύχτα καὶ τοὺς ἔκλαψα
 ὥσπου λαλήσαν τὰ κοκόρια.

14

ᾠ! τί τρανὸ κακὸ μοῦ ἐκάματε,
 κόκκινα κρῖνα ζηλεμένα,
 πού βγήκατε μέσα στὸν τάφο μου
 σὰν ἀπ' τὸ αἷμα μου ἀνθισμένα!

Ὁ σκελετός μου ἀναταράζεται
 καὶ τ' ἄσαρχό του ἀπλώνει χέρι
 πάνω ἀπὸ κάμπους κι ἀπὸ θάλασσες
 σὲ μιὰ ξανθὴ νὰ σᾶς προσφέρῃ!

15

Ἐλᾶτε, ἀδέρφια, ἐλᾶτε, φίλοι μου,
 χεράκια, ἐλᾶτε, ἀγαπημένα
 καὶ στὴ γλυκειὰ πατρίδα πάρτε με
 μὲς ἀπ' τὰ χῶματα τὰ ξένα!

Ἦρθατε; Γρήγορα, πιὸ γρήγορα!
Προφτάστε, γιατί ξημερώνει!
...Ἐγὼ καλῶ τοὺς πονεμένους μου
κι ὦ φρίκη! Μιὰ ὕαινα με ξεχώνει!

16

Δυστυχισμένη, δὲ σὲ ξέχασα!
Πάλευα μέση με τὸ Χάρο
κ' ἔβλεπα τάχα πὼς ντενόμουνα
γαμπρὸς γιὰ νὰ ῥθω νὰ σὲ πάρω.

Πολλοὺς-πολλοὺς μαζὶ μᾶς θάψανε
στὸν ἴδιο τάφο μ' ἓνα φιαρί.
Κι ἄχ! δὲ μπορούμε οὔτε στὸν τάφο μου
τώρα νὰ γίνουμε ζευγάρι...

17

Ἦ σεῖς, πὺ κλαῖτε με τὸ δίκιο σας
τὸ σκοτωμένο του καθέννας,
κ' ἐγὼ σκοτώθηκα — εὐτυχῆστε με
πὺ δὲ με κλαίει στὴ γῆ κανέννας.

Μάνα, πατέρα δὲν ἐγνώρισα
οὔτ' ἀδερφούς, οὔτ' ἐρωμένη.
Κ' ἦταν πολὺ τοῦ κόσμου ὁ ἀπόκληρος
τοῦ Χάρου ὁ διαλεχτὸς νὰ γένη!

18

Κάθε πού φτάνει ψυχοσάββατο
καὶ βλέπετε τ' ἄλλα παιδάκια
νὰ γονατοῦνε στοῦ πατέρα τους
τὸν τάφο, ἀνάβοντας κεράκια,

τότε, χρυσούλια μου, θὰ νιώθετε
τὴ μαύρη ὀρφάνια σας ἀκέρια:
Οὐτ' ἓναν τάφο δὲ σᾶς ἄφησα
ν' ἀνάβετε δυὸ ψυχοκέρια!

19

Εἶδα ἓνα σύννεφο πού διάβαινε
καὶ παρακάλεσε ἡ φωνή μου:
— Βρέξε καὶ δρόσισε τὰ χεῖλη μου,
βρέξε καὶ πλύνε τὴν πληγὴ μου!

Κι ὅταν προσπέρασε ἀσυγκίνητο
εἶπε ἡ φωνή μου ἀπελπισμένα:
— Πήγαινε κὰν πὲς τῆς ἀγάπης μου
πὼς πέθανα κάτω ἀπὸ σένα!

20

Τὸ νοσοκόμο παρακάλεσα
στὸ συντριμμένο μου κεφάλι
γύρω-τριγύρω τὸν ἐπίδεσμο
σὰ νεκροστέφανο νὰ βάλῃ.

Νὰ ἰδοῦν πὼς εἶμ' ἀκόμα ἀνύπαντρος
τοῦ κάτω κόσμου οἱ συμπεθέροι
καὶ μιὰ ψυχούλα λευκοφτέρουγη
νὰ μοῦ διαλέξουνε γιὰ ταῖρι.

21

"Ἐτσι πεθαίνουνε οἱ μονάκριβοι;
Δὲν ἔχω, μάνα μου, πεθάνει!
Γιὰ πές μου: μύρισε στὸ σπίτι μας
τοῦ πεθαμένου τὸ λιβάνι;

Πές μου: μὲ ἀπλώσανε στὴ σάλα μας
μ' ἄσπρο γαμπριάτικο στεφάνι;
Καὶ πές μου: ἐσύ μὲ νεκροφίλησες;
Δὲν ἔχω, μάνα μου, πεθάνει!

22

"Ἐπеса δίπλα στὸ ξεράγκαθο
κ' εἶδα, προτοῦ σβηστῆ τὸ φῶς μου,
νὰ τὸ ποτίζῃ κατακόκκινο
τὸ ποταμάκι τοῦ αἵματός μου.

"Αχ! νὰ γινόταν, εἶπα, τὸ αἷμα μου
κόκκινο σύννεφο στὴ δύση
νὰ πάη στὸν κῆπο τῆς ἀγάπης μου
τὰ γιασεμιά της νὰ ποτίσῃ!

Ἐλίμονό μου, ὅλους σᾶς ἔχασα
 καὶ θὰ εἶναι αἰώνιος ὁ χαμός σας !
 Μηδὲ στὴν παρουσία τῆ δεύτερη
 δὲ βλέπω πιά τὸ πρόσωπό σας...

Στὸ Καλε-Γκρόττο ἐκατρακύλησα
 μὲ τὸ κεφάλι μου κομμάτια
 κι ὁ λιμασμένος ἤρθε κόρακας
 καὶ μοῦ ἔφαγε τὰ δυό μου μάτια.

- Τὸ χῶμα μυρμηγκιάζει γύρω μου
 καὶ μέσα τρίζει ὁ σκελετός μου.
- Χάρε, δὲν τέλειωσαν τὰ πάθη μου
 στὰ βάθη ἐδῶ τοῦ κάτω κόσμου;
- Δὲ φταίω, μοῦ ἀποκρίθη ὁ χάροντας
 ἂν τυραγνιέται ὁ σκελετός σου.
 Σοῦ κάνουν σήμερα μνημόσυνο
 δικοὶ καὶ φίλοι στὸ χωριό σου...

Τὰ χειμωνιάτικα μεσάνυχτα,
 πού κάτι σὰν βοριάς θὰ οὐρλιάζει,
 μὴν κλείνης τὰ παραθυρόφυλλα
 καὶ μὴ ἡ καρδούλα σου τρομάζει.

Τὰ χειμωνιάτικα μεσάνυχτα,
μὲς ἀπ' τὸν τάφο τῆς ἐρήμου,
μπορεῖ νὰ φτάνη, ἀγαπημένη μου,
κι ὡς τὸ σπιτάκι σου ἢ κραυγή μου!

26

Φτωχός, νὰ θρέψω δὲν κατάφερα
τὴ φαμελίτσα μου τὴ δόλια —
Μὰ τώρα πιά ἦρθα καὶ καζάντισα
στὴ Σμύρνη καὶ στὴν Ἀνατόλια.

Ψηλὰ στὸν Τιμῶλο ἔχω τὸν πύργο μου,
βουνὰ καὶ δάση ὀλόγυρά μου,
λειβάδια, κάμποι, λιμνοπόταμα,
λιοστάσια, κῆποι — ὅλα δικά μου!

27

Μακρὰ στὴν ἔρημο σκοτώθηκα
κι οὔτε κοράκι δὲν πετοῦσε!
Θὰ ἐρχόταν νὰ ἔρωγε τὶς σάρκες μου
κι ὅταν γιὰ λίγο σταματοῦσε:

— Κοράκι ἀχόρταγο θὰν τοῦ ἔλεγα,
τὸ δαχτυλίδι αὐτὸ εἶναι ξένο,
Πήγαινε δὸς το τῆς ἀγάπης μου
καὶ πάλι ἐδῶ σὲ περιμένω...

ὦ συμφορά μας ἀμολόγητη!
 Κάθε ψυχὴ κλαίει τὰ δικά της...
 Τὴν πατρικὴ σὰς γῆ ἂν ἀφήσατε
 στὴν πρωτινὴ βαριά σκλαβιά της,

αὐτοῦ ποὺ ζῆτε τώρα ἐλεύθεροι
 σχωρᾶτ' ἓναν δυστυχισμένο
 ποὺ ἡ πατρικὴ του γῆ εἶναι ἀσκλάβωτη
 μὰ ζῆ σὲ τάφο σκλαβωμένο!

Θυμήσου με ὅταν τὰ λουλούδια σου
 δροσοποτίζεις κάθε αὐγούλα —
 Θὰ εἶναι ὡς νὰ τὰ ἔφερνες μονάχη σου
 στὸν τάφο μου, γειτονοπούλα!

Κάθε ποὺ ἀνάβεις τὸ καντήλι σου
 θυμήσου με τὸ βράδυ-βράδυ —
 θὰ εἶναι ὡς νὰ τ' ἀναβες στοῦ τάφου μου,
 γειτονοπούλα, τὸ σκοτάδι!

Κρουνί, σταγόνα μόλις στράγγιξε
 ὅλο τὸ αἷμ ἀπ' τὴ πληγὴ μου
 ἤρθε ἡ μανούλα μου καὶ μ' ἔπλυνε,
 ἤρθε καὶ μ' ἔλλαξε ἡ καλὴ μου.

Κ' εἶχαν τὸν τάφο τοῦ πατέρα μου
γιὰ μένα οἱ δόλιες ἀνασκάψει —
Μὰ ὁ νεκροθάφτης λάθος θά 'κανε
καὶ σ' ἄλλον τάφο μ' ἔχει θάψει !

31

Κάτω ἀπ' τὶς λεῦκες, καστανούλα μου,
ἀργὸ διαβαίνει τὸ ποτάμι.
'Εδῶ τῶν ἀηδονιῶν οἱ ἔρωτες,
ἐδῶ τῶν λουλουδιῶν οἱ γάμοι.

Στὴ φτέρη ἀπάνω πῶς θά ζούσαμε
σὰν τὰ πουλιά, σὰν τ' ἄνθη ταῖρι !
'Αχ ! πῶς περνῶ τόσα μεσάνυχτα
μονάχος μου κάτω ἀπ' τὴ φτέρη !

32

Στὸ κορφοβούνι του ὀλομόναχος
κ' ἔρμος ὁ τάφος μου εἶχε μείνει.
Τῆς μοναξιᾶς του ἡ θλίψη — ἀδόκητη
παρηγοριὰ τώρα ἔχει γίνει.

'Ακόμα Τοῦρκος δὲν ἐπέρασε
καὶ δὲν τοῦ πάτησε τὸ χῶμα —
Μόνο στὸν τάφο μου τὸν ἄσημο,
'Ελλάδα, ἐσὺ νικᾷς ἀκόμα !

Κάθε βραδυά, κάθε μεσάνυχτα
τὰ μαῦρα χώματα τινάζω
καβαλικεύω κάτασπρο ἄλογο
καὶ σ' ὅλη τὴν Ἀσία καλπάζω.

Περνῶ τοῦ ὀλέθρου τὰ κατάστενα
περνῶ τὰ γούπατα τῆς φρίκης
κ' εἶμαι τὸ φάντασμα τῆς Δόξας μας
εἶμαι ὁ βρυκόλακας τῆς Νίκης!

Ε Ρ Γ Α Τ Ο Υ Γ. Α Θ Α Ν Α

ΠΡΩΙΝΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ	Ποιήματα
ΑΓΑΠΗ ΣΤΟΝ ΕΠΑΧΤΟ	Ποιήματα
ΚΑΙΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΥ	Ποιήματα
ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΚΑΠΕΛΛΟ	Νουβέλα
ΔΕΚΑ ΕΡΩΤΕΣ	Διηγήματα
ΕΙΡΜΟΣ	Ποιήματα
ΑΠΛΟΪΚΕΣ ΨΥΧΕΣ	Διηγήματα
ΔΡΟΣΕΡΟΙ ΚΑΗΜΟΙ	Ποιήματα
ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ	Ποιήματα
ΕΥΔΟΚΙΑ	Ποιήματα
ΒΑΘΙΕΣ ΡΙΖΕΣ	Διηγήματα
ΤΙΜΙΑ ΔΩΡΑ	Ποιήματα
ΑΣΤΕΓΝΩΤΟ ΔΑΚΡΥ	Ποιήματα
Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ	Δοκίμιο
ΑΙΝΟΣ ΚΑΙ ΘΡΗΝΟΣ	Ποιήματα

ΤΟ

ΑΙΝΟΣ ΚΑΙ ΘΡΗΝΟΣ

ΤΟΥ Γ. ΑΘΑΝΑ

ΤΥΠΩΘΗΚΑΝ ΣΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ

Φ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ & Κ. ΜΙΧΑΛΑ Ο.Ε.

ΤΟΝ ΝΟΕΜΒΡΙΟ ΤΟΥ 1972

ΜΕ ΤΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ

ΤΗΣ ΟΥΡΑΝΑΣ ΔΙΟΜΑΤΑΡΗ

ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΕΦΙΛΟΤΕΧΝΗΣΕ

Ο ΡΑΛΛΗΣ ΚΟΥΪΔΗΣ

ΠΡΟΣ ΟΛΟΥΣ Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

ΕΚΦΡΑΖΕΙ ΤΗΝ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ ΤΟΥ

